

ION NOJA

SERBARE
CÎMPENEASCĂ

EDITURA DACIA CLUJ-NAPOCA, 1989

I

1

Lui Serafim Tăslăoanu i se întâmplă ceva neobișnuit. Ceva unic și scandalos. Tocmai lui! Nu-i mai venea să se ridice din pat — și basta! Asta în ciuda faptului că

nimic nu se clintise din convingerile sale. Continua să creadă, mai vîrtos ca de obicei, că somnul din timpul nopții este un rău necesar, iar prelungirea lui după orele cinci dimineața o gravă abatere de la principiile sănătoase care cer ca viața să fie trăită și nu dormită. Continua să creadă, dar nu era în stare să se supună crezului său. Deși, aparent, totul debutase ca la carte. Era deja treaz, cînd Voinicul cîntă de trei ori, aducînd zorile. Ce cocoș! Doxă, nu altceva! L-a verificat în mai multe rînduri, cu ochii pe ceas. Nici un minut în. plus, nici un minut în minus. Mostră de precizie, de disciplină și devotament. S-ar fi putut oricînd bizui pe exactitatea lui. Prefera, totuși, să se trezească cu cîteva clipe mai devreme ca să-i asculte. Sirenă cu suflet!

Incîntat de cele trei semnale, căută să-și adune energiile din mădulare cu gîndul să sară tinerește din așternut

— obicei la care ținea, în ciuda faptului că-și deranja de fiecare dată nevasta, care-l apostrofa cu același mormăit incifrat. Dar... făcătura! Lene dulceagă îi căptușea trupul devenit parcă una cu salteaua de sub el și cu pînzeturile moi de deasupra. Mîinile și picioarele i se confundau cu stinghiile patului, cu noptiera, dulapul și blana ferestrei.

Cine-și putea permite o farsă ca asta?! Era cît pe ce să rostească întrebarea cu voce tare, indignarea o simți ur- eîndu-i în gît, cu gustul ei specific, ca atunci cînd era pus î® situația să înghită observații la care nu putea riposta. Fenomenul trebuie neapărat explicat, se gîndi el, indis-

$r >$

pus și amărît pentru că așa ceva era posibil să i se întîmple tocmai lui. Auzi, iarăși, cele trei semnale ale cocoșului. Acestea nu mai veneau însă de afară, nici măcar din încăpere nu veneau, ci răsunau doar în capul lui. O, era un fel cu totul aparte de-a le auzi, cum ele ar răzbate dintr-o depărtare lăuntrică și-ar răsună peste întinderi considerabile. Păi, sigur că da, răsuflă ușurat Serafim Tăslăoanu, observînd cum acele sunete luminoase străpung vălătuci de ceață și-i subțiază pînă privirea putea să pătrundă prin ei, păi, sigur că da! în mintea mea, așadar, abia acum se crapă de ziuă, iar ceea ce văd eu nu este decît trezia, risipind aburii somnului. Uite, parcă aș sta pe colnicul de lîngă sat, ca în copilărie, cînd ieșeam cu vitele la păscut înainte de răsăritul soarelui și mă minunam cum se ridică negurile de pe vale. Uite! ... Ei, atunci deslușeam siluetele sălciilor, apoi, la picioarele lor, cioburile jucăușe ale apei — scilpete nestatornice, mereu mai puternice, pe măsură ce valurile domoale erau lovite de razele soarelui, pe cînd acum. . . Aoleu! Acum, iată, prin aburii somnului se conturează o piele de om pe care se înfățișează o hartă, și nu altă piele decît pielea mea, și nu altă hartă decît harta raionului!

Deci, se ridică somnul, dar rămîne visul! Pentru că tocmai în această ciudată postură, m-am visat, recunosc Serafim Tăslăoanu și, contrar firii sale, se lăsă furat de tentație. Începu să-și re trăiască visul cu o fervoare ce-l făcu să uite că-și încalcă principiile, că trece prin interdicțiile ce singur și le-a fixat, îneît gestul părea similar cu al hoțului ce forțează gardul de sîrmă ghimpată ca să ajungă la pradă ...

Totul pornea de la o mîină ce-i arăta fereastra prin care să privească. Un cal cum nu mai văzuse altul, cum nici nu poate fi în realitate, îl aștepta înșeuat, cu sîngele-n fierbere, cu ochi furtunoși, învolburînd fuioare de aer din nările sale fremătînde. „E viața ta. Încalec-o și încearcă s-o stăpînești!“ Amintindu-și pînă și timbrul glasului ce-i spusese astfel, simți cum îl furnică un sentiment de mîndrie. Asta, probabil, spre a se confirma proverbul ce zice: „Ce soarta ți-a decis, pe frunte-ți șade scris!“. Astfel gîndi sub imperiul de moment al emoției, dar se detașă îndată de un asemenea gînd perimat, depășit, ce dă cu ghiotura la moara misticismului. . . Luciditatea îl sancționează chiar mai mult decît ar fi dorit. Acum nu mai reușea nici în ru ptul capului să-și amintească visul. Încălecuse? Fusese în stare să strunească bidiviul nă răvaș al vieții? Logica-i spunea că da, altfel cum ar fi ajuns atît de departe și, de ce n-ar recunoaște-o, destul de sus? Dar nu de logica rece și austeră are el nevoie! Nu de succesiunea zilelor și a evenimentelor în riguroasa lor desfășurare! Drumul parcurs în vis era, poate, cu totul altul. O variantă nefolosită în realitate, sau, cine știe, nefolosită încă?! Iluzia că viitorul îi va oferi surprize dintre cele mai plăcute îl mîngîie atît de concret, că o simți la *temple* ca pe o pană pufoasă de pasăre. Starea ce și-o procura astfel era, pare-se, prielnică și reîntîlnirii cu visul. Căci, cîteva clipe, pe întinderea minții sale, eliberată de somnul ce se ridicase spre a stărui deasupra aidoma norilor decorativi peste un cîmp neted și nesfîrșit, călăreț și cal alcătuiau o nălucă în alergare superb

dezlănțuită. Nu se mai sătura privindu-se și dezmiardându-se cu întrebarea: „Eu sînt, oare, acela?“. Nu c-ar fi avut vreo umbră de îndoială, ci doar ca să se răsfețe cu o altă întrebare mai lingușitoare pe lîngă sufletul său decît un răspuns afirmativ: „D'apoi, cine altul ar putea să fie, cine?!“.

Numai că, iată, superba nălucă se pierde într-un vârtej de praf, din care iese doar o parte, adică mai la concret vorbind, iese numai calul, pe cînd călărețul.. . „Asta-i un vis! O deviere de la calea cea dreaptă a gîndului! O blasfemie la adresa realității! O diversiune ce trebuie numai- decît demascată .. Ar fi continuat cu aceeași vehemență, dacă n-ar fi zărit călărețul. Șchiop, cu părul vîlvoi și hainele sfîrtecate, se străduia să ajungă la cal. Avea aerul celui capabil să-și suprimă suferința și asta i-a plăcut lui Serafim Tăslăoanu.

Drumul deveni anevoios, greu și plin de pericole. Cal și călăreț străbatau un deșert cu suișuri și coborișuri printre stînci stranii, asemănătoare unor fantome monstruoase. Totul părea înțepenit de cînd lumea, soarele însuși, răstignit pe crucea amiezii, ținea statornică pustietatea zilei. Cînd pe cerul de platină își făcură apariția cîțiva vulturi, alunecarea lor abia perceptibilă sporea parcă și mai mult singurătatea.

„Asta-i curat defetism! ... Individualism agresiv! . . . Rupere cu orice preț de societate! . . . Nihilism! .. “ Alte cuvinte din apanajul sever al criticii le avea deja pe limbă, le-ar fi putut rosti în formulări și mai expresive, mai încărcate de repulsie față de ipostaza existențială ce i-o oferea visul, dar interveni surpriza. Călărețul descălecă, bătu la poarta unui palat apărut în acea mare pustietate, iar cînd un moșneag îi deschise i se adresă cu acea stăpînire de sine ce-l caracterizase dintotdeauna.

•— Aș dori și eu un pahar de fericire! Cît mai rece!

Și, din vas de lut, dacă se poate, că-i menține prospețimea!

Bătrînul se făcu acru, și din acru searbăd. Morfălui nemulțumirea de parcă ar

fi avut gura plină de tutun. Strânse din ochi și se pregăti să-i înfrunte cu acel gen de privire veștedă, în care disprețul întunecat se vedea ca o pilitură de fier.

„Oi fi greșit eu adresa? S-o fi epuizat, deja? Exclus! Te pomenesti că parveniții ăștia au dosit-o și-o valorifică pe sub mână! Una ca asta ar întrece orice măsură!” Auzin- du-se, Serafim Tăslăoanu era mulțumit de felul cum gî- dea, chiar și în acea postură, altminteri din multe puncte de vedere, discutabilă. N-ar strica să-i iau la rost și să-i scutur nițel! încercă el să-și îndemne propria imagine în acțiune, văzînd-o parcă puțin ezitantă. Numai că moșneagul — uns cu toate alifiile! îl recunoaște și deodată fața lui îngustă și încruntată devine neîncăpătoare pentru zîm- betul întins peste ea ca o rufă tărcată, pe un gard de scîn- dură, la uscat.

— Pentru dumneavoastră să nu fie? Nici nu se pune problema! Pentru oaspeți deosebiți, ca dumneavoastră, dispunem de fericire în cantități nelimitate! ...

„Pile, relații, favoritisme! ... Ai pe cineva, undeva? Ești făcut! Nu ai? Va mai trebui să aștepti mult și bine, ca să te naști!“ Cugetări amare pe care le auzise nu o dată. Trecuse pe lângă ele cu ușurință, uneori le considerase exagerări. „La noi, dacă nu se umflă gogoșa, nu doarme liniștit viermele dinăuntru.“ Era proverbul său preferat în astfel de cazuri și, invocându-l, simțea o ușurare subită. De vreme ce spune așa înțelepciunea populară, o fi știind ea ce spune, adăuga el concludiv, de fiecare dată, și asta echivala cu detașarea de cazurile particulare, sporadice, în chip eronat, dacă nu cu intenții dintre cele mai dubioase, folosite drept surse ale unor cugetări cu tentă generală. Acum, însă, revelația adevărului lăsat cu îngăduință, timp îndelungat, sub false aparențe, era șocantă. Ei, bine, de data asta nu te mai poți amăgi că nu vezi, n-auzi, când însăși fericirea se dă cum se dă! — atrase atenția Serafim Tăslăoanu imaginii sale din vis, acelui călăreț de la care aștepta măsuri imediate.

Drept urmare, călărețul îl împinse pe moșneag la • parte, puse mâna pe minerul porții și-și deschise singur. Gestul avea în el ceva între cutezanță și sfidare, fapt ce-l făcu pe Serafim Tăslăoanu să zîmbească satisfăcut. Numai să nu devină obișnuință și în realitate, se grăbi el să menționeze, și pentru ținere de minte se mușcă drastic de colțul buzei cu binecunoscuta-i putere de sacrificiu. Iată, însă, o nouă surpriză. Așa zisa intrare în palat nu era, de fapt, decît o altă ieșire, presupusul palat era o fațadă așezată în calea deșertului, ca dincolo de ea să continue același deșert.

„Diversiune!“ strigă călărețul și Serafim Tăslăoanu fu de acord cu aprecierea acelui alter-ego al său. Ba, în completarea ei, își puse chiar întrebarea dacă dușmanii din vis n-or fi cumva tot una cu cei din realitate! Legătura ar trebui să fie similară cu legătura dintre copac și umbră. Tai copacul și... Pe dracu! N-a visat el, odată, o mulțime de umbre fără stăpîn? Personal se simțea un amestec de jilăveală cu gust de pămînt afinat, rîciit de rădăcini și înmuiat de ape. Nu înțelegea cum e posibil ca umbra de alături să emane aromele tari ale unor fructe necunoscute, și atîtea miresme de flori. „Mi-ar place să te cunosc¹¹“, i-a spus el în șoaptă. „Păcat că nu sîntem verticali. Sînt tare curios cum arăți.⁴¹ „De ce atîta grabă?“ — și-a arătat umbra de alături mirarea foșnitor-senzuală. „Puțină răbdare și-o să ne săturăm de verticalitate“. „Eu cred că am devenit umbre tocmai pentru că am stat cîndva în picioare⁴¹“, a bolborosit el cu părere de rău. „Da? Atunci regret!“ șușoti umbra de alături, ironic. „Regret că nu vom avea ocazia împreună. .. Dar, pe cînd tu ai convingerea că ai fost, eu cred, dimpotrivă, că urmează să fiu!“

Deci, treaba-i mai complicată decît pare. Cert este, însă, că în vis se află în fața unei diversiuni, iar asta presupune dușmani. În această idee întoarse capul și-i țintui pe moșneag în ascuțitul privirii.

— Ceva nu-i în regulă?! se arătă acesta sincer afectat.

— Ceraseam un pahar de fericire. Mi-ați promis cîtă vreau. Nu văd, însă, nimic.

— A, e o confuzie, răsuflă moșneagul, ușurat. O simplă confuzie reparabilă. Fericirea ca atare, fericirea în forma ei pură, nu există. Tot ce există est ? așteptarea ei. Singurul lucru care, de fapt, contează. Or, pentru așteptare îndelungă și plină de speranță ce poate fi mai potrivit decît străbaterea unui deșert ca acesta?!

Din mîneca largă a mantăii sale făcute din pînză primitivă de sac, moșneagul ridică o mînă uscată și schiță un gest larg spre orizonturile neclare, pierdute într-o depărtare confuză. Părea cu adevărat încîntat și mulțumit de misiunea lui.și mai hulpav cu cana în mînă asupra fîntînii. Ceea ce făcuse și ceilalți, deși lăsaseră impresia deplinei saturații. Fapt, de altfel, confirmat de felul cum sorbeau, lipăiau, sughițau și se văitau, în dorința de-a bea mai mult decît îi țineau puterile.

— Egoiștilor! ...

— **Ticăloșilor!! ...**

— **Hoților! ...**

Șirul se rupse pe zeci de locuri ca masa ce-l alcătuisese să se transforme repede într-un cerc agitat în jurul fântinii. Din îmbulzeală prinseră a răbufni strigăte, înjurături și bufnituri — unele seci și înfundate ca rodul ciocnirii capetelor de berbeci între ele, altele cu ecouri sunătoare, sugerând sfârșitul unor vase de ceramică, sau mutații severe în forma celor de tablă, consecințe ale întâlnirii lor cu obiecte însuflețite sau nu, dar, cu siguranță atrase activ în aceleași vârtejuri contradictorii. Imaginea călărețului se menținu o vreme deasupra, apoi se zări o clipă răsturnată, ca în cele din urmă să dispară absorbită și ea în freamătul tumultuos.

„Pe visele astea nu poți pune, totuși, nici un temei!” constată cu regret Serafim Tăslăoanu și se încordă să întoarcă spatele acelei închipuiri.

Alte trei semnale ale Voinicului răsunară prelung. Nu mai încăpea îndoială, de astă-dată venea dinspre curte și ecourile lor păreau sunetele unor trîmbițe neinventate încă. Treaz de-a binelea, Serafim Tăslăoanu avu o mică ezitare înainte de-a deschide ochii. „Dar dacă?” Se liniști doar cînd printre pleoape zări un dreptunghi luminos. „Să bată Voinicul din aripi chiar aici, la fereastră?” I-ar fi plăcut. Dar erau numai razele șovăielnice ale soarelui, atîtea cîte reușiseră să pătrundă prin frunzișul nucului, destule, însă, pentru a-i dovedi că-și încălcase bunul său obicei de-a se scula mult mai devreme.

II

Serafim Tăslăoanu, zis Atotrăspunzătorul raionului, încruntă din sprîncene. Nu atît de tare îneîț să sperie gîndul ce tocmai i se înfiripa după fruntea înaltă, teșită și înnobilită de cute ca un pergament vechi de însemnele unui scrib nevrîcos la fire și alert la mîină, dar nici atît de încet, incit acel gînd să apară încă de la naștere molîu, somnolent și lipsit de importanță. încruntă, așadar, din sprîncene, la modul funcțional, mai mult persuasiv decît alarmist, imagi- nindu-și încruntarea în cauză, văzută de departe, din fundul sălii, ca o bătaie din aripi a unui șoim răzlețit pe cîmpul înserării — excelentă formă de a atrage atenția, de-a trezi interesul și a sublinia imperativul momentului, înainte de a spune:

— Dacă se întâmplă atâtea și atâtea lucruri în raionul ăsta, apoi cauza cauzelor este una singură: oamenii nu știu să se bucure!

În sală se petrecu un fapt sesizabil, de obicei, numai cu acel simț fără nume, existent în zonele obscure ale ființei, finisat prin experiență și validat de încercări neprevăzute; tensiunea se descărcă subit și-un *oaf* colectiv de ușurare, dacă nu se auzi, totuși, motivul ținea doar de antrenamentul voinței, împotriva dorinței. Dacă starea de spirit din sală pînă la verdictul astfel formulat trebuia să primească o reprezentare fizică adecvată, cea mai potrivită ar fi fost, probabil, identificarea ei cu o grămadă de sîrmă oțeloasă, aruncată vraște, contorsionată, răsucită și ținută ghem diform de piedica ce și-o puneau reciproc bucățile din care era alcătuită. Ca îndată după pronunțarea verdictului, starea de spirit să devină similară unei grămezi de lînă, ocupînd același spațiu. Stare de spirit moale, pufoasă, călduță și blîndă, îmbietoare la somn. Stare de spirit firească și explicabilă în urma încercărilor prin care trecu asistența. Căci, luînd cu- vîntul, Serafim Tăslăoanu începuse prin a face o radiografie foarte exactă vieții raionului în ansamblu și fiecărui sector în parte. Iar cei din sală aveau răspunderi nemijlocite în coordonarea acestor sectoare. Era posibil, deci, ca numele lor să fie rostit într-o constelație de cuvinte ca delăsare, superficialitate, rutină, formalism, și asta într-o perioadă cînd proverbul: „Spune-mi cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești!” devenise la fel de uzitat în aprecierea cuiva, ca foarfeca pentru tăiat pînză sau ciocanul pentru bătut cuie. Era posibil și, totuși, n-a fost, deși, în anumite momente, după cum aveau să-și reamintească unii dintre ei, au trăit chiar senzația concretă că se aud strigați, și numai o ultimă reținere i-a făcut să nu se ridice

spășiți în picioare. Situația ținea de bunăvoința sau simpla toleranță a celui de la cuvînt. Ba, poate, și de strategia lui subtilă și atent exersată, pentru că amînarea unei iminente amenințări are adesea un efect mai puternic decît rostirea ei. Așa se explică lăfă- iala în împăcarea sufletească de acum, destinderea nervilor pînă cînd capetele lor începură, parcă, să se înmoaie într-o somnolență dulceagă.

Adevăr incontestabil, dar nu integral. Regulă, dar nu lără excepție. De ce? Ei, la asemenea întrebare ar fi multe de spus. Deocamdată, însă, este suficient să ne gîndim doar că și de bucuria oamenilor trebuie să răspundă cineva. Or, dacă cetățenii raionului n-au învățat încă să se bucure, faptul în sine, afît de grav și profund, nu poate rămîne fără consecințe...

în acele momente de blîndă răsfațare a simțurilor, cînd timpul însuși lăsa impresia că se descompune în minute și secunde numai din plăcerea de a se trece și risipi, ochiul cuiva atent ar fi putut lesne observa un lucru dintre cele mai ciudate. Pe unul dintre auditori îl înghițea, încetul cu încetul, scaunul pe care ședea. Scaun cu largi posibilități, nimic de zis, un fel de fotoliu simplificat din motive în temeiate, de bună funcționalitate, dar asta nu justifica sub nici o formă pornirile sale antropofage, ci dimpotrivă. Te-ai fi așteptat la o mai mare adeziune din partea lui la cauza pentru care a fost construit și plasat în primele rînduri ale sălii, la străduința de a fi cît mai primitiv și supus, și nicidecum la regretabila înclinație sadică, în stare să facă victime din inconstienței naivi ce au avut neșansa de-a se lăsa pe seama lui. Era cît se poate de limpede că individul dispărea vîzînd cu ochii între brațele lachele ale scaunului. Iată-l, înghițit pînă la umeri, pînă la gît, pînă la chelia de culoare mereu mai aprinsă, ajuns doar o fărîmă din cel ce fusese. Prezența sa acolo era mărturisită din ce în ce mai puțin de către vîz, dovada existenței sale ajungînd în preajmă pe calea auzului, dar și asta rezumată la două scurte și obsedante întrebări: „Mă schimbă? Mă iartă? Mă schimbă? Mă iartă? Mă schimbă? ...

Nefericitul, pe cale să lase din întreaga sa ființă doar praful sonor al celor două întrebări, nu era nimeni altul decît Oreste Prică, directorul casei de cultură sau, altfel spus și cunoscut, cel direct răspunzător de partea cîntată și dansată a vieții raionului.

Ar fi posibilă și o altă interpretare a fenomenului? Să credem, cumva, că în cazul acestui individ, altminteri onest și comun, o concentrare nervoasă echivalează și cu o condensare fizică? Ar explica asta, acceptată ca ipoteză de lucru într-un lanț deductiv mai lung și întortocheat, de ce i-a rămas pe scaun finalmente doar capul, adică sediul gîin- dirii și deci singurul mădular trebuincios în circumstanțele de excepție în care se găsea? Greu de spus! Cert este, însă, că sub chelia încinsă mintea sa se opintea febril să deosebească gîndul just de cel înșelător, amintind de acele minunate flotoare chemate să aleagă firișoarele de aur din puzderia mormanelor de nisip.

Așadar, nimic întîmplător! Totul se leagă, iar timpul de două luni scurs între cele două intervenții ale lui Serafim Tăslăoanu nu face decît să confirme suspiciunea inițială, dovadă afirmația repetată cu privire la rosturile bucuriei. Inițial, ea reprezenta în concepția Atotrăspunzătorului un corolar al altor cîștiguri ce trebuiau dobîndite, fiind, în ultima instanță, o componentă în posibila rețetă a fericirii. Iar acum poftim! N-a mai amintit decît de bucurie, ceea ce duce la concluzia firească și, deci, sesizabilă de către oricine, că celelalte componente ale rețetei există, dar că ele nu dau încă mult așteptata compoziție din lipsa miraculoasei substanțe spirituale care să le mijlocească reacția. Fapt de natură să-i agraveze circumstanțele și să-i împovăreze și mai mult răspunderea.

Sfârșitul ședinței absolvi elegantul scaun de cumplita bănuială. Nu era antropofag și nu mîncase pe nimeni. În schimb, ipoteza că Oreste Prică se condensa fizic o dată cu concentrarea nervoasă se confirmă pe deplin. Ea arunca o lumină dramatică asupra alternativei că omul în cauză ar putea face parte din categoria gânditorilor capabili de concentrări mentale ieșite din comun, această calitate, dacă ar avea-o, conducînd inevitabil într-o bună zi la consecințe funeste. Deocamdată, după efortul de gîndire făcut, Oreste Prică deveni atît de mic încît tîrîia hainele după el, iar capul său, păstrîndu-și mărimea inițială, lăsa impresia unei greutate colosale ce-l va strivi dintr-o clipă în alta. Situație nevăzută, sau, pur și simplu, neluată în considerare de cei din jur, pentru a se împlini, probabil, proverbul care spune: „Sătulul nu dă crezare flămîndului, după cum nici surdul nu se lasă pe seama orbului! .. .”.

Zilele următoare, Oreste Prică și-a dat cu prisosință seama, dacă mai era nevoie, că, ori de cîte ori va intui ceva rău, este exclus să greșească. Asta era flerul său nefast, și basta! N-au trecut douăzeci și patru de ore și la telefonul cel negru a fost luat de șeful direct cu întrebarea: „Pînă cînd?!”. Nici o introducere, nici o înțelegere, nici o șansă, ci, scurt: „Pînă cînd?!”.

Inițial, întrebarea a stîrnit în el instinctul de apărare. „De ce trebuie să răspundă de bucuria oamenilor numai sectorul meu? Cum, adică? Ce are partea cîntată și dansată a vieții cu bucuria?” Și-a dat, însă, repede seama că n-are ieșire din capcana în care intră astfel. Oricine i-ar putea replica pe baza aceleiași deducții fortuite: „Dar, în definitiv, ce ai dumneata cu sectorul pe care-l conduci^{1*}?. Și-apoi, cuvintele lui Serafim Tăslăoanu erau prea clare, ca să mai fie interpretate. „De bine, de rău, a zis el, am asigurat cele strict necesare. Oamenii au unde munci, au unde locui, au ce pune pe masă și ce îmbrăca. Acu însă, trebuie să deprindă și bucuria pentru cele agonisite, căci, altfel, adică fără bucurie vreau să zic, geaba-s toate. Iar în sensul ăsta e nevoie de preocupare... De osteneală, pentru că nu tot ce trebuie învățat face și plăcere! ...“

O chestiune mai explicită nici că se poate, fu obligat să recunoască Oreste Prică. Și mai complicată, constată el cu amărăciune după ce, abia întoarsă pe toate fețele, problema se arăta dată naibii de enigmatică. Pentru că, vorba aia: dacă ți-e foame, mănînci, dacă ți-e sete, bei, dacă ți-e frig, treci lîngă sobă. Dar ce te faci dacă trebuie să te bucuri și nu-ți vine?!

Oreste Prică devenise, parcă, simpla ocazie a propriilor sale veșminte de a ieși în lume. Dar, și această ocazie tot mai puțin motivată, veșmintele sale lăsând impresia că puteri ascunse și necunoscute le-ar face să umble singure și de-a surda. Consecință a unui efort de gândire mereu mai istovitor, mai greu suportabil și, totuși, de neevitat. Pe timpul zilei, reducția organismului la forma capului ajungea pentru el convingere de nestrămutat, pe măsură ce o fierbințeleă pișcătoare îi încingea tâmpile și ceafa și gâtul, restul simțindu-le ca pe ceva străin, care-i dă ocol abia perceptibil, cum, din punctul de vedere al unui bolovan de râu ar fi apa leneș curgătoare ce-l împresoară. Noaptea, aceeași strictă limitare o făcea întunericul pe care-l auzea un glas mustind de răutate și ironie. În loc de răsgloburile ochilor părăsiți de somn. Și-atunci începea să vadă înăuntru. O peșteră aproximativ rotundă, cu boltă întunecată și interior cu forme dintre cele mai ciudate — fantome necunoscute, rezultate din acțiunea spiritului coroziv asupra materiei. O peșteră în mijlocul căreia se afla tocmai el, înconjurat de singurătate. „De ce nu te bucuri?” se auzea un glas mustind de răutate și ironie. În loc de răspuns, liniștea desăvârșită făcea auzit nimicul căzînd din bolta neclară. „De ce, ai? N-ai învățat încă să te bucuri? Ai uitat că datoria ta e să te bucuri? Nu-ți înțelegi menirea? Ei, bine, destul! Gata cu indisciplina și dezordinea! Bucură-te imediat și cu toate resursele! Ha, ha, ha! Auzi? Ha, ha, ha! ... La treabă! Ha, ha, ha! ...”

Hohotele de rîs deveneau din ce în ce mai ample ;;i sadice. Ecourile lor se loveau de pereții și bolta peșterii, reverberau și primeau o rezonanță tăioasă pînă cînd, răgușite și gîfiite, se transformau într-un grohăit sinistru. Se trezea lac de sudoare, cu tîmplele strînse în clești parcă, și urechile vîjiind.

Contextul nu părea cu nimic mai receptiv la frământările lui, mai blînd și înțelegător. Dimpotrivă. Afirmațiile făcute de Tăslăoanu penetraseră adînc în conștiința conștientă a lui, sau ele n-au fost decît rezonanța unor convingeri publice, existente deja? Oricum, nemulțumirea față de partea cîntată și dansată a vieții raionului — aluat invizibil ce-a dospit, probabil, îndelung și s-a umflat pînă la refuz — răbufnea acum ba ici, ba colo, cu o frecvență crescîndă și arunca la suprafață aleanul acumulat. „Frumoasă casa asta de cultură!“ exclama, deunăzi, admirativ și cu răspundere civică, un individ grăsuliu, cu fața bonomă și un zîmbet lățit pînă la jumătatea obrazului. Iată un om sincer și onest, gîndi Oreste Prică, la ale cărui urechi ajunsese, întîmplător, afirmația. Căci, într-adevăr, fosta Casină militară, adaptată nevoilor culturale și primenită de la acoperișul cu turnuri și pînă la fundația placată de granit și încăstări de marmoră roșie, abia acum parcă își propunea să se arate lumii la justa ei valoare. „Elegantă, arătoasă și foarte interesantă!“ insistă cetățeanul, privind-o cu real entuziasm. „O fi, nu zic ba“, interveni fără chef cel de alături, răsucind capul spre edificiul lăudat. „Dar, află de la mine că între clădirile din preajmă, asta-i întocmai ca pupăza între celelalte păsări! ..Aluzia depășea, desigur, simpla referință la arhitectură. Ea ținea în activitatea instituției și lăsa să se înțeleagă lucruri grave. Nu întîmplător, decr, individul se referea la acea pasăre atît de viu și prețios colorată, dar căreia îi putea cuibul...

Discuția surprinsă între cei doi i-a sporit suspiciunea. Alte întîmplări urmară să i-o confirme. „Ce faceți toată ziua și toată seara la casa de cultură?“¹¹ se interesă o dată vecinul său Ilca Dorofte, împins, aparent, de-o simplă curiozitate. „Vino să vezi!“ încercă el să-i trezească interesul. „Vai de mine, domnule director, dar ce să caut eu acolo? Doar dumneata știi prea bine că am de lucru!“

Așadar, omul aprecia clar că ceea ce se petrece sub directă sa conducere (i-a spus doar director, nu-i așa?) se cheamă pierdere de vreme. De altfel, de ce se miră? Ilca Dorofte o fi auzit și el de la alții aceeași părere, iar în simplitatea lui naivă le-a dat crezare. Pe cînd unii, chiar și

— Serbare cîmpenească din rîndul prietenilor, îi subminează prestigiul, fie din invidie, fie din dorința de-a fi interesați. Nu mai departe decît Panait Rușinam și Alunei Teleor, preținși amici, care-și permit să-i întîmpine cu figuri sastisite și să facă în gura mare afirmații de felul: „Ne plictisim de moarte, în orașul ăsta, zău așa. Aici nu poți, domnule, scăpa de plictiseală, decît cu prețul unei și mai mari plictiseli.” Așa că, ce să mai zică și în cine să mai creadă? Cum să învețe el oamenii să se bucure, dacă pînă și prietenii se dovedesc atît de refractari la o cerință față de care, la urma urmelor, au și ei niște obligații civice !Mă rog, ea să nu-și aducă aminte de șicanele făcute de persoane necunoscute, prin telefoane anonime și prin scrisori dintre cele mai insinuante. „Iubesc nebunește și simt, la rîndul meu, că sînt iubită. Și totuși, nu găsesc drumul spre cel pe care-l doresc și care mă dorește. În ce lume trăim, dacă nu sîm- tem ajutați de organele de resort să rezolvăm -această problemă? Cu ce vă ocupați dumneavoastră, dacă lăsați deoparte esența vieții?” Semnat: O dezolată. „Trec pe lîngă Casa de cultură îngrijorat. Mă întorc pe lîngă Casa de cultură abătut, Cîntă fanfara! .. . Cade amurgul! .. . Melancolie pe placul meu. Bravo, băieți, dați-i zor! ...” Semnat: Fostul trompetist al regimentului de cavalerie ușoară Dren- cova. „Sînt trist, maestre, înțelegeți? Sînt bolnav de tristețe și pentru asta nu vei scăpa de răspundere, te asigur! .. .” Telefon anonim.

Pe măsură ce-o dobîndea, convingerea că e pîndit de mari pericole avea, în chip paradoxal, darul de a-l liniști. Sau, mai precis, de a-l obișnui cu situația ireparabilă în care ajunsese. Loc de speranță mai era, desigur, dacă ar fi avut de-a face cu un potrivnic anume. Ar fi știut încotro să-și îndrepte atenția, cu cine să se confrunte. Dar așa? Cum să lupte el împotriva unor dușmani ca tristețea, alea nul, dezolarea, melancolia și alții, și alții, din aceeași familie, pe cît de abstracti, pe atît de abili și persistenti?

Lumea începea, în sfârșit, să observe ceea ce ar fi trebuit să vadă clar și binișor mai devreme. Să observe că Oreste Prică, a intrat în procesul unei pieiri accelerate. Trupul său, robust înainte, deveni pe neașteptate perisabil, privirea sa jovial-optimistă rătăcea acum peste lucruri și căuta invizibili colaci de salvare, glasul său persuasiv dar ferm pînă mai ieri, iată, solfegia, parcă, rugăminți de iertare pentru vina, doar, de-a exista. Se prezenta la serviciu, cu aerul soldatului' ce merge la război adulmecînd înfrîngerea, și revenea acasă cu deplina confirmare a nefastei intuiții. Pericolele, ce-l pîndeau peste tot, începeau încetul cu încetul, grație, probabil, unei inconștiente exersări, să devină reprezentări ale concretului absurd, coșmare trăite fugar, cu mintea trează încă și cu ochii larg deschiși. Întorcea capul întîmplător și pentru o clipă descoperea o întreagă haită de cîini furioși pe urmele sale. Întreba ceva și persoana de la care aștepta răspunsul dispărea subit, de-i rămînea vederii numai glasul, cu toate cuvintele desfăcute în sunete, sunete ce stăruiau în aer, forfoteau și foșgăiau, ca un roi de țînțari. Pornea radioul și-n timp ce asculta, urechile lui se multiplicau și se măreau, pînă cînd între el și aparat se interpunea un peisaj inedit, format dintr-o pădure de lobi cartilaginoși întorși către sursa de emisie, asemeni frunzelor spre lumină. Ofta și deodată se uscau florile din glastră, își călca umbra și o durere surdă îl fulgera prin oase, cerea un pahar de lapte și se trezea în brațe cu cel mai afurisit dintre pisoii casei.

Oamenii, majoritatea, de cum îl vedeau, se întorceau într-o dungă pentru a-l putea privi cît mai bine, chiorîș. Ba, însăși nevastă-sa, într-una din zile, cu îndolența ingenuă și sadică ce-o caracterizează, i-a spus, zîmbindu-i acru: „Cît despre tine, iubitule, cam atît! ... Și, de pe palma ei mică și delicată, ce i-a întins-o sub ochii lui cu neverosimilă încetineală și candoare, a suflat în zeflema un fulg

imaginar de pădăie.

III

Nu era vînt însuflețit pentru că nu scutura frunzele, nu apleca ramurile, nu pipăia cu buricele unor degete invizibile ferestrele, doar șuiera, șuiera întruna, încet, excitant, persuasiv. Ai fi putut crede că-i un fuior imens, suspendat în aer, ale cărui fire. se freacă monoton între ele, dar ochii nu erau în stare să decupeze în văzduh nici o despletire, nici o plutire a ceva de natură materială. Sau, cu puțină imaginație amestecată cu alcoolul tare al credinței, nu era lipsit de temei să-ți închipui undeva, în rîpele adînci ale cerului, în prăpăstiile munților, o gură imensă, știrbă, poate doar un gîtlej divin, din care, ca din foalele colosale ale unei fierării vechi, se revarsă o șoaptă continuă, una și aceeași, în stare să pună urechile oamenilor într-o ușoară mișcare de rotație spre satisfacerea curiozității, să le mărească ochii de uimire și încîntare, să-i umezească de bucurie și speranță, dobitoacelor domestice să le catifeleze simțurile, făcînd, bunăoară, mai înțeleaptă privirea boului, mai muzical graiul măgarului și mai puțin agresivă bărbăția cocoșului, ba chiar și buruienilor rău famate, ca neghina, pelinul, brusturele și cucuta, să le schimbe gustul și apucăturile.

Nu era, totuși, șoaptă divină, după cum nu era vînt însuflețit, fuior cosmic, aripă de înger sau poale străvezii de zîină, deși, după foșnetul domol ce-l făceau și mai ales după efectul miraculos ce-l produceau, era perfect plauzibilă pentru suflet și de interes public imediat o cădere lină de pîn- zeturi moi, înmiresmate, de pe un trup feciorelnic, care, proiectat pe ecranul cerului de vară, 'purificat de orice straie, să guverneze lumea prin armele invincibile ale grației și candorii.

Nu, nu era nimic din toate aceste fenomene posibile și, în fond, onorabile. Era, de fapt, o veste! Era pur și simplu o veste, adică, ceva intermediar între vorba deschisă, pe față, și clewetirea pe din dos, între „zvonul”⁴ popular și „știrea”⁴⁴ oficială, era un eveniment care încerca să se facă știut pe un spațiu cît mai mare și într-un timp cît mai scurt.

Și, într-adevăr, vestea unei Serbări cîmpenești tocmai acolo sus, pe muntele Cumpătul, s-a răspîndit cu o uimitoare rapiditate. Abia lansată ideea ei într-o ședință de raion, confuză și neconsfințită prin vreo hotărîre, a doua zi era, totuși, cunoscută, pregătirile începînd imediat după primirea veștii.

Oamenii mai în vîrstă, situați prin firea lor deasupra întîmplărilor, discutau proiectatul eveniment în termeni generali: „Auziși, dară, ce-o să fie colo sus, pe muntele Cumpătul?”¹⁴ „Da, măi, să vezi minune, tocmai îmi zise . . .

Tinerii purtau discuții aprinse, făceau planuri de deplasare, stabileau cine cu cine să meargă, ca, odată încheiate, găștile să fie din nou divizate, de parcă nu toți aveau să călătorească în aceeași direcție și spre același loc.

Cum în raion era o singură cale ferată, șoferii de autobuze, șoferii de camioane, fie ele chiar și cu basculă, tractoriștii, ba pînă și căruțașii erau la mare cinste. Ei cunoșteau, obligatoriu, mai multe amănunte despre evenimentul ce se pregătea, doar în calitatea ce-o aveau era necesar să le cunoască, nu-i așa? Pe punctul lor de vedere se putea conta pentru că și-i formau după cele auzite prin felurite locuri și, în plus, ei trebuiau respectați de către oricine dorea sincer să ajungă la Serbare.

— dacă erau sănătoși, dacă nu-i încurca munca și dacă mai erau și în formă, aveau fericita ocazie să-și dovedească, la rîndul lor, importanța socială, să-și atragă admirația și recunoștința publică. Pe ce temei? Pe unul, pe cît de simplu, pe atît de solid. La modul general, lumea știa cîte ceva despre muntele Cumpătul: în conștiința obștei, această pro-tuberanță geografică se înrudea cu istoria și legenda; aici, cîndva, moții se pare că săvîrșiseră unele fapte vrednice de laudă, care, dacă nu sînt consemnate ca atare la locul de cinste în manualele școlare, apoi vina ține de scrierea istoriei și nu de facerea ei. Dar, tocmai de aceea, istoricii de profesie și îndeosebi povestitorii în vogă erau acum chemați să îndrepte greșeala și să toarne sarea și piperul de cuviință peste poveștile demne de a fi salvate de la eroziunea timpului. Iar dumnealor, povestitorii cei buni, moștenitori ai unei bogate tradiții, nefiind astîmpărați de setea cunoașterii din unul și același izvor, făceau între ei un fel de troc, împrumutîndu-și reciproc întîmplări surpriză, scoase din naftalina memoriei; ba, dacă se rupea cumva firul istorici din cauza ticăloasei uitări, pe loc îl innădeau la capete din firele altor povești, ce le aveau la îndemînă. Du aici, o seamă de variante crescute pe trunchiul istoriei adevărate, contradictorii unele, alunecînd spre fabulă altele, fără încadrare într-un timp anume cele mai multe. Dar, cum zice și înțelepciunea folclorică după un efort de gîndire: „Ce e dat să se întîmple, se întîmplă!“. Așa că și poveștile astea, învrăjbire pe-alocuri unele cu altele, în loc să îndepărteze interesul oamenilor, mai tare îl ațîțau. Din cauza lor, importante evenimente sociale sau chiar cosmice — dacă avem în vedere informațiile despre o apropiată eclipsă parțială de soare — au trecut pe planul doi. Unii, desigur, lectCirau încă ziarele, ascultau radioul și schimbau niscaiva impresii despre pulsul vieții din afara raionului. Aceștia, însă, — despre ceilalți vedeți că nici nu se face a

vorbi — treceau și ei repede și fără chef peste asemenea lucruri, împinși de dorința nestăvilită de-a afla ceva nou în legătură cu ineditul și extraordinarul eveniment de pe muntele Cumpătul. Ei se comportau, într-un fel, aidoma copiilor care, bănuind ce s-a gătit pentru felul trei, le servesc în grabă pe primele doi fără să le simtă gustul, numai să ajungă cât de iute la prăjitura preferată. De fapt, marile și micile întâmplări cotidiene adunate laolaltă dovedeau că opinia publică despre mult așteptata minune devenise monstruoasă prin dimensiunile și forța ei: ca o furtună nevăzută, misterioasă, zgâlțâia modul de viață, gândirea, sentimentele și voința provinciei, scotea oamenii din obișnuința lor cum primăvara scoate urșii din bîrlog, le abătea mintea din drumul ei către lucru, mîncare, băutură, dragoste și ședințe, le încurca treburile și, mai ales, îi făcea să sufere de un fel de boală a visării, la fel de contagioasă ca gripa.

Cei din fruntea raionului, de la cel mai mic, venit a se ocupa cu dereticatul de ziua și iluminatul de noaptea și pînă la .. ehei, nu erau loviți direct de furtuna opiniei publice, dar, indirect, i-au simțit consecințele ca pe un praf care la început li s-a depus nevinovat pe haine, apoi le-a înfundat urechile, nasul, le-a intrat în gură, făcîndu-i să strănute, să clipească din ochi, să aibă mîncărimi de piele .. „O oscilație continuă ca asta, fie spre rîs și distracție, fie spre visare și nostalgie, trebuie să dea oricui de gîin- dit. Aici nu-i lucru curat! Aici se-nfîmîpiă ceva! ... Adică, Serbare cîmpenească așa, tam-nesam?“

Asemenea propoziții, cu o încărcătură considerabilă de îngrijorare, puteau fi auzite în acele zile la cei din conducerea raionului. Măsurile însă nu erau luate, de nici un fel, pentru că gândurile negre ce le încolțeau în minte, dese și ascuțite ca lăstarii de iarbă după ploaie, nu și le duceau pînă la capă: de teamă ca nu cumva, o dată ce vor fi gîndite, să fie și adevărate.

În toată această vreme, nefericitul Oreste Prică, unicul autor dovedit al propunerii organizării Serbării cîmpenești, suferea cumplit. O boală grea și fără nume îl ținuse la pat. Nu avea febră, dureri, grețuri, usturime, mîncărime sau altele din această numeroasă familie de simptome, nu, nici vorbă de așa ceva. În schimb, din . . . mă rog, iertați noțiunea, o senzație grozavă de frig începea să i se urce prin șira spinării, cum un păianjen de gheață i s-ar cățăra prin interiorul vertebrelor, unul cu zeci de picioare subțiri, a căror mișcare lentă și continuă, amplificată în corpul său ca într-o cutie de rezonanță, determina o vibrație exprimată aproape muzical prin clănțănitul dinților. După ce traversa circa un sfert de oră o asemenea criză, sîcîitoare dar, totuși, suportabilă, poate datorită zdruncinăturilor, poate a altor motive, bolnavul era încercat de o senzație mult mai penibilă. Simțea foarte concret, milimetru cu milimetru, cum îi cresc urechile. Lobii lor se dilatau, abia perceptibil la început, alarmant de rapid mai apoi, trecînd ca mărime și formă prin fazele succesive ale frunzelor de viță de vie, varză și brusture. Ajuns în acest stadiu cu dezvoltarea urechilor sale, bolnavul începea să aiureze, strigînd în zadar pînă la epuizare: „Nu le tăiați, nu le tăiați, nu le tăiați“, căci, de fiecare dată, aceiași trei oameni lungi și subțiri, numai piele și os, în halate albe, veneau pe un cîmp năpădit de scaieți, se opreau, priveau roată făcînd piruete pe cîte un picior, unul deschidea servieta din care scotea o carte, o răsfoia căufind anume ceva, apoi începea să citească pe un ton autoritar un fel de decizie, ceilalți

doi îngenun- chiau, se aplecau și ascultau pământul, cum ar asculta tot felul de grozăvii petrecute în pieptul unui tuberculos, trăgeau din niște teci lungi, lungi, bisturiuri de argint, le priveau lama subțire la soare, le ascuteau pe curele prinse undeva în văzduh și iar le apreciau tășurile în 'sclipățul orbitor al luminii; mîngîiau cu delicatețe lobii uriași ci ure- chilor-brusturi și le încercau rezistența sub bisturiurile lor, pînă cînd un sînge verde dădea în șipot gîlgîit pe lamele imaculate. Urma, inevitabil, un somn adînc, de parcă bietul născocitor de propuneri neavizate era scufundat într-o baie de plumb lichid, prezența lui acolo fiind dovedită de un singur argument convingător: sforăitul amplu, generos, uniform și perseverent, capabil să stîrnească invidia pisoilor din casă și să sugereze oarecare încredere în posibilitățile de vindecare.

Pe cînd nefericitul Oreste Prică făcea față cu stoică resemnare suferințelor mai la deal înșirate, desigur, incomplet, în grabă și fără dramatismul ce le era inherent, în raion creștea tensiunea ca în interiorul unui cazan sub presiune. O bucurie generală, ca o ploaie de vară în rafale repezi, se manifesta frenetic, molipsitor; nu scăpau din ghearele ei nici pesimiștii cei mai încăpățînați, cei hotărîți să-și pună capăt zilelor, pînă și acestora vestea Serbării le scotea din gură reprize de of, of, care, într-o justă interpretare, puteau însemna o amîinare sine die a funestei decizii. Științific vorbind, fără să alunecăm în interpretări tehnice, energia degajată de explozia bucuriei se răs- frîngea în sufletele oamenilor ca lumina soarelui în spectrul curcubeului, milostivindu-i cu puterea sa demiurgică pe toți, dar în diferite feluri. Cei împătîmiți de latura spectaculară a vieții făceau din așteptarea evenimentului, pentru sufletul lor exuberant, o duminică de șapte zile pe săpiâmînă, imaginau un munte înalt și rotund, ca turnul unei pălării împletite din paie de orz ale tuturor cîmpilor, împînzit de drapele, cocarde, jerbe de flori și,

bineînțeles, de oameni în mijlocul cărora, dacă închideau puțin ochii, se și vedeau pe ei înșiși, joviali și importanți, captând interesul. Cei specializați în cultivarea banilor prin felurime de mijloace și pe căi inedite, deși, deocamdată, în travesti, în lipsa unor măsuri oficiale, se ocupau febril de descoperirea unor metode noi, care, aplicate cu dibăcie la specificul evenimentului, să le aducă onoarea de rigoare și corespondentele ei financiare. Inițiativa - a aparținut croitorilor și cizmarilor și nici nu se putea altfel, de vreme ce produsele lor exprimă atât de direct omul văzut pe dinafară. Rochii, sarafane, bluze, jachete, sacouri, șepci, pălării, că- ciulițe, pantaloni, chiloți, maieuri, sutiene, baticuri, batiste, cizme, bocanci, pantofi, sandale, alte articole de toate ti- tipurile, mărimile și culorile începură prin felul de-a fi croite și confecționate, dar, mai ales prin însemnele imprimate pe ele — iarbă, flori, brazi, păsări, iepuri, vulpi, lupi, urși, capre negre, cerbi, mistreți și alte lucruri și ființe din flora spontană și fauna pașnică sau agresivă — o discretă sugestie de întoarcere, cu stimă și recunoștință, la sinul matern, nesecat, al naturii. O parte dintre croitorii și cizmarii mai vechi se gîndeau, cu nostalgie chiar, la relansarea unor modele de altă dată, ca pantalonii bufanți susținuți de bretele, pantalonii de călărie pentru bărbați și femei, cu vipușcă albastră, respectiv roșie, cizme cu tocul înalt și gleznierile cu pinteni, veste în carouri și cămăși cu pieptiere, lavalieri, pălării tari de fetru și bastoane de bambus cu măciulii de aramă, lustruite și cine știe unde s-ar fi ajuns dacă, din fericire, colegii lor mai tineri nu le-ar fi atras atenția la timp că, procedînd astfel, ei s-ar face vinovați de o gafă ireparabilă, și anume aceea de-a îmbrăca noul în hainele vechiului.

Avansul cîștigat în prima fază de croitori și cizmari a fost repede anihilat de lucrătorii harnici și abili ai rețelei de alimentație publică. Bucătarii restaurantelor au inaugurat grătarul, tocătura, fleica, frigăruile și cîrnațul Cumpătul, barmanii,

Cumpătul-brandy, Cumpătul-biter, lichioruri din esență de brad, fag, cireș sălbatic și pana cucului, car- ealete cu vin de zmeură, sirop de afine și sifon fabricat exclusiv din apă de munte proaspătă, brutarii — pâine, pîi— nișoare, franzeluțe, gogoși, covrigi, biscuiți și fulgi pentru excursii și drumeții, iar, în capitala raionului, în locul cooperativei de pompe funebre „Compasiunea”, a fost amenajară și deschisă — cu tăiere de panglică și ciocnire de cupe cu șampanie — cofetăria „Izbînda“, dedicată îndrăgostiților de indiferent ce vîrstă, fericită conjugare a unei arhitecturi interioare vechi, impunătoare prin bolțile sale gotice, cu arta culinară nouă, remarcabilă prin spiritul inventivității și realismul sugestiei —■ cu peste o sută de feluri de torturi, trufe, turte, tartine și înghețate sub formă de inimioare, cu ceaiuri speciale din amestec de ierburi neprihănite și rădăcini de ferigă și mușchi de pădure, toate aceste produse fiind service direct la mese de către adevărați cupidoni-fete, alese cu grijă după principii morale insurmontabile, îndulcite în funcție de vîrsta și arderile interioare ale cuplurilor.

Cei consacrați în anumite sectoare specializate în îngrijirea sufletului omenesc simțeau și ei, la rîndu-le, necesitatea de a-și primeni instrumentele fine prin care să poată opera într-un material atît de sensibil, în noile condiții similare unei permanente stări de urgență.

Unii, din rîndul profesorilor, învățătorilor, pedagogilor și îndrumătorilor, cărora nu le plăcea să creadă că au în formarea personalității roiri similare arhitecților, inginerilor, zugravilor și zidarilor în construcții, nutreau speranța sinceră că în noul context vor găsi mai ușor cuvintele cheie, capabile să deschidă ușile încăperilor secrete ale sufletelor învățăcelilor spre a le reîmprospăta cu elanul general. Alții, profilați, ca să zicem așa, pe lupta împotriva unui imperialism universal al necuratului — preoți, călugări, țîr— covnici, predicatori — pentru care sufletul are, de obicei, forma unui balon umplut, cu pereții subțiri, străvezii, gata să se înalțe întru slava cerească sau, dimpotrivă, să plesnească și fișiile rămase din el, aidoma cîrpelor de șters praful să cadă nevredește la pămînt — găseau în plănuita Serbare o nouă și strălucită manifestare a voinței divine, pusă pe sancțiuni exemplare. E adevărat că în precizarea pînă la detaliu a minunilor ce se vor întîmpla înainte și după Serbare, în enumerarea foloaselor dobîndite ilicit de diavolul și emulii săi locali, erau între reprezentanții diferitelor secte și culte pîmete de vedere contradictorii, ireconciliabile chiar, de unde și cîteva confruntări vehemente care au alunecat de la nivelul ideilor eterne, la acela pămînt- tesc și efemer al pumnilor, palmelor și unghiilor, dar, — și aici trebuie văzută esența — toți specializații în salvarea sufletului de la degradare erau de acord că Serbarea trebuie să aibă loc, ca blestemul să se făptuiască și lumina să se aleagă de întuneric, griul de neghină, oile albe de cele negre, iar focul gheenei să primească noi cantități de combustibil sub formă de necredincioși.

De la înălțimea înțelepciunii acelor care o fac, apoi a acelor care o scriu, istoria ne învață pe noi, cei care o citim, că timpul este și rămîne cea mai flămîndă dintre toate jivinele cu care avem onoarea să fim contemporani. Stă veacul tolănit peste lume cu burta doldora de întîmplări, geme, gata să crape de sătul ce e, și încă

tot mai înghite cu poftă nebună, și ca prin farmece oculte, pe măsură ce îmbătrânește și suferă de obezitate, dantura i se ascute iar stomacul îi lucrează ca o rîșniță electrică. Adeseori cîte o faptă întregă, nemestecată, dovadă clară a pornirilor sale hrăpărețe, îi rămîne în gît, Jivina timpului încearcă s-o vomite dar nu poate, se străduiește s-o înghită dar nu reușește, gîtul i se umflă, atrage atenția publică și fapta devine eveniment. Uite, cam așa stăteau lucrurile și cu Serbarea cîmpenească. Ea se găsea undeva, între faptă și eveniment, prinsă-n gîtlejul timpului, ca un mormoloc pe cale să devină pește. Numai că, în jurul unui eveniment, dacă este pe drept cum se cheamă, trebuie să se nască tensiuni, frecuşuri, să se răstoarne situații, să se schimbe raporturi de forță, cu alte cuvinte, fie-ne scuzată îndrăzneala, să pulseze mereu surpriza, precum durerea enervantă în preajma unui furuncul.

IV

La sfîrșitul repetițiilor, cu un zîmbet chinuit, artificial, tras peste fața crispată de oboseală, instructorul zise eu glas tăragănat, spre a se înțelege mai clar (în realitate pentru a nu-și trăda respirația gîfîită):

— E aproape bine, copii !Ba, e chiar binișor! Aveam și eu mici îndoieli, la un moment dat, nu era însă cazul, după cum se vede, pentru că ... Aici voia să le spună că sînt sensibili, talentați, oameni pe care se poate baza, adevărați artiști etc. Dar o clapetă secretă se deschise în gîtul lui și pe un alt canal răsună clar și răspicat: Pentru că inevitabilul trebuia să se producă!

Singur surprins de afirmația fără noimă, simți cum fața îi împietrește într-un gest de consternare, iar sub pielea ei sîngele-și arată cu vehemență culoarea. Așteptă o clipă ca, din senin, să-i cadă pe limbă formula salvatoare. Nu se întâmplă așa, iar ochii membrilor brigăzii de agitație devin insistent întrebători. Încolțit de curiozitatea generală își aminti ce-i spusese cineva odată, că dacă nu poți fi clar, e preferabil să fii misterios decît confuz. De aceea: repetă:¹¹ „Ei da, inevitabilul trebuia să se producă!“ după care, fluturîndu-și mîna în semn de salut, se grăbi să iasă din sală.

Instructorul artistic Lae Panțiru constată că are mersul greoi. Fenomenul — relativ inedit pentru el — avea o explicație firească, în sensul de deplasare al pașilor săi începuse a-i aluneca și mintea. Ea trecea din întrebare în întrebare, anevoie și cu năduf, ca printr-un nisip mișcăior. Cum este posibil să pătească așa ceva tocmai el, un cetățean de nădejde, onest, cu trecutul cunoscut, apreciat și îndosariat? De unde, totuși, această obsesie, acest, hai să-i zicem, sentiment al fatalității, cristalizat agresiv în formula dogmatică „inevitabilul trebuia să se producă”? Cum, adică, o convocare obișnuită, normală și, desigur, necesară, în fața unei comisii, un gest social prin care ți se arată și ție — ins, individ, cetățean — iată, noi te cunoaștem, te avem în evidență, te urmărim cu atenție, veghem zi și noapte asupra ta, cum e, 'deci, admisibil că o asemenea dovadă de generozitate, în loc să oblige la recunoștință, trezește nedumerire, bănuială, insatisfacție, ca să nu folosim cuvântul teamă, total depășit, golit de conținut?

Realitatea este că, de îndată ce-o auzise pe „Gisca” strigând cu gura ei ca o pîlnie de gramofon: „Tovarășe instructor, tovarășe instructor, ia mai tăceți oleacă din cele lobe că nu mi-s goarnă să vâ acopăr, tovarășe instructor, dră!>ă și scumpă, și n toii pe mi înc chemat...” —, formularea dogmatică și defetistă „inevitabilul trebuia să se producă” a apărut subit și s-a instalat tu tel; ir peste mintea lui. Convocase, însă, pentru după-amiază repetițiile brigăzii de agitație și nu avusese curajul să contramandeze o acțiune cuprinsă în registrul de activități zilnice ale Casei de cuhură. Indispus fiind, se prezentă la datorie fără tragere de inimă. Intervenise de câteva ori, corectînd. ba la unul, ba la altul, felul de-a cînta, de-a recita. Dar, în mintea și vorbirea lui se derulau paralel lucruri diferite, căci, în vreme ce făcea observații și sugestii cu voce tare, în interiorul său se auzea obsesiv: „inevitabilul trebuia să se producă, inevitabilul trebuia să se producă,

inevitabilul...

Starea de nervi în care se găsea îl determină să intre și el în rândul formației. Chiar în mijlocul ei, acolo unde, cu ani în urmă, a avut succese care au făcut din el o vecie, ă locală și l-au împins din rândul celor care execută partea cîntată și dansată a vieții raionului în rândul celor puțini și aleși. Succese care l-au făcut pînă și pe un om întunecat de probleme grele, ca directorul întreprinderii „Avîntul”, să se lumineze de zîmbet și să exclame cu admirație: „Dacă neveste-mi-i place, de, tocmai ei, femeie instruită la cursurile pentru responsabili gazetelor de perete, înseamnă că merită! Succese care, mai apoi, aveau să-i propulseze prin transfer în interes de serviciu, semnat personal de Slujbașu, omul-bicicletă, animatorul neobosit și căiăuza veșnică a celor vrednici să se afirme cu fapta și vorba.

După cîteva momente de acomodare, psihicul lui Lae Panfîru își găsi făgașul, iar memoria recuperează cu emoție unele texte atît de plăcute sufletului său. „Acum, copii, după mine!“ se repezi el. „Un, doi, trei și: „Foaie verde si- minicu / ca directorul Gornicu / nu-i om harnic și mai bun / în făbrica de tutun / numai unu-i stă pe-aproape / directorul de la lapte / hop așa, tot așa, dăi așa, n-o lăsa.. / Foaie verde, foaie lată / nici ea Măriuța altă /.'Mă- riuță nu găsi-vei / In fruntea cooperativei / numai una, da și aia / e Leana de la IMAIA / hop așa, tot așa, dăi așa, dăi așa, n-o lăsa! ..“

Urmară recitări, cîntece, monoloage, scenete, dansuri. Băieții și fetele, descumpăniți inițial de faptul că „maestrul“ era morocănos, au simțit imediat schimbarea și-au început, la rîndul lor, să arate cu tot dinadinsul ce știu. Eliberat, parcă, de obsesia ingrătă căreia îi căzuse pradă, Lae Panfîru se antrenează tot mai mult în joc. Dispăruse motivul pentru care intrase, dar apăruse altul care-l oprea să iasă. Cîteva secvențe jucate ca la carte îi întăriră convingerea că Nineta, ultima achiziție a brigăzii de agitație, are „talent și de toate“. O convingere ce se întemeia pe o experiență deloc neglijabilă. Căci, chiar dacă încercările sufletului nu reprezentau o latură glorioasă a vieții lui, pe ansamblu, judecînd după metodele analitice la modă, bilanțul era pozitiv. În plus, în plasa căsătoriei, deși era să cadă în cîteva rînduri, flerul — acea călăuză providențială apărută oportun, de fiecare dată — l-a ajutat să ocolească pericolele de tot felul, aducîndu-l pînă în prezent viu și nevătămat. Asta, bineînțeles, dacă se lăsa la o parte povestea cu soția celui direct responsabil cu partea cîntată și dan- 'sată a vieții raionului — fericirea și blestemul său, deopotrivă. Și-apoi, în tot alpinismul său sentimental, cu tot efortul de-a escalada inimile femeilor, rămîne pozitiv faptul că n-a neg'ijat niciodată chestiunile legate de muncă, ordine, disciplină, etc. etc. Din contră. Cu aripile sufletului a știut să poarte mai departe și bolovanul înțelepciunii. Poate chiar în

asta constă personalitatea sa, trăsăturile ei pe care le crede pregnant vizibile, ca liniile unui basorelief așezat sub incidența luminii. Deși începutul n-a fost deloc ușor, tova

rășul Pîrcălab, om cunoscător de oameni, tip fin și sensibil, care la rîndu-i, după -cum îi plăcea uneori să se destăinuie, numai dintr-o regretabilă eroare a comisiei de selecție artistică din armată a ratat o mare carieră actricească, ajungînd în schimb, tot prin talentul său nativ, într-un sector înrudit cu teatrul, cel al oratoriei, chemîndu-l în biroul său l-a luat la fix: „Lăiță, tu vei face un text! Unul dum-dum, cu care să luăm premiul! Ți-am citit articolul de la gazeta de perete și-am constatat cu satisfacție că ești stăpînit de demonul creației, băiete!”. Nouăzeci și nouă dintr-o sută de tineri ar fi dat îndărăt. Dar el tocmai era îndrăgostit iremediabil, toată noaptea călărise cai albi și purtase șoimi de vînătoare pe umeri, așa că se uită direct în ochii responsabilului de sindicat și întrebă: „Cum să fie?”. Acesta s-a plimbat o vreme în jurul mesei, ca, la urmă, să se oprească, să-i pună mîna pe umăr încet, patern, ocrotitor, și să-i spună: „Sobru și înaripat! N-au cîștigat premiul scontat. Tovarășului Pîrcălab i-a plăcut însă „vorba înflăcărată, spusă cu dăruire“. Tovarășul Slujbașu, zic unii, ar fi dat mulțumit din cap, iar soția tovarășului director Stoian a exclamat, profund mișcată: „Ce draguț, tu, bată-l să-i bată!”. Și astfel, brigada artistică de agitație a început să joace un rol decisiv în viața lui Lae Panțîru. Da! Ceea ce a urmat n-a fost nici simplu, nici ușor. Mai ales că textele brigăzii artistice de agitație trebuiau să fie numai și numai rodul gîndirii, inspirației și creației colective. În acest sens a fost alcătuit un grup compus din oameni de nădejde de la toate secțiile. Ședințele de creație erau prezidate personal de tovarășul Pîrcălab. Numai că, deseori se întîmpla ca membrii colectivului să fie încercați de inspirație în măsură foarte diferită. La unii venea prea repede, la alții prea tîrziu, la unii cu găleata, la alții cu pipeta. Iar consecințele acestei inechități erau o zbatere mobilizatoare și o eficiență pesimistă. De aceea, tovarășul Pîrcălab constatînd că cei cu gura plină de vorbe pot vorbi ușor, pe cînd ceilalți ba, a hotărît ca principiul creației colective să fie aplicat cu toată răspunderea, dar — cel puțin în prima etapă ■— numai la nivelul sugestiilor. Faptul a produs o ușurare generală în cugetul colectiv. Nu însă și în cugetul lui Lae Panțîru. Pentru că el era obligat ca, pornind de la sugestia de felul: „Pe ăștia să-i lăudăm, pe ăștia să-i criticăm“, „Așa-i, așa-i, să-i facem cu apă și oțet“, să înjghebeze textul, care era apoi supus judecății colective și lustruit pe baza unor aprecieri ca: „Aici e bine ce se spune, dar sună rău! Aici sună bine, dar lasă de dorit!”. S-a căznit mult s-o scoată la capăt, în primul an. Nopti în șir se răsucea în pat, nu putea dormi, uneori se trezea fluierînd, ‘cîntînd, lovind așternutul cu picioarele. Atunci aprindea lumina, apuca repede creionul, coala de hîrtie, însă, pe cînd să scrie, prinde ideea de unde nu-i! ... Inspirația reală și adevărata salvare i-au venit într-o olipă fericită cînd, răsfoind revista „Urzica¹⁴ și-a zis: cum ar fi, oare, dacă aici, în loc să citim filă, am citi pilă, dincoace, în loc de frunză, bodăș, iar mai la vale, nu Iliuță cel isteț, ci, ia să vedem un exemplu concret, aa da, clar, lăcătușul Mălăieș. Textul astfel construit a plăcut foarte mult. Într-o ședință festivă, după ce Pîrcălab a fost distins pentru meritele deosebite în înviorarea culturii, cînd i s-a dat cuvîntul, proaspătul laureat chiar a spus: „Sînt de acord cu cele afirmate aici, așa este, m-am străduit, dar să nu uităm o clipă, nici un moment să nu uităm, că la noi au crescut talentele tinere ca ciupercile după nloaie, că, de fapt, lor, da, da, în primul rînd lor li se cuvine cîntea. . .“. Nu l-a amintit

nominal, e drept, nici nu se potrivea într-o împrejurare ca aceea, dar n-a fost nimeni dintre cei de față care să nu priceapă aluzia, pentru că orice enumerare a celor talentați din întreprindere trebuia, vrînd, nevrînd, să înceapă cu el.

Grație noii tehnici aplicate în fabricarea textelor trăia liniștit, își savura pe îndelete succesele. Salarul îl lua tot de la vechiul loc de muncă, pe unde și trecea uneori să-și vadă colegii. Desigur, nu s-ar fi îndepărtat niciodată de ei, avea părerea că le esie superior și din cauza asta real- mente-i iubea, dacă maestrul Ștefan nu i-ar fi zis într-o zi, tare, ca să audă toți: „Spune-mi și mie, măi Lae, amu că ai ajuns să strunjești cuvintele, nu ți se înfierbîntă prea des cuțitul?!“. întrebarea făcu repedj înconjurul fabricii, o luă prin secții, ateliere, vestiare și locuri de fumat, se strecură pe sub ușile birourilor, clubului și începu să-i pună pe Lae Panțiru în dificultate. Dar, știindu-l parcă la strîm- toare, timpul s-a grăbit să lucreze pentru el. Desigur, nu de unul singur, fiind, probabil, mult prea abstract pentru fapte atît de concrete. Ci prin soția tovarășului director Stoian, care, profund mișcată în sens negativ de cele auzite, s-a dus direct la Slujbașu. Acesta a discutat la telefon cu Pîrcălab, care, la rîndul lui, a convocat ședință fugară, al că- rei rezultat, pe cît de laconic, pe atît de decisiv, a fost adus de îndată la cunoștința lui Lae Panțiru. „Avînd în vedere și luînd în considerare propunerile făcute de jos, ,precum și talentul, străduința și disciplina de care dați dovadă, sîn- teți promovat prin transfer la Casa de cultură raională.“

Aici, ca în zicala: „înălțime mai mare, aer mai tînuș!“ textele deveneau repede pulbere în gura artiștilor amatori, ca griul făina, sub pietrele morii. Alt început, alte greutăți. Cu toate că poseda din ce în ce mai bine noua tehnologie de-a elabora texte, sarcinile păreau a-l covârși. Pînă într-o zi cînd, ajungînd la o nuntă, a purtat o discuție dintre cele mai interesante și folositoare cu starostele Cimbrișor Potop, pe care îl prețuia în chip deosebit pentru arta sa desăvîrșită de-a (întreține) veselia. „Eu, domnule Panțîru, i-a spus acesta, între două pahare, sînt în stare să mă joc cu sufletul omului ca ăia de pe terenul de fotbal cu mingea! Pentru că, află de la mine, domnule Panțîru, dincolo de lucruri și vietăți, lumea asta e făcută din vorbe. Le deprinzi șmecheria? O stăpînești! Nu le-o deprinzi? Te stă- pînește! De aia eu potrivesc vorbele înaintea întîmplărilor. Că mi-s nu numai staroste de nunți și botezuri, ci și diac la biserică, la naștere și moarte, ba și un fel de felcer cu descîntatul la oase rupte, zdrobite, ori scrîntite. Iar cînd am teșchereaua plină, nu mă opresc. Ci degrabă mă duc prin satele vecine, pe la unii și alții, pe care-i învăț, ca să mai învețe și ei. Așa că la mine oricine și oricînd găsește de toate: de rîs și de veselie, de plîns și de suspine, de dragoste și tristețe, de rugă, ademenire și blesteme, ca să nu mai vorbesc de ruptură, zmucitură ori scrînteală . .

Strategia învățată de la staroste a început să dea roade destul de repede. Băiat isteț își întreprinzător fiind, a inițiat un adevărat schimb în natură cu instructorii de la alte raioane: poftim o laudă, dă-mi o critică, na-ți un monolog liric, trimite-mi unul satiric, ține-o pe aista, dă-o pe aia, și uite așa, tot așa, n-o lăsa, grație acestui stil de muncă suplu și dinamic a ajuns într-o situație pe care mulți ar fi tentați să o considere starea de echilibru a propriei fericiri, adică: admirat de public, iubit de

șefi și invidiat de colegi.

Chiar așa! Iubit, admirat, invidiat. Ca deodată... Ajuns iarăși la enigmatica întâmplare ce-l făcea atât de nefericit, Lae Panfîru ciuli urechile pînă cînd, din străfundurile conștiinței sale, ca de la prezidiul unei săli arhipline, auzi necruțătoarea mustrare: „Cum e posibil, oare, ca un om onest, cu un trecut fără dubii* cunoscut, apreciat și îndo- sariat, cu o perspectivă clară, profilată pe orizontul luminos al zilei de azi, de mîine, de poimîine, să cadă pradă nedumeririi, insatisfacției, ca să nu mai folosim cuvîntul retrograd -«spaimă» și să ajungă la imperativul mistic și fatalist. „Inevitabilul trebuia să se producă!“. Poftim! E de crezut? „Nu! Categorie nu! strigă spre acel glas dinăuntru al său Lae Panfîru, ca de înd'ată să adauge deznădăjduit: „Și totuși, inevitabilul..

Aruncându-și zarurile peste lume, cea de-a doua zi le nimeri încă de dimineață pe cele luminoase. Cerul, senin și adânc, aducea leit cu un copac rotund, de cristal, așezat peste cupa văii înguste, în care orașul fuma liniștit din coșurile unor fabrici și din depozitele de gunoi. Sărind jos direct din somnul căptușit cu vată de sticlă, fără să atingă stinghia patului, Lae Panțîru se apucă de firicelul unui cântec zglobiu, ușor acidulat, pe care-l mestecă îndelung, ca pe o tulpină de măcriș sălbatic, în timp ce-și făcu toaleta, schiță un fel de gimnastică și se înfoli ca pentru ocazii solemne.

Sugînd din vitamina miraculoasă a cântecului ca dintr-un drog al curajului, el reuși să traverseze cartierul, să intre în clădirea zugrăvită cu griuri severe, să urce scările hotărît, și cu siguranță ar fi ajuns într-o stare acceptabilă în fața comisiei, dacă aceasta nu s-ar fi întrunit exact în celălalt capăt al unui coridor interminabil. Așa, din păcate, i-a fost dat să treacă prin cea dintîi încercare a acestei zile care, declanșată mirabil, ca o replică fără pardon la noaptea traversată de imaginile tenebroase ale închipuirii, făgăduia, din toată ființa ei însoțită și decentă ca un nud renascentist, ocrotire pentru nevinovați și milă pentru cei căzuți în greșală. Aici, însă, inevitabilul s-a produs din nou și de data asta nu în cuvinte, ci direct în fapte. Coridorul a început să curgă în sensul de mers al lui Lae Panțîru, covorul lung și îngust făcea valuri gălbui pe spinarea cărora el călca tot mai nesigur, picioarele i se afundau încet — tălpile, labele, gleznele, pereții se dizolvau, erau numai fantomele unor păsări cenușii de ceață, care, iată, băteau din aripile lor gata să-i strivească, iar el mergea scufundîndu-se tot mai adine, și încă, și încă ... „La sfînga“ îi spuse însoțitorul urcat după el de la poartă, deschizîndu-i ușa cu

o mână, iar eu cealaltă împingându-l de la spate, fapt ce putea face, vai, ca o politicoasă invitație să fie înțeleasă pe dos...

În fața comisiei, Lae Panțiru se destunecă la față, greutatea din picioare care-l trăgeau în falsele ape de pe coridor dispărură subit, inima își găsi pulsul normal iar zîmbetul, o, magneticul lui zîmbet de artist amator care, aidoma paratrăsnetului în relație cu fulgerul atrăgea toți ochii damelor din sălile de spectacole indiferent de vîrstă, profesie și naționalitate, îi apărură iarăși proaspăt și insinuant în colțul «urii, îmblînzind severitatea obrazului oboșit, ca o rară floare de colț, sihăstria sfîncii. Cîndurile

se aliniaseră toate într-o ordine desăvîrșită și, încordați: ca niște arcuri, așteptau comanda, să-și trimită la țintă săgețile. Masa sub formă de semicerc, la care membrii comisiei stăteau pe partea exterioară, scaunul așezat la mijlocul semicercului, chiar în punctul de focalizare a atenției, lumina filtrată discret prin brocartul perdelelor — pulbere divină pe rouă de suflet, făpturile inedite ce-l înconjura — un bătrînel mărunt, cu țeasta cheală, rotundă, prelungită jos într-o figură ascuțită de rozătoare, sfîrșită brusc în mustața ce-i înconjura gura acoperindu-i barba și punîndu-i în evidență cei doi dinți din față și singurii, de altfel, — la stînga și la dreapta lui doi tipi zdraveni, osoși, cu căutătură incisivă, unul înțepenit în scaun, celălalt foindu-se neconținut, de-o parte și alta, figuri incerte, estompate, cum zarea difuză le-ar fi furat imperceptibil identitatea, toate alcătuiind o priveliște foarte asemănătoare cu aceea a unei scene la ridicarea cortinei, în care prima replică urmează să transpună în lumea convențiilor liber consimțite.

„Așa. .. deci tovarășul Lae Panțîru, începu bătrinelui răsfoind un dosar gros cît o cărămidă, fost strungar, părinții țărani săraci, devenit instructor, așa, deci, element nou, afirmat prin muncă și talent, necăsătorit, fost utemist, propus candidat pentru . . . așa, deci. . . bineee!“.

Bătrinelui împinse dosarul deoparte, bătu cu palma firavă peste coperta lui cum i-ar aplica o pecete definitivă, îl privi printre genele strînse, aproape lipite, își încrucișă mîinile pe pieptul îngust și, pregătindu-se cu vădită plăcere să asculte, întrebă: „Cum o mai duceți dumneavoastră, tovarășe Panțîru, cu activitatea asta culturală, grea și de mare răspundere?“¹⁴. Lae Panțîru avu. intenția să facă o incursiune rapidă în cîmpul vast și deloc neted al acestei munci, să arate cîteva realizări, neajunsuri și îndeosebi proiecte de viitor — garanție certă a încolțirii, dezvoltării și înfloririi noii conștiințe, dar se răzgîndi la timp și, călăuzit de principiul „ce se taie, nu se fluieră“⁴⁴, răspunse doar atît: „încercăm să ne facem datoria“⁴⁴.

Membrii comisiei erau, desigur, pregătiți să asculte cu răbdare, calm și superioară înțelegere o întreagă poveste, de aceea se arătară puțin descumpăniți de răspuns, iar în pauza lungă creată, când ei își schimbau priviri încifrate, liniștea era viciată doar de zborul cu motor defect al unui bondap

sătăcit dintr-o regretabilă lipsă de atenție, în spațiul aerian al încăperii.

Bătrinelui tuși în sec de trei ori și-și făcu reintrarea: „Noi am vrea să cunoaștem, stimate tovarășe Panțiru, chestiuni mai profunde ale acestei activități grele și de răspundere, am dori, ne-ar interesa, (aici se repetară cu exactitate cele trei tuse seci), vă cerem să ne spuneți cum sînteți îndrumat și sprijinit de tovarășul Oreste Prică?”.

Ciudat! Nici pomeneală de o senzație similară cu cea trezită de urzicile frecționate pe piele, la auzul acestui rnime, așa cum își închipuia încă de ieri, fără să aibă curajul s-o recunoască deschis. În mintea lui, ca pe un ecran luminos, apărură radiografia lui Oreste Prică, una cu totuî specială, care reda instantaneu omul cu toate ascunzișurile personalității, cu faptele, gândurile și motivațiile acestora., cu virtuțile și slăbiciunile sale. Îi veni pe limbă ușor și firesc un expozeu de felul celor auzite deseori. „În ceea ce-l privește pe tovarășul Prică, vă rog să mă iertați, am foarte mult respect pentru dînsul, știți, el, care se ocupă de partea cîntată și dansată are merite incontestabile, sau, mai precis vorbind, pînă mai ieri era un om cu totul excepțional, păcat că ... vai, mi-e foarte greu să fiu sincer dar am obligația, deși o fac, mărturisesc, cu strângere de inimă, păcat că în ciuda efortului colectivului de a-l ține strîns la piept, cu stimă și respect, tovarășul Prică a alunecat... Ar fi, totuși, nedrept și neprincipial să spu- aaem că bea exagerat. E adevărat că, uneori, mai scapă frîie- ie și în timpul serviciului, există însă o explicație, o scuză, ca să zic așa: știți, dumnealui suferă mult de pe urma faptului că, după cum transpiră din cercul restrîns al prietenilor de familie, ar avea ceva nebulos pe la dosar. Nu poate fi vorba, zic eu, de lucruri foarte grave nici aici, pentru că tovarășul Prică este un om cunoscut, numai, știți cum sînt unii, exagerează, au mania detaliilor, că de ce a luptat dumnealui numai pe frontul de răsărit, unde a fost și decora!t, iar pe cînd s-o ia spre apus cică s-a îmbolnăvit, că, oare, din ce cauză citește dumnealui mai ales cărți vechi, depășite, cînd ar fi trebuit să se înarmeze temeinic cu conținutul scrierilor de azi?!

Astfel vorbind, făcea, desigur, o impresie foarte bună comisiei și se urca pe cea mai înaltă treaptă a încrederii «le unde viitorul lui se vedea de-a dreptul exuberant și strălucitor, peste capetele celor cinci colegi care-l despărțeau ierarhic de locul celui direct răspunzător de partea cîntată și dansată a vieții raionului, loc devenit, la rîndu-i, gol, nerăbdător să-și primească noui și merituosul stăpîn. N-a făcut-o, însă! De ce? Ehe!... N-a făcut-o pentru cîi undeva, pe același ecran luminos al minții sale a apărut totodată și Zizi Prică. Era culcătă pe o saltea pneumatică, întoarsă cu spatele spre Oreste, avea o bluză galbenă și ,ro- chia verde-pal i se ridicase mult peste genunchi, rîdea cu o poftă nebună și privindu-l pe el, Lae Panțîru, drept în ochi,, îi spunea: „Ești grozav, ar trebui să ieșim ,mai des împreună, cunoști atîtea bancuri și cum le spui tu .. . Ce zici, Oreste, continuă ea, îmboldindu-și soțul cu cotul, n-ar fi cazul să ieșim mai des?“. Oreste mormăi un „da“ somnolent, ea atunci îl prinse pe Lae Panțîru de mină și, parcă strîngîndu-l puțin, îi zise: „Vezi că am dreptate? Dar ție se pare că nu-ți prea convine, hai, recunoaște, te plictisești cu noi, nu-i așa?“. El s-a fîstîcit, n-a știut ce să spună, parfumul de violete, mireasma de ierburi coapte și aburul vag de femeie cu sîngele-n clocot pluteau în preajma lui, răscolindu-i simțurile într-un fel neobișnuit.

În ciuda aerului uscat din încăpere, înăsprit de mirosul de lac proaspăt dat pe parchet, Lae Panțîru avu iluzia că simte pentru cîteva secunde acea îndepărtată mireasmă și mările lui încercară cu tremur ușor să-i prelungească efectul. Zîmbi discret pentru sine și, rotindu-și încet privirile spre fiecare membru al comisiei, spuse: „îmi dau bine se.ima că întrebarea dumneavoastră prezintă importanță deosebită și răspunsul .meu, ca, de altfel, și al altora car® vor fi întrebați, trebuie să exprime adevărul și numai adevărul. Sînt, personal, convins că în munca noastră o îndrumare competentă poate cîntări mult. Aici nu te duci p® drumuri

bătătorite, uneori nici pe cărări vizibile. Aici este nevoie să-ți tai personal cale spre mintea și inima oamenilor. E greu și dificil, te poți întâlni oricând cu neprevăzutul și, de aceea, dacă ai pe cineva să-ți arate, sau măcar să-ți sugereze cum ar fi mai bine, este grozav. Iar pentru mine, cinstit vorbind, tovarășul Oreste este, din acest punct de vedere, omul cu busola. N-aș vrea să se înțeleagă că dînsul doar la asta își limitează atribuțiile de conducere, nu, nicidecum, pentru că dînsul se zbate mult, impune disciplină, vine cu idei, știe să fie, cînd e cazul, critic și autocritic. Nu este, desigur, un om perfect, și el însuși devine caustic daci. sa discută în jurul persoanei sale, dar are un fel de-a fi care place: se apropie de oameni ca să-i înțeleagă, nu să-i domine ...

Se așternu din nou o liniște adâncă. Același cărăbuș cu motorul defect, ba chiar hodorogit de-a binelea, dădea rateuri, zburînd undeva după ficusul din colț, cu tulpina înaltă și subțire, ca un gît golaș de pasăre. Membrii comisiei nu-și ascundeau insatisfacția față de cele ascultate.. Bătrinelui tuși iarăși de trei ori la rînd, parcă și mai sec, un fel de tuse icnită și agitată, apucă din nou dosarul cel gros cît o cărămidă, începu să-i răsfoiască și, cînd ajunse la o pagină anume, făcu un semn celui din stînga sa. Acesta își .aplecă urechea și bătrinelui se porni să-i vorbească în șoaptă, arătînd ceva pe fila dosarului, ceva de importanță deosebită dacă ochii lui se măriseră parcă, fixați asupra acelui lucru, așa cum, gîndea Panfîru, ar ține sub buricul degetului arătător o insectă misterioasă asupra căreia tocmai ar da explicațiile de rigoare.

Soarele trebuia să fie acum sus pe cer și din aureola lui fierbinte, de zeu răstignit peste imensitatea albastră, razele fixau sub o incidență și mai fericită fereastra, dovadă pulberea de aur mai deasă și mai fină, care învăluia capetele mebrilor comisiei în vibrante vîrtejuri luminiscente. Iată. un profil, din cele .amintind de efigiile imprimate pe monezile antice, își ia ochelarii, și-i șterge cu batista scoasă din buzunarul de la piept al hainei negre, elegante, și-i fixează din nou pe nas cu gesturi ceremoniale și se întoarce spre Panfîru, fixîndu-l stăruitor. Dincolo de lentile, flacăra pupilelor era difuză, irișii de un cafeniu șters, ochii în întregul lor mari, mult mai mari și mai rotunzi decît înainte, cînd fixase misterioasa insectă de pe fila dosarului, rotunzi și fără viață, cum ar fi fost lipiți direct pe partea interioară a celor două bucăți de sticlă reci, indiferente, strînse în rama groasă de baga.

Vocea bătrinelului avea, de data asta, o notă gravă: „Tinere, ar fi de dorit să lași laudele la o parte. N-ai fost chemat aici, — poftim, privește-ne încă o dată, ca să-ți dai seama unde te afli — pentru a-ți tămbăia șeful. Alții sînt de părere că lucrurile nu stau nici pe departe așa, că tovarășul Oreste Prică oferă deseori un exemplu nesănătos oamenilor din subordine. Cît despre felul cum gîndește, noi avem argumente clare că acest om slab a căzut definitiv pradă (aici bătrinelui scoase o hîrtiuță din buzunar, o întinse grijuliu pe masă și citi accentuînd fiecare cuvînt) voluntarismului, nihilismului, su-biec-ti-vis-mu-lui, su-pra- re-a-lis-mu-lui, ai... ,aa, da, im-pe-ri-a-lis-mu-lui! ... Și toate astea, tinere, dăunează mult, pentru că lansarea unor idei și inițiative neizvorîte din mase, netrecute prin filtrul gîndirii colective și neaprobat de organele responsabile de deasupra, sînt fapte grave de pe urma cărora te poți aștepta la orice. De aceea, tinere, ți-o spunem deschis: ai obligația să ne ajuți în realizarea misiunii noastre de descoperire, prevenire și combatere fermă, hotărîtă, totală și iară cruțare, a unor acte periculoase puse la cale de ... pardon, de fostul tovarăș Prică.“

Gîndurile negre, născute din teamă, începură iarăși să-i muște. Imaginea ce le însoțea era una pe care el a dorit cu tot dinadinsul s-o uite, de ani de zile de altfel nu-i colindase memoria și iată, tocmai acum, cînd era cel mai nepotrivit, își făcu din nou apariția, sfîrtecînd pînza prea subțire a uitării. Tatăl său deshămasse calul de la căruță și-i priponise de salcia bătrînă, a cărei coroană cu frunzișul tremurat de un vînt sprinten ascundea în dimineața lăptie un imens labirint verde. „Adu legătura de fin și pune-i-o înainte”, îi ceruse el, „aici o să-i fie răcoare, e umbră toată ziua și haide”, mai zise, apucîndu-și coasa și ureînd malul domol al văii, lăsînd în iarba înțesată de flori o dîră verde închisă, căci pașii lui scuturară cristalele minuscule de rouă.

Ziua se făcuse înaltă, purtînd pămîntul în brațele ei nevăzute. Cei doi lucrau tăcuți și îndirjiți, fișuitul ritmat, uniform și simultan al coaselor fiind, de ore în șir, singura legătură audibilă dintre tată și fiu, lanțul sonor de neînvins, care-i lega pe unul de celălalt și pe amîndoi de iugărul acela de părănit departe de sat, rămas familiei din strămoși și, poate, de aceea bucurîndu-se de-o atenție acordată numai ființelor apropiate.

La un moment dat, fișuitul primei coase încetă. „I s-a făcut foame¹⁴, își spuse băiatul gîndindu-se cu plăcere nu ia pîinea uscată și slănina gălbuie ce-i aștepta, ci la posibilitatea de-a sta tolănit pe brazda groasă și rece de iarbă, ca pămîntul să-i tragă durerea mocnită ce i se cuibărise în șalele prea multă vreme aplecate peste coasă. Tatăl său avea însă mîna făcută pîlnie la ureche și asculta. Făcu ia fel. La început li se păru că aud cum se freacă între ele cutele aerului clătinat de valul de căldură al amiezii. După un timp, un oftat lung și obosit le stăruie în auz. „Calul!” strigă tatăl, luînd-o la fugă înspre valea cu sălcii. Porni după el contrariat, fără să poată bănuie ce se întîmplă. Ceea ce văzu cînd ajunse îl umplu de spaimă și groază. Căzut, cu picioarele adunate sub el, plin de o sudoare înspumată din care ieșea un abur greu mirositor, cu gîtul sîngerînd peste funia ce-l lega de salcie și în a cărei strînsoare se zbătuse, cu ochii pe jumătate închiși, bietul animal lăsa impresia unui învins definitiv. Deasupra lui, un nor uriaș de viespi, dintre cele cu împunsături insuportabile, bîzîia furios, rotindu-se sub umbra sălciei.

Simțindu-le prezența, calul se încordă din răputeri și, cu mușchii tremurând de efort, sări în picioare. Norul da viespi se năpusti asupra lui, cum o fi făcut-o de cine știe câte ori. Calul începu să necheze disperat și să sară în două picioare, zmcându-se în legătura neiertătoare a funiei, să fluture cu iuteală coada ca o mătură despletită asmuțind și mai tare viesparul, să se tăvălească pe jos, ridicându-se iar, improșcând împrejur bale, sudoare și sânge. „Stai, nu te apropia!“ strigă tatăl, aruncându-se asupra lui și trăgându-l în iarbă. „Să adunăm păpuriș uscat și să facem fum, altfel ne omoară calul!“

Multă vreme Lae Panfîru a fost dominat de duhul necurat al acestei întâmplări. Era destul să-i dea tîrcoale o supărare cît de mică, să-i încerce o simplă șicană a cuiva, ca imaginea calului încolțit din toate părțile de viespii necruțători, măriți și deformați de amintire, să pună stăpînire pe el. Uneori, viesparul îl ataca noaptea în somn și, în lupta aceea înfricoșătoare, murea de mai multe ori și învia din nou, pînă cînd ajungea să fie și mort și viu în același timp» și umbra i se ridica deasupra propriului leș și astfel se privea minute în șir, numai cu orbitele umbrei sale, înguste și adînci, ca niște cratere fumegînde. Atunci i se făcea milă de moartea lui și începea să necheze lung și duios ca un cal adevărat, făcîndu-i pe toți ai casei să sară alarmați din așternut. Băiat mare fiind, deja cu fața năpădită de coșuri și puful des al bărbii cînit, boala nechezului fu considerată un blestem căzut pe capul familiei și, de aceea, ținută la mare secret față de sat. În schimb, mamă-sa a început să-i poarte pe la făcători de minuni de prin alte părți, să cheltuie cu el și puținii bani ce-i adunase pentru nunta fetei mai mari, doar, doar o mină pricepută va reuși să-i sloboadă de sub închizătoarea deochiului, „să-i dea dumnezeu și pruncului meu somn de om și vise de creștin“. Rezultatul n-a fost pe măsura strădaniei mamei, dar, cu timpul» o dată ce barba i-a devenit după brici mai țepoasă, vocea mai

groasă și dură, iar în corpul de adolescent a apărut vigoarea bărbatului, norul acela de viespi și imaginea calului înnebunit de spaimă s-au îndepărtat de el.

Iar acum, gîncîurilo negre ce începură să-i cutreiere, atît de asemănătoare roiului, de viespi, îi readuseră deodată în minte imaginea calului, care nici nu era măcar a aceluia dî* demult, nici măcar a unui cal aevea, ci, mai degrabă, a unui cai-om, cu ochii nespuse de mirați și de triști. Lae Panfîre

clătină capul încet, cu un fel de jenă, coama boj'nlă a părului său nedomesticit amplifică mișcarea, vroia să se scuture de gândurile negre, pentru că era nevoie să fie Im id, să pătrundă sensul întrebării, aruncând lumina înțelegerii după vâlul fiecărui cuvânt. Ii scăpau, deocamdată, o parte din tainele convocării lui în fața comisiei, nu-și dădea seama prea bine dacă, prin ce spunea, putea salva într-o oarecare măsură sau nu situația lui Oreste Prică, însă era sigur că, procedînd așa, își periclita în mod ireparabil propria poziție. Nu era, oare, folositor să revină la ceea ce gîndise inițial și nu spusese din cauză că fericirea și blestemul vieții sale, Zizi Prică, cu veșnicul ei parfum de violete și abur înmiresmat de femeie cu sîngele-n clocot, a intrat prin efracție în gândurile lui și i-a obligat la un gest cavaleresc inutil? *Pe* ar fi, în fond, dacă ar călca peste acest Oreste Prică, dacă s-ar -cățăra pe locul lui, care, altminteri, va fi ocupat de cine? De birocratul Ion Stăvilăru, în stare să facă la fiecare întîlnire cu formația lui corală evidența știmelor timp de o oră și abia o jumătate de oră repetiție? De Ilarie Fugaciu, așa zis instructor cu artele plastice, în realitate scriitor de lozinci pe la întreprinderile din oraș, pentru tot ce i se poate oferi: carne, lactate și alcooluri de la alimentația publică, lemne de foc, scînduri, vopsele, zaruri și cuie de la fabrica de mobilă, pilule, prafuri, injecții, spirt sanitar, vată de la spital și așa mai departe? Chiar așa! în fond, ar rezolva pentru totdeauna situația idioată în care se alia el, Oreste și Zizi. Și totuși... Cum să accepte, ba să susțină chiar, că «nar. Oreste Prică se face vinovat de tot ce-i citise bătrîne- iul de pe un petic mototolit de hîntie? Oh, dar pentru astă, pentru lucruri de așa natură, o condiție esențială este ea cine le gîndește și le face să fie cu adevărat bărbat în stare să-și înfrunte cu temeritate destinul. El știa, însă, că prin pielea îmbibată de lașitate a lui Oreste Prică nu putea pătrunde curajul, nici cît apa prin penetul rățoiului de pe baltă. Doar odată, cînd Oreste Prică a avut onoarea să facă parte dintr-o delegație plecată în schimb de experiență prin cîteva țări din Asia, după nopți de dragoste fierbinte, chiar Zizi i-a spus fără ocol: „Iubitule, îmi pare sincer rău; față de bărbatul meu ai cu zece ani mai puțin la vîrstă și cu cinci ceatimetri mai mult, în rest, crede-mă, sînteți la fel de meschini și de lași. Or, Zizi, dacă se pricepea în viață la ceva, apoi, la bărbați se pricepea. Și atunci? Nu, sub «ici o formă și niciodată nu-i va recunoaște lui Oreste Prică calitatea de om curajos, nu-i va prinde el, cu mîna lui, pe piept, această medalie a bărbăției. Decît soțul iubitei sale să devină în fața lumii un curajos, mai bine să-i rămînă lui șef!

Lumea credea, probabil, că el, imbatabilul mascul Lae Panțiru, a înșenuncheat-o pe dumneai, neastîmpărata și de mulți rîvnita Zizi Prică, iar cei care îi întâlneau în desele lor plimbări în trei — el, Zizi și Oreste — nu se sfiau să tragă cu ochiul, spunînd: „Oho, ia priviți, a intrat în joc tripleta de aur!“. Dincolo de fațada acestei ciudate convenții, drama era, însă, penibilă și rolurile eroilor altfel decît lumea le bănuia. Căci, în realitate, masculul tiranic suferea de o infirmitate îngrozitoare: era veșnic înfometat de femeia care ajunsese să-i stîrnească prin tot ce făcea: mersul, respirația, glasul, pînă și gesturile ei cele mai nevinovate îi aprindeau dorințele, care mereu îi depășeau puterile, făcînd din el un traumatizat permanent. Iar Zizi nu se dădea în lături de la folosirea celor mai subtile arme din dotarea obligatorie a una amante invincibile. De la vizite inopinate făcute la garsoniera lui de burlac și terminate, de obicei, cu prăbușirea cuplului în iubiri abisale, în care se topeau deopotrivă suferința și olăcerea, și pînă la refuzuri brutale, inexplicabile, mostră de sadism și indiferență, ea uzita de întregul arsenal cu care a înzestrat-o natura pentru a-l chinui și domina. De se întîmpla să fie împins de resorturile geloziei spre alte femei, blestemînd ziua ploioasă, aducătoare de gripă și noroaie. cînd a cunoscut-o, intuind pericolul cu simțurile ei feline, veșnic în alertă, Zizi știa să-i iubească cu atîta artă și imaginație, să-i dezvăluie atîtea noi și imprevizibile priveriști ale ținutului magnific de femeie, încît povestea se termina invariabil cu puternice muștrări de conștiință, lacrimi fierbinți și jurăminte de credință.

Adevăratul învingător al acestui joc cu sușuri și cobo- rîșuri. cu alunecări imprevizibile de la sublim la ridicol» era, în fond, aparent învinsul, zdruncinatul și nefericitul încornorat, cinstitul și onestul soț Oreste Prică, omul devotat pînă la sacrificiul suprem — cel al propriei fericiri conjugale — cauzelor nobile ale

părților cîntate și dansate din viața raionului. De fapt, Oreste Prică, individul cu șansa de-a deveni peste noapte un curajos fără vrerea lui, știa foarte bine totul. Nu făcea, însă, nimic să pună capăt situației. Dirrrr potrivă. Sub masca presupusei naivități, suferind de boala fără leac a somnului, după pleoapele lăsate pleoștit peste ochi și gura închisă ca un fermoar la un sac de dormit, el plănuia noi metode prin care să-i întărite pe cei doi amanți. Cînd ocaziile create și sugestiile făcute discret își arătau roadele, cînd presupunerile lui se adevăreau, se închidea zile 1» și într-o tăcere timpă, ca în dosul unui suris <■ 11 it.i<i.11 11 *' să-și roadă oscior cu oscior ciolanul gustos al ixbinzii. N ai' îi recunoscut, pentru nimic în lume și față de nimeni, că și io ceva despre coarnele ce le purta. Avea, în schimb, o bizar,ț bucurie să fie consolată pînă și pentru cele mai mărunte incidente. „Sinteți cam palid azi, tovarășe Oreste!“ „O, mulțumesc c-ați observat, într-adevăr sînt răcit și o veche migrenă . . . “ „Păcat că n-ați ajuns și dumneavoastră la cuvînt în ședința de ieri, lumea dorea sincer să vă asculte, aștepta cu interes o părere autorizată . . . “ „Nu-i așa? Și, Crede-ți-mă, vă rog, aveam cîteva idei de excepție!“

Găsea aici o recompensă pentru pierderile suferite în dragoste? Posibil, dar asta nu-l făcea mai puțin meschin. Și-apoi, nici nu-i sigur că în sinea lui nu-și batea joc de cei care-l consolau așa cum proceda, în fond, cu el și cu Zizi.

„Nu mai ai chiar nimic de spus, tinere?”¹

Ochii bătrinelului clipeau atât de des încât sugerau prezumția că nu le prea venea să creadă ce văd. Totuși, Lae Panfîru era acolo în fața lui și continua să tacă.

„Bine! .. . Din partea noastră, ești liber!“ spuse în sfârșit bătrinelui, deși felul cum apucă iarăși dosarul cel gros din fața sa îi nega oarecum afirmația.

Ajuns în stradă, Lae Panțiru răsuflă ușurat. Întâmplarea se petrecuse parcă demult și nu-l mai interesa. Numai zborul aceluia bondar cu motorul defect îi suna în cap tot mai asurzitor.

Rar un om liniștit, echilibrat și fără dușmani ca Aviuță Bîzu, în tot raionul. De altfel, farmecul său de neegalat și-i exprima deschis, fără rezerve, prin felul cotidian, obișnuit de-a fi. Era destul să-i cunoști pe Aviuță Bîzu, să schimbi câteva fraze cu el, ori, pur și simplu să-i saluți pe stradă, și impresia ce te însoțea avea gustul unei felii de pâine albă, pufoasă, unsă cu unt categoria înflăcă-export și miere de albine luată direct de la producător. Atît era de onest, loial și devotat rosturilor acestei lumi Aviuță Bîzu, în ciuda faptului că funcția ce o deținea, dacă nu era bine păzită, putea ușor îs-o ia razna pe scara pretențiilor în sus! Doar dumneaei, funcția, era în cadrul importante Direcții pentru Sesizări, Propuneri și Reclamații, iar aici, nu chiar cea din urmă, cîtă vreme se numea prim ajutor al celui de-al treilea adjunct al Secției reclamații, Seotorul plîngeri. Aviuță Bîzu n-a făcut, însă, niciodată caz de funcție, după cubg, sub scutul ei vrednic, n-a făcut în fața nimănui pe gto- zavul, singurele sale calități, de care uzita cu prisosință, fiind cele ale anonimatului total. E adevărat că în tinerețe l-a cutreierat și pe el viscolul demonic al îndrăznelii, tulbu- rîndu-i uneori creierul, așa cum viscolul natural bate deșertul, iscînd, în urma lui, nori amenințători de praf. Ia «1- tima vreme, însă — drept consecință a stăpînirii de sine — partea mai puternică a temperamentului său s-a impus, mintea fiindu-i acum asemănătoare unui teren înțelenit, acoperit cu iarbă deasă, înaltă și uniformă, a cărei legănase blîndă și adormitoare dă imaginea unui colț de eden, guvernat de efluviile păcii.

Așadar, pentru cine are ochi de văzut, răbdare de cuge tat și voință de învățat, Aviuță Bîzu poate oferi un model prețios. Datorită perseverenței sale exemplare, tenacității și curajului, el rămîne zile, luni și chiar ani, mereu egal cu sine: tăcut și absent — locuință vie a unui stăpîn adormit. Nu-i mai puțin adevărat, însă, că și cînd intervine inevitabila excepție, cea care întregește regula, dumnealui rămîne tot un model. Ba, dacă nu ne-am lăsa duși de nas de obișnuință, ar trebui să spunem chiar mai mult: o mostră rar văzută de eficiență. Atunci, prin iarba deasă, înaltă și uniformă a minții sale liniștite, se aude de departe, cu muget prevestitor, ideea. Sentimente de mult adormite sar speriate din vizuinile lor, dorințele și ambițiile încep să-i roadă pe dinăuntru cu dinți invizibili, îi pierе pofta de mîncare, apetitul sexual, iar pielea lui începe să primească un luciu solzos. Ceea ce se petrece atunci în sinea sa s-ar putea fumi luptă, dacă ar fi distincte părțile confruntării. Vînătoare — dacă n-ar persista sugestia că sălbăticiunea hărțuită îndeobște n-ar fi cea care dă năvală, amenință și pune în primejdie. Rodire — dacă fructul n-ar fi mai mare decît coaja, naștere chiar — dacă plodul nu și-ar covîrși ocrotitor părintele. Oricum, după o asemenea încercare, greu, dacă nu imposibil, de pătruns cu înțelegerea^ Aviuță Bîzu se simte atît de extenuat, îneit numai printr-un efort suprem reușește să se retragă iarăși în anonimatul total, la umbra evenimentelor unde să-și trăiască bucuria izbînzii binemeritate.

Așa i se întîmplă lui Aviuță Bîrzu ori de cîte ori este atacat de idee. Așa s-au petrecut lucrurile și-n încleștarea stîrnită de inspirația genială care avea să-i conducă într-un tîrziu la actuala funcție de prim ajutor. Toate rudele, prietenii, vecinii și cunoscuții, inclusiv el, personal, ,-iveau părerea că numita funcție este o treaptă anume construită pentru tălpile picioarelor lui, obișnuite a călca întru demnitate și aproape exclusiv doar pe cîmpul muncii și în curtea casei. Dar nu e

destul să vadă toți, și nici nu este absolut necesar. Recomandabil e să vadă cine trebuie. Și cum cine trebuia nu vedea . . . Desigur, nu din motive anume, ci, pur și simplu, din cauza unei indigestii provocate de excesul de mujdei de usturoi, peste excesul de carne de miel —■ consecință a excesului de zel cu care făcuse un control la niște stîne . .. Indigestie care l-a ținut aproape șase luni pe cel de-al treilea adjunct al Sectorului Plîngeri din cadrul Direcției pentru Sesizări, Propuneri și Reclamații într-o cumplită stare de visare. Era o cauză încețoșată, cu motivații misterioase și efecte dezastruoase. Noroc doar cu ideea, care, ieșind cu muget din culcușurile ierboase ale minții și alergînd de-a lungul problemei a început s-o miroasă și scormonească, segment cu segment. Adică: de ce nu vede șeful ce văd ceilalți? Pentru că șeful suferă de visare! De ce suferă șeful de visare? Din cauza unei indigestii prelungite. Și, mai departe: i-au ajutat șefului medicamentele administrate? Nu! Dar fermecatele noastre ceaiuri populare? Nici! Dar felicitările sincere și călduroase ale subalternilor, criticele juste, întemeiate, ale șefilor, și autocriticile pentru care-i venea oglinzii în care se privea să crape de rușine? Ba! Ajunsă aici, gîfîind și cu limba ei abstractă scoasă de un cot, ideea se așază pe labele din spate și se zgîi în apele învolburate ale vieții, pînă cînd mormăi: „Dar cu cine, mă rog, cu cine era cel de-al treilea adjunct al Sectorului Plîngeri din cadrul Direcției pentru Sesizări, Propuneri și Reclamații, atunci cînd și-a cauzat atîtea neajunsuri pe motivul excesului de usturoi scăpat din neatenție peste excesul de carne de miel?“. Și, cu aceasta, prima zi de eforturi teoretice s-a încheiat sub chinuitorul semn de întrebare.

Ziua a doua, poate cea mai grea, a fost în mod necesar dedicată investigațiilor pe teren. Ea l-a împins pe Aviuță Bîzu pe urma unor evenimente cu semnificații aparent consumate și, de aceea, dificil de restabilit în detalii. Totuși, după o luptă

cu sorți schimbători, care l-a apropiat și l-a îndepărtat de mai multe ori de ceea ce căuta, el a ajuns, ta sfârșit — era deja seară și se simțea frînt de oboseală — la un răspuns categoric, ce-i dovedea în chip zdrobitor, atât justetea, cît și importanța întrebării formulate în finalul primei zile. Mai mult: surpriza răspunsului a întrecut plină și cele mai optimiste prezumții ale întrebării. Faptul i-a creat un *suc* nervos vehement pozitiv, deși comparabil ca intensitate cu cel trăit de fratele său, care, mergînd să se însoare în satul vecin, s-a înfilnit pe drum cu cel de-al doilea război mondial. Spre deosebire, însă, de acel nefericit, el și-a revenit la timp, ajungînd chiar la o stare de excepțională luciditate. Ca urmare, în cea de-a treia zi de zbucium, cînd prin iarba deasă, înaltă și uniformă a minții sale, ideea alerga cu tot mai mare dificultate, împleti- cîndu-se la tot pasul, el a elaborat o mică avertizare, severă și anonimă. În care, după expunerea de motive se preciza limpede: „Dacă dumneavoastră refuzați în continuare să vă întoarceți privirile spre cel care vă apreciază extrem de mult și vă iubește la fel, pentru a-l propune în funcția vacantă de prim ajutor, atunci, cu adîncă părere de rău, s-ar putea, împotriva dorinței noastre, să așezăm deasupra respectului ce vi-l purtăm imperativul dreptății și să informăm pe larg, cu date, nume și martori, în compania cui v-ați bucurat de privilegiul de-a contracta boala visării, ^{gu} atît de grave simptome de indigestie.

Avînd talentul prezicerii, Aviuță Bîzu nu s-a îndoit nici un moment de reușita demersului. Doar că această latură a personalității sale i-a cauzat o adîncă părere de rău, pentru că firese și omenesc era ca o ocazie irepetabilă din viața unui om să aibă și o încărcătură corespunzătoare de neprevăzut. Ceea ce, evident, nu s-a întîmplat. A primit știrea avansării la modul cel mai banal, acasă, în plic, în- tîmplător fiind într-un binemeritat concediu de studii, căci dumnealui ataca

vertiginos, la vârsta maturității depline, și ultima clasă a liceului teoretic, fără frecvență.

Intrarea efectivă în atribuțiile noii funcții s-a ridicat, în schimb, la înălțimea sufletească a aniversării unei zile de naștere. Nu va uita niciodată cum a apăsât el mai tare ca de obicei pe clanța ușii, intrînd și aruncînd o privire condescendentă spre peretele din dreapta, la biroul 3a care stătuse doisprezece ani și de unde curînd cineva se va ridica să-i salute respectuos, dimineața. Cum și-a pus cu un gest degajat servieta *pe nou* a lui masă, a luat telefonul și a anunțat portarul să fie atent, să știe dacă-i căutat, că el este la datorie. O undă de insatisfacție l-a încercat, totuși, pe motiv că nu avea încă un subaltern direct, asupra căruia să-și poată exercita autoritatea. Și-a luat haina și-a așezat-o pe spătarul scaunului, după fostul său birou. Privind-o, s-a simțit tare fericit o clipă, dar și-a dat repede seama că, pe undeva, cumva, asta ar putea sugera un destin reversibil. O ușoară umbră de îndoială a apărut, astfel, pe hotarul acelei zile, care, totuși, i-a rămas în amintire ca una splendid însoțită.

Așa a traversat Aviuță Bîzu o scurtă, dar excepțională etapă a existenței sale, spre a se retrage apoi în matca firească a vieții, în anonimatul cu nimic mai puțin important, datorită perseverenței cu care știa să și-i trăiască.

Cu siguranță, amintita etapă de excepție rămînea și ultima, dacă nu apărea evenimentul de importanță istorică locală — Serbarea cîmpenească — adevărat magnet social, în stare să distragă de la rosturile lor pînă și firile cele mai echilibrate. În fazele incipiente, fenomenul nu l-a atins. Pericolul de a-l captiva a apărut odată cu insomnia. O insomnie gravă, incisivă și fără explicație, care-l ținea pînă 3a cel de-al treilea cîntat al cocoșilor cu ochii deschiși. Acolo unde înainte se bălăcea somnul în voie, ca un bivoli pufăind în apele iazului, acum se crease un vid ce trebuia umplut. Cu ce altceva, dacă nu cu gînduri? Și, vai, ce ravagii fac turmele gîndurilor, cînd nimeresc peste o minte odihnită! ... încîlcitu-i-au iarba deasă și înaltă a minții sale cu întrebări de tot felul. De ce tocmai Oreste Prică să fie considerat autor al propunerii? Nu-i este destul că are pe mînă partea cîntată și dansată a vieții? Vrea să intre neapărat în memoria raionului? Doar memoria asta n-o fi sac de dormit pentru toată lumea! Și-apoi, de ce unul ca el, care trăiește între plîngeri, sesizări și reclamații, adică acolo unde existența face valuri la care trebuie să le ții pieptul cu bărbăție, nu și-ar aduce aportul major, la această problemă? Da, ăsta-i miezul și sîmburele: de ce?!

Și, cînd se aștepta cel mai puțin, cînd abia o vagă presimțire făcea zăriște sub norii întunecați ai gîndurilor sale, iată, se auzi răcnetul măreț și salvator al ideii, fă- cîndu-1 să se cutremure de plăcere și curiozitate. A fost atît de surprinzătoare această apariție, încît și-a pierdut cumpătul, s-a sculat din pat, a aprins lumina și, cu riscul de-a fi descoperit de nevastă-sa, a tras dulapul de haine ia o parte, a luat din ascunzătoarea secretă sticla și a salutat noutatea cu o dușcă zdravănă.

Insomnia s-a depărtat de el, ca ciutele transparente ale ploilor, minate din spate de dulăii vintuii. Prea fericit, a închis ochii. Minte-i era obosită, ca o lehuză, dar liniștită; alături, pe pernă, avea senzația că aude cum respiră cu uimitoare concretețe o arătare pură, fragilă, acoperită cu puf, când în apele răcoroase ale trupului său bivoulul somnului alunecă iarăși, încet și greoi, iăfăindu-se după poftă. Definiția simplității s-ar cuveni iarăși exemplificată ca planul construit de Aviuță Bizu. El se sculă a doua zi mai devreme, se spilcui, savură în tihnă cafeaua din ceașca maro, cu buline albe și coadă lunguiață, desigur, după ce înfulecă papara din trei ouă de găină și două de găscă, bine bătute și coapte, peste șapte jumări de porc — ah» trebuie înțeleasă această predilecție pentru cifra șapte, doar fi oamenii obișnuiți au slăbiciuni, mofturi, ticuri, dorințe... nu-i așa? Apoi, ca într-un ritual sacru ce condensează experiențe ancestrale, încinse pana cea nouă în călimară, se aplecă peste hotarul imaculat al hîrtiei și se abandonează cu totul, minute în șir, inspirației. În drum spre serviciu se opri o clipă în fața unei cutii poștale, după care grăbi pasul, intră sobru pe poartă și cu conștiința îndeplinirii unui gest civic necesar, urcă sprinten cele șaptezeci și cinci de trepte, pînă la al cincilea și ultimul etaj, de fapt podul clădirii amenajat anume pentru Sectorul unde lucra, ajutîndu-se de ritmul săltăreț al melodiei „Marini- că, Marinică“. Dorința și voința de-a recupera cît mai mult din rămănerile în urmă, echivalînd, în expresie fizică, cu lectura, analiza și formularea răspunsului la circa treizeci de plîngeri din categoria înțîia de dificultate, îl angajară într-o muncă tenace și plăcută.

A doua zi dimineața, plicul roz, pătrat, din hîrtie specială, lucioasă, printre ultimele rămase în casă dintr-un teanc cumpărat cu ani și ani în urmă de nevastă-sa, ca să ascundă în ele dragostea sa pătimașă, măcinată de așteptare să le lipească cu clei superior de la oficiul poștal unde era funcționară și sărutîndu-le cu buzele

înfierbîntate de dor și înmuiate în ruj vișiniu să le trimită militarului în termen cu grad de caporal și calificativ f.b. la instrucția de front, Aviuță Bîzu, tocmai la Dorohoi, acolo unde spunea aomandantul de companie Virgil Mereuță, cînd se pilea, dacă mai faci un pas ostaș, cazi de pe glob; plicul acela, în care ieri dimineată s-a încumetat să închidă una din ideile rarissime ale vieții sale, stătea acolo pe masă, cuminte, nedesfăcut, avînd adăugată doar somația șefului său, Antonie Pîrgul, „a se rezolva în trei zile“ scrisă nervos, cu creion roșu.

Răspunsul la conținutul plicului roz, — o plîngere pe deplin justificată a tuturor cetățenilor din satul Cumpătul, de «ub muntele cu același nume, a fost rodul unui travaliu intens, de trei seri la rînd, împinse fiecare pînă către miezul nopții. Elaborat în nouă variante și refăcut apoi prin alăturarea la prima variantă a mijlocului de la varianta a patra și a finalului de la varianta — ah, cifra șapte, plus o irază nouă, creată la inspirația de moment, acest, răspuns era o mostră de meditație responsabilă asupra problemelor ridicate, și de găsire a celor mai potrivite soluții pentru rezolvarea lor.

Multă lume dobândește cu timpul o imagine călăuză a vieții. Unii, cu talent vizionar, concep viața ca pe un munte, (rămîne la latitudinea persoanei înălțimea, forma, gradul de dificultate) care trebuie urcat prin efort propriu, cu contribuția altora (tras, împins, susținut), sau încălecînd de la bun început pe umerii celorlalți. Alții, mai belicoși din fire, cum au răgazul necesar să-și pună întrebări, cu ambiții existențiale, ajung la o concluzie radicală: viața este ■un cîmp de luptă iar ei, luptătorii, împrăștiați de forța centrifugă a destinului pe acest cîmp și puși în poziție de atac (împotriva cui, din ce cauză, cu ce scop, contează mai puțin, sau, nici nu prea contează). Nu lipsesc, apoi, din multele categorii posibile, cei ce-și imaginează viața identică unui rîu. Nu unui rîu coborînd printre stînci în vîltoări și hăuri, răsucindu-și spăimos musculatura lichidă, mugînd și frecîndu-și de copaci pielea înpumată de fugă. Nu. Aceștia, vrăjiți, se pare, nu de viteza mișcării, ci de permanența ei, își imaginează viața ca pe un rîu de șes, tulbure dar adînc, molatec dar încăpățînat, care dă din cotitură în cotitură, dar nu uită nici o clipă că datoria lui cu adevărat imperativă este să viseze marea, nădăjduind spre ea. Aviuță Bîzu se considera din această din urmă categorie și era fericit că o asemenea imagine îi înobilează existența.

Binecunoscuta operativitate în muncă face din Aviuță Bîzu un tip în continuă harță cu timpul, ba, uneori, chiar și cu cei din preajmă. Așa, bunăoară, a fost obligat ca temeinicul răspuns la prea îndreptățită plîngere să-i trimită peste capul șefului său, direct „acolo“ unde trebuia. De aceea a și fost în final chemat personal de către „cineva“, „unde va“ pentru detalii competente privind „fierberea su-fletească fără precedent, a oamenilor atît de cumpățați din satul Cumpătul“.

Completările făcute, ca de altfel întregul răspuns la o plîngere atît de însemnată, au lăsat acolo o impresie remarcabilă. N-a putut asculta discuția ce-a vut loc între membrii comisiei după ieșirea lui, (la ușă așteptau alții) însă era sigur că ea s-a purtat, și suna cam așa: „E bine documentat și-i intransigent, combativ^{1*}. „Cine? A, băiatul? Da, da, pare inteligent și demn de încredere. Dar, i-a ziceți-mi, ce funcție are? Cuuum? Un om atît de capabil, de bătaios, de nădejde, numai așa funcție ocupă? Eeeei» otrava mentalităților înapoiate, neglijența față de oameni, sabotajul! . .

O bănuială? într-un anume sens, da! Inșă, nu o dată realitatea însăși s-a conformat bănuielilor sale. Și, asta i-a dat curajul să-și cizeleze acea teorie-imagine, concepție- cadru, despre viață. O, cu cîtă plăcere se lăsă robit de ea. Un vuiet moale, permanent, ca una și aceeași notă muzicală, cîntată la nesfîrșit de unul și același violoncel vestește atunci, în auzul său, rîul vieții pe care, pentru mai multă exactitate, și-i închipuiau totdeauna dincolo de o perdea somptuoasă de sălcii. Aici erau împinse bucăți de scîn- dură și rămurișuri putrede, bușteni, ierburi și frunze uscate, rămășițele fără speranță ale unor lucruri învinse, ce se roteau ezitant, într-o plutire nesigură, pînă ajungeau să se frece de mal, unde mîlul le învăluia pe nesimțite în straietele lipicioase ale morții. Mijlocul rîului este însă viguros și unduie sigur de sine. Valuri după valuri se alungă uniform. Ici, colo, cîte unul mai viguros și înalt, ca ui* cap ridicat peste mulțime, despletește spume, cum ar purta la pălărie smocuri de colilie albă, tremurată de vînt.

Iar Aviuță Bîzu, omul liniștit și echilibrat ce-și purta aaonimatul cu demnitatea eu care alții își poartă medaliile scipitoare agățate în piept, împins în coastă de cornul norocului la momentul potrivit, face un bildibic spectaculos, cade exact în măduva rîului vieții, care, iată, îl poartă în aval printre fenomene, întîmplări și evenimente ce dau farmec existenței și fac din el o persoană importantă. Altul este acum gustul ceaiului băut dimineața, deși din aceeași mentă și cu aceeași cantitate de zahăr, altul al cafelei, deși cu adaosuri indigene, altfel sună în ureche salutul oamenilor de pe stradă, iar haina lui de catifea maro

— bine cunoscuta lui haină cu care se obișnuiseră toți să-i vadă la serviciu în ultimii ani, atît de lejeră, moale și călduroasă — începe, parcă, să-i strîngă la subsuori, deși croitorul depune mărturie, pe bază de măsurători cu metrul și cîntarul, că nu se îngrășase nici un pic. Iar schimbările din afară sînt în cîrdășie și cu altele dinăuntru. De exemplu, deși se ferea s-o recunoască, chiar și pe nevastă-sa, în ultima vreme, o asculta mai puțin atent. Ea, la fel de devotată se cuibărește seara în așternut lîngă el și încearcă să-i. depene întîmplările zilei.

„Dacă-ai ști tu, Aviuță dragă și scumpă, ce emoții am avut astăzi. M-am întâlnit la pîine cu Melania Hîr, care- mi-a povestit pe îndelete toată viața oi. Și ce cre/i? .Vi cad în coșul ce-l țineam J.a subsioara, nu alta: viața ci cu viața mea seamănă ca două picături de apă. Uite, un lucru mai interesant nici că se poate, îi zic. Dar ea îmi trașn* cu ochiul și-mi zice: Oho, asta nu-i nimic! Dacă ne întâlnim mîine la zahăr și poimîine la ulei o să-ți povestesc viața Floricăi Ispas și viața Dariei Paiu și-atunci o să vezi! Cum? Și ale lor? am întrebat-o. Și știi ce mi-a spus, Aviuță? La fel ca ale noastre! Parcă ar fi niște cămăși de noapte din același material și după același croi. Poate a Dariei Paiu să fie o leacă mai încăpătoare că-i ceva mai în vîrstă. Imaginează-ți, dragă și scumpă Aviuță, ce emoționant va fi mîine, ca să nu mai spun de poimîine.

El, la fel de afectuos ca altădată, îi așeza căpșorul ei mic și rotund pe piept, îi trecea degetele printre cîrlionții blonzi și cu aceeași nedeزمینتِیَ supunere o asculta, dar, peste vorbele ei se așternea propria lui teorie existențială și astfel el auzea doar vuietul calm și armonios al rîului vieții în mijlocul căruia, împins de cornul norocului va cădea cu un bîldîbîc spectaculos și va fi purtat la vale pe firul curentului ca să facă de alte multe ori bîldîbîc, bîldîbîc, printre evenimente la care să participe tot mai direct, mai intens, ba chiar să și le asume, considerîndu-se părtaş, coautor ...

De bună seamă că imaginea expresivă și pilduitoare a rîului vieții îl stăpînea pe Aviuță Bîzu și în dimineața cînd, grație avansării lui în mult rîvnita funcție, ca al treilea adjunct al Sectorului plîngeri, Secția reclamații, Direcția Propuneri, Sesizări și Reclamații, și-a inaugurat noul mod de-a răspunde la salutul subalternilor. Era o simplă ridicare a antebrațului, cu palma desfăcută, pînă, cel mult, la nivelul umărului. În mintea lui Aviuță Bîzu, acest gest avea semnificații profunde: că primește salutul ce i se cuvine, că este grăbit și nu are chef de taclale, că este amabil, dar, totuși, distant, că face parte din categoria celor cu care o întâlnire pe coridoare este o șansă.

Portarul fu cel dintîi supus noului experiment. Acesta, ca de obicei, ridicîndu-și chipiul, zise cu toată convingerea: „Să trăiți, bună 'mneață!“. Cînd, însă, în locul răspunsului verbal la salut, portarul văzu doar gestul de rigoare, mai repetă de trei ori, grăbit, „Să trăiți, să trăiți, să trăiți¹⁴“, făcînd ca din sufletul lui Aviuță Bîzu să se reverse prea plinul bucuriei.

Urcă scările susținut de ritmul admirabilului cântec „Marinică, Marinică, de ce
chiulești când ziua-i mică“, în-

4 Serbtre

49

drăpându-se spre biroul, pardon, cabinetul său de lucru, cu regretul sincer că
îngustul coridor nu este un bulevard plin de subalterni, gata să-i răspundă la
salutul lui, atât de simplu și prestigios.

VI

•Bătrinelui mărunt și firav, cu chelie rotundă, față ascuțită, de rozătoare, urechi clăpăuge și mustață căzută de-o parte și alta a gurii, parcă anume croită să înrămeze cei doi dinți mereu expuși vederii datorită unui tremur al buzei de jos, bătu de trei ori la ușa mare, de stejar masiv, capitonată pe dinăuntru cu piele de vițel, frumos ornată cu ținte de aramă. Știa bine că nimeni nu-i va răspunde pentru că era imposibil să se audă bătaia. Totuși, mai așteptă o clipă. Ba, chiar mai bătu de trei ori, ca să nu se dezobișnuiască de disciplină, după care apăsă ușor pe clanță, deschise și se strecură înăuntru cu pași silențioși.

Serafim Tăslăoanu stătea singur și posomorit. Nu la biroul său, cum obișnuia, ci la masa mare de ședințe. Înconjurată de scaune și încărcată de scrumiere. Răspunse •la salut cu o discretă înclinare a capului și-i arătă bătrînelului scaunul de vizavi. Așteptă ca acesta să se așeze, 3ă-și potrivească ochelarii pe nas și să-și deschidă caietul.

•Se ridică, se duse pînă în colț, la ceasul baroc, înalt cît un .dulap, mîngîie amorașul roșcat, sculptat în lemn de cireș, fixat tutelar chiar deasupra ușii, bătut cu degetul în sticlă, chiar în dreptul arătătorului, cum ar dori să se convingă că ceasul merge, și-i măsoară cu exactitate valorosul lui timp, .apoi reveni și, înainte de a se așeza din nou, spuse:

„Ascult!“ Bătrinelui se așternu la vorbă, cu o voce blajină, căinată.

„Mă veți înțelege, sper, încep eu, că treaba nu-i deloc simplă. Ba, drept să fiu, e al naibii de complicată. Unii se lasă greu să facă declarații, alții — se vede cât colo — ocolesc problemele spinoase. E greu, al naibii de greu. Noi n-am înțeles nicidecum să dezarmăm, să ne lăsăm duși de nas, tîrîți pe urmele unor idei preconcepute. De ici o afirmație, de acolo o acceptare tacită a unui punct de vedere, o bănuială, o presupunere, un zvon și toate laolaltă, interpretate just . și cu răspundere — o concluzie!“ Mulțumi*

de felul cum a reușit să prezinte circumstanțele speciale ale activității comisiei de sub eîrma sa, bătrânelul se aplecă asupra caietului unde se afla redusă la esență povestea pentru care se dovedise neîncăpător un dosar dintre cele stas, încît au fost necesare aprobări în vederea deschiderii unei serii întregi de dosare. Glasul îi deveni important.

„Punctul unu: Oreste Prică a fost încă din copilărie un element ezitant, lipsit de fermitate. Se pare că, sugar fiind, mamă-sa și-a pierdut laptele și a fost obligată să recurgă la ajutoare. Oreste Prică a avut, deci, mai multe mame de lapte, fapt ce explică într-o bună măsură, urmărind fenomenul de la cauză la efect, instabilitatea convingerilor sale. La sărbătorile școlare, ca elev, cînta cu glas răsunător, în detrimentul afirmării celorlalți copii. Dacă era înjurat — tăcea, dacă era lovit — nu riposta. Iarna, prefera soba caldă din casă, săniei de afară, iar vara, umbra deasă, soarelui fierbinte. Această lipsă de fermitate l-a împins mai târziu spre duplicitate. La unele dezbateri recente, de exemplu, despre rolul cîntecului și dansului în pregătirea temeinică pentru viață, dumnealui dădea dreptate și celor care spuneau „Da“, și celor care spuneau „Nu“.

Punctul doi. Oreste Prică este ambițios și vrea cu orice preț să parvină. Cheamă de la regiune persoane care să țină expuneri și conferințe, întocmește personal orarul repetițiilor, oferă dulciuri și răcoritoare artiștilor amatori după spectacole, deși atribuțiunile sale sînt să conducă și să supravegheze, nu să-și piardă vremea. În raporturile zilnice de activitate, descrie cu detalii exagerate ceea ce s-a făcut, în loc să insiste asupra a ceea ce trebuia să se facă. La ședințele săptămânale de analiză, stă singur în fața subalternilor, pe cînd alegerea unui prezidiu ar fi o inițiativă lăudabilă; nu a fost, totuși, propusă de nimeni, de teama că tovarășul, cunoscut ca refractar la nou, ar res- pingea-o. Vorbește la telefon cu superiorii sînd pe scaun și cu pălăria pe cap, cînd rămîne de unul singur strigă cu- vînte cu conținut de laudă și admirație față de propria lui persoană (e drept că n-a fost auzit direct săvîrșind această faptă, dar, numai așa se explică de ce, după asemenea momente de zisă singurătate, este foarte mîndru de el și răgușit). Doarme deseori în timpul zilei la birou, la ședințe, acasă, sau, pur și simplu, plimbîndu-se, în vreme ce noaptea, nu avem certitudinea că dumnealui continuă acțiunea, ori face altceva, și ne întrebăm ce anume?

Punctul trei. Bătrînelul privi circumspect, bănuitor, la stînga și la dreapta, la scaunele aliniate și încremenite în tăcerea lor lemnoasă. Se aplecă din toate puterile peste masă, și, lungindu-și către Serafim Tăslăoanu gîtul subțire, uscat și delicat, pînă prinse a-i semăna cu unul de contrabas, vorbi cu glas clandestin sugrumat de emoție: „Oreste Prică are un viciu primar, o manie profund periculoasă. Deși se bucură de toate condițiile asigurate unui cetățean al zilelor noastre, deși a fost necurmat sprijinit, îndrumat, încurajat să trăiască principial și rațional, Oreste Prică mănincă numai și numai porumbei! Vă dați seama din ce cauză s-a redus simțitor numărul porumbeilor din oraș, din raion, ba chiar și pe plan regional? De ce pe străzile noastre se aude atît de puțin gînguritul lor muzical, de ce pe cerul nostru se vede tot mai rar zborul lor pașnic? Dumnealui, Prică, el este de vină! Porumbei dimineața, porumbei la amiază, porumbei seara; supă, borș, ciorbă, papricaș, tocăniță, șnițel, frigărui, friptură la tavă, la grătar, împănată cu slănină, cu usturoi, cu ceapă, compot, prăjitură, dulceață, și, poftă, nu glumă, și nu unu, doi, la o masă, ci între opt și zece, închipuiți-vă ce pagubă, ce distrugere, ce act de violență! Și asta, numai din punct de vedere economic, căci, dacă am analiza fenomenul și în ceea ce privește . . . A i c i bătrînelul termină în suspans, vizibil afectat și cu mîinile uitate în aer, unde pentru o deplină înțelegere a cataclismului încercase să deseneze stoluri nesfîrșite de porumbei, care pluteau naiv pînă se prăbușeau absorbite într-o gură de ciclop, imensă, știrbă și neagră.

Tăslăoanu ascultă tot timpul concluziile, nu întrerupse vorbitorul și nici prin gesturi nu lăsă să se înțeleagă cu ce este sau nu este de acord. Tăcut, nemișcat, impenetrabil. Ochi vulturești, cu tăiș oțelos, îndreptați undeva în gol peste chelia galbenă, lucitoare a bătrînelului. Urmărea, încă, prăbușirea porumbeilor atît de patetic invocată, ori, cu gîndirea lui scormonitoare pătrunsese deja învelișul anec-

dotic al acestui caz grav și vedea acum esența, motivația sa? Timp ambiguu, gol. În sfârșit se ridică, se duse pînă la ceasul baroc, ale cărui bătăi începeau să se audă tot mai tare, precum ale inimii unui om ce ține cu tot dinadinsul să facă impresie, și ciocăni de cîteva ori cu degetele în sticlă, exact în dreptul arătătorului. Tic nervos? Joacă, sau secrete semne pe banda nevăzută a vremii? Bătrinelui se isimți realmente extenuat, aproape o semiparalizie îl copleșise și nu din cauza activității febrile ce-o desfășurase în ultima săptămînă, nu, nici vorbă, adevărata cauză era trăirea prea intensă a momentelor memorabile ce-i fuseseră rezervate acum și aici, admirația ardentă f;vța dr ol, ca* re-i mis' Lui puterea și-i anihilă voința. Noroc ca Serafim Tăslăoanu îi spuse pînă nu a fost prea tîrziu.

„Mulțumesc, poți pleca. Mulțumesc întregului colectiv.”

Rămas din nou singur Serafim Tăslăoanu începu să măsoare încăperea cu pași rari, apăsați. În îndeplinirea atribuțiilor sale se confruntase nu o dată cu probleme dificile. Asta, însă, le întrecea pe toate. Pentru că era foarte simplă. Pentru că, deși foarte simplă, năștea complicații imprevizibile. Pentru că a venit ca un trăsnet. Pentru că, asemenea unui trăsnet venind, de unde s-o apuci? În repetate rînduri încercase să dibuie adevăratele mobiluri ale organizării Serbării cîmpenești, să stabilească cine se ascunde, de fapt, în spatele propunerii acestui Oreste Prică și prin ce mijloace subversive au reușit infractorii să manevreze atît de repede opinia publică. De fiecare dată începea- prin a-și aminti ce făcuse cu o seară înainte, ce făcuse în ziua cînd vestea se răspîndise ca fumul unei explozii peste întregul raion. Dar, de fiecare dată, cînd intra practic în teritoriul enigmatic al întîmplării propriu zise, ajungea într-un punct mort pe care nu-l putea depăși. Așa derula firul gîndirii sale și acum.

Cu o seară înainte, tocmai terminase de citit cuvîntarea Generalissimului la primul congres al colhoznicilor udarnici, din februarie 1933. Se simțea obosit. A fost nevoie să citească anumite pagini de mai multe ori, să sublinieze unele fraze și să mediteze asupra lor. Din nefericire, ochii lui erau prea puțin deprinși eu cititul. Din această cauză după două, trei pagini, părea că vede în jurul literelor niște baloane mici, colorate, care apăreau tremurînde și se spîrgeau peste cuvinte. Uneori, drăciile alea se măreau, înălțîndu-se de pe pagină și plutind prin casă. Era un joc interesant — baloanele își pierdeau conturul și se amestecau între ele, îndepărtîndu-se spre ungherul întunecos al camerei, acolo unde lumina lămpii era absorbită de obscuritate. Atunci el clipea des, se freca la ochi și, de fiecare dată avea impresia că zdrobește sub pleoape ceva extrem de prețios. Era obosit, dar fericit. De acum nu-i era teamă că va eșua întîlnirea lui cu țărani din Mușu- roaia.

Se și gîndise cum să plaseze cîteva idei din celebra cuvîntare: „Aveți voi, fără colectiv, tractoare și mașină? N-aveți! Puteți voi, fără colectiv, să aduceți lampa electrică, acea lampă minunată a lui Ilici? Nu puteți! Dar aveți voi colectiv? N-aaaveți! . . . Aici îi buba, toxarăși! Nu mai departe decît ieri dimineață, dau drumul la radio și ce cîntă? «Hai să facem o gospodărie colectivă și la noi în sat / munca să ne fie bucurie / viața să-nflorească ne-nce~ tat!». La prînz dau drumul la radio și ce cîntă? Seara dau drumul la radio și ce cîntă? Același cîntec, tovarăși! Același cîntec pentru că toți vor să facă o gospodărie colectivă în satul lor, numai voi nu vreți. Păi, unde credeți că vă aflați??!»*

În felul ăsta, după ce va trimite din nou la ei echipa de lămurire, care-i va lua la rînd, pe numere de casă și le va scotoci mai iadînc printre convingeri, cu siguranță îi va da gata, va lichida șovăiala, nici nu s-ar putea altfel, Mușuroaia era pe cale să devină un adevărat mușuroi ne-- colectivizat, în mijlocul unui raion care realizase deja într-o bună măsură ogorul mare din măruntele ogoare. Avea, încă, o nedumerire, e drept, nu știa deocamdată cum să prelucreze la condițiile locale exemplul acela grozav cu văduva de pe Volga. Citindu-l, tare-i plăcuse. Auzi, ce spirit refractar, să-și ridice femeia poalele-n cap în fața adunării generale și să SLrige: „Na-vă colhoz!Apoi, la nici un an, să se căiască amarnic și să-i scrie personal C-ene- ralissimului să intervină la conducerea colhozului ca s-o primească. Asta zic și eu exemplul de transformare a conștiinței, spuse el cu glas tare, de mai multe ori la rînd, pentru a-i degusta, plin de încîntare, înțelesul.

Dimineața se sculă înainte de ora obișnuită, așteaptă mașina direct la poartă, spre stupefacția șoferului ce se văzu obligat să-și privească demonstrativ ceasul, sau, mai precis, să încerce a-l privi în clar-obscurul zorilor, și asta, numai ca să-și manifeste vizibil neîncrederea în el.

Curînd, GAZ-ul ieși din oraș și se angajă pe un drum prost întreținut, balansîndu-se și scrîșnînd obosit din intestinele lui metalice, la fiecare groapă. După o vreme, puterile zilei se făcură simțite și sus, pe dealul din stingă, lovite de vergelele subțiri ale soarelui, cețurile se scuturau în aer ca niște fuioare enorme de cîlți. Traversară pădurea de fagi. Prin geamul GAZ-ului, puțin deschis, se făcu simțită o mireasmă de mușchi umed și scoarță putredă. Cîteva veverițe desenară sprintene, cu săritura lor, flăcări roșcate între copaci. Drumul o luă, apoi, pe nesimțite de-a lungul unei văi domoale, printre dealuri îngemănate, jupuie de verdeață, aride, pe spinările cărora bivoli decupați neclar în ceața diafană păreau mai degrabă ființe fa- buioase plecate într-un exod biblic, decît o banală cireada aplecată cu boturi răbdătoare peste pămîntul vitreg, în căutarea smocurilor de iarbă fără vlagă, aproape uscată. Erau vedenii familiare și întipărirea lor pe retină îi dă - dea o ciudată certitudine a încadrării sale în timp și spațiu. Pleoapele i se lăsară fără voie și căldura plăcută^ ademenitoare, îl învălui într-un giulgiu nevăzut, dar liniștitor . La granița dintre veghe și somn, creierul său emana ima gini cunoscute și totuși deteriorate, ca și cum el și-ar privi trecutul printr-o lupă deformată. Bătrînul său tată ședea după masă, pe lădoiul cel mare, pufăia dintr-o țigară imensă, răsucită, probabil, dintr-un ziar întreg, încît cu greu i se deslușea fața dindărătul ei, scuipe des și zgomotos din adîncul plămînilor bolnavi. Soră-sa, grăbită, pen- dulîndu-și caraghios trupul mare și puhav pe picioarele pipernicite și încovoiate, aducea din cohe plăcinte calde, cu miros plăcut de brînză proaspătă și mărar, făcute anume pe placul lui. Fratele cel mic, Inochentie, părea împietrit în dreapta bătrînului, își ținea capul în pumni, dar coatele sprijinite pe masă, desigur pătrunseseră prin scîndură, trebuiau să fi ajuns undeva dedesubt, de vreme ce se vedeau numai încheieturile mîinilor și, la capătul lor, bulgării pumnilor noduroși, negri. De cealaltă parte era Achimaș, muieraticul, profil șters, alcătuit din linii de lumină și umbră, care vibrau ca o imagine răsturnată în apa încrețită de vînt: singurul lucru clar, viu, strident colorat înșurubat în profilul acela era urechea lui stîngă, adică partea ce mai rămăsese din ea după ce i-a fost tăiată eu secera de ne~ vastă-sa, cînd I-a găsit în cucuruz după ploaie obosit frînt, cu nădragii sloboziți pe vine, lîngă Ilisaftea lui Pozdăr, care, zice-se, tocmai se scutura ca găina ce o lasă cocoșul, ca *să-i pătrundă plăcerea peste tot, și se hlizea la el cu ochii ei verzi și sticloși, și-i spunea rîzînd: „Vai, vai, vai, Achimaș, cum m-ai putut păcăli!“. Iar hîrbul acela de ureche, cioz-vîrtă de cartilaj zdrelit și cicatrizat, apărea acum ca singura probă concretă dintr-o făptură roasă de uitare.

Primul vorbi bătrînul, dar nu ca de obicei, viclean și prefăcut, ci cu glasul sincer, scăzut și bîntuit de cîință. Era o prezicere biblică despre armaghedonul care neapărat va veni să treacă lumea prin foc și pucioasă, despre ultima posibilitate pe care păstorul cel bun o dă oilor sale rătăcite să se întoarcă la turmă. Apoi, glasul-i deveni deodată asemănător unui hîrîit de motor. Fața bătrînului era nemișcată, gura ena înțepenită pe țigara imensă din care ieșea un fum gros, mirosind a pucioasă, cu dinții strînși, și totuși se auzea vorbind, iar peste glasul acela hîrîit se suprapuneau glasurile hîrîite ale fraților, care, la rîndu-le, stăteau și ei cu gurile încheștate, și soră-sa hîrîia fără să miște bazele, iar din vacarmul ce umplea casa ici, cole, se desprindeau doar cuvinte inteligibile, alcătuiind o poveste înfricoșătoare despre vaci, oi, cai, pămînt și foamete. Intre timp se făcea că el ascultă surîzător, rupe alene din plăcinta mare, albă și pufoasă, cîte o bucată, privind-o cum aburește înainte de-a o ridica și legăna deasupra gurii sale larg deschise. Ai lui se opriseră acum din hîrîitul asurzitor speriați și neputincioși, ca să pornească, la o comandă misterioasă pe un plîns furtunos. Le auzea vuietul deznădăjduit al gîtlejurilor hohotind, de văzut, însă, se făcea că vede doar pe Maica fecioară Maria cu pruncul în brațe, agățată de perete, deasupra lădoiului, într-o ramă de brad, afumată; din ochii ei, în care tristețea și speranța se imbiau reciproc să locuiască, alunecau lacrimi mari cît boabele de strugure și sclipitoare ca mărgelile de sticlă, lacrimi ce se rostogoleau în șuvoi peste obraji ei, căzînd pe creștetul bătrînului, pe masă, pe lădoi și sfărîmîndu-se într-o infinitate de mici țândări lichide, provocînd o succesiune de zgomote grăbite, aidoma ploii de vară cînd lovește cu mii de degete ferestrele casei.

Se dezmetici din somnul-veghe cu un surîs umed pe buze și-i dezvoltă într-un rîs discret, să i se confirme, astfel, liniștea sufletească în care se afla, după victoria decisivă purtată asupra familiei sale. Ultima dată fusese acasă în urmă cu cinci ani. Erau toți numai zîmbei și miere, despre vechile certuri nici vorbă. Dracu' știe cum se potrivea, că fiecare, pe rînd, dacă avea ceva de spus, găsea amintiri tocmai despre puținele momente fericite ale copilăriei și adolescenței lui. El a tăcut tot timpul, lăsînd impresia că-și amintește cu drag despre balivernele lor. Către sfîrșitul mesei, — era duminică și nimerise tocmai la prînz — bătrînul său tată ridică paharul eu vin, închină, bău și vorbi încet, tăgănat, cum ar cumpăni cu grijă și răbdare asupra fiecărui cuvînt. „Viața-i ca apa, vine și trece. Azi limpede, mîine turbure, răspoimîine nimeni nu știe cum. Pentru unii mai multă, pentru alții mai puțină. Pentru unii mai rece, pentru alții mai caldă. Dar, pentru asta nu trebuie să fie supărare. Uite, spre pildă, eu: credeți c-am făcut numai bine? Dar, cine s-ar putea lăuda cu asta? Omul cît trăiește tot îndreaptă, deși dreptatea nu vine decît de la Dumnezeu; însă el, săracu' și păcătosu', o face pentru cugetul său. De aceea mă gîndesc și eu la un lucru pe care, de altfel, l-am vorbit cu frații tăi și cu sora ta, așa că, dragă fiule, spusa mea este, de fapt, voința familiei: să-ți iai și tu partea ce ți se cuvine din toate și, mai ales, din puinînt, că mie, cît îmi mai trebuie, este acolo pe* deal, în cimitir.

El ascultă cu smerenie și poate fața lui exprima în acele momente chiar un fel de recunoștință, capabilă să-i îndemne pe bătrîn și la alte perorații, prin care să-și dezvăluie întreaga fățarnicie, în alte vremuri susținută de argumentele pumnului și înjurăturii, azi doar de înfățișarea bolnavă, în stare să atragă milă și îndurare.

Acesta s'e opri, însă, rotindu-și ochii de tăciune mocnit, adânciți în orbite, spre fiecare martor, cum ar dori să întărească cu sigiliul vederii sale severe justetea afirmațiilor făcute.

O liniște grea se așternu în casă. Fiecare, probabil, retras rușinat în vizuina cugetului se întorcea spre sine pentru a suferi întreagă usturimea remușcării de-a fi contri- ouit la alungarea din familie a celui mai mic, nu pentru că 'i făcuse ceva, sau urma să-i aducă vreun prejudiciu, ci numai din pofta nebună de-a putea, astfel, să-i sfirtece. o parte din puțina lui avere. Undeva, în curte, un câine plictisit, lătră de câteva ori într-o doară, și lătratul zăbovi puțin ca o pată gălbuie, pe pânzele întinse ale văzduhului. Liniștea apăsătoare reveni, și cu siguranță ar fi domnit minute în șir peste oamenii aceia învinși de muțenie, dacă Malica, nevasta lui Inochentie, n-ar fi plesnit cu putere copilul peste buci, apucându-i furculița din mână și strigând furioasă, ca scoasă din minți „Na, na, blestematele, oare cu cine dracu' îi fi semănând, împelițatele, că era să-mi spargi obrazul, na, na, na!“.

El atunci lăsă să-i fluture pe față un zîmbet, așa ca. acum, de satisfacție reconfortantă. împinse farfuria deoparte, se șterse ceremonios cu prosopul pe mâini, se sculă de la masă și, pe îndelete, conform unei tactici exersate îndelung și aplicate fără greș cînd vroia să atragă atenția, făcu cîțiva pași rari prin odaie, sub privirile curioase și timorate ale celorlalți. „Dragă tată, dragi frați, dragă soră, dragele mele cumnate, vă mulțumesc de ospetie. Acu, eu m-oi cam duce. Mîine trebuia să fiu la regiune, iar poi- n; ine hăt în partea cealaltă a regiunii, în raionul unde, mă rog, am și eu a făptui o oarecare misiune.”⁴⁴ Luă meticulos șapca din cuier, șapca lui din catifea cărămizie, cu cozorocul de carton tare, îmbrăcat în același material, lung și curbat, ca să-i vină bine peste frunte și să-i evidențieze de departe hotărîrea, și-o fixă cu încetineală, se îndreptă spre ușă și, înainte de-a o deschide, își întoarse solemn, cu studiată notă de superioritate, capul peste umăr: „Iar despre propunerea familiei, avansată aici de prea iubitul părinte, « singură precizare: voi nu puteți să-mi dați pămînt, nici oi, nici cai, nici vaci, pentru simplu motiv că de acum îna- late o să le aveți altfel decît pînă acum.”.

Deschise ușa și ieși, lăsîndu-i pe toți cu gura căscată,

La două zile, prima echipă de lămurire sosită în sat își inaugură activitatea, bătând la poarta lor. Erau oameni bine dispuși, joviali, puși pe glume. Îi cunoșteau după nume pe toți din familie, deși nu-i mai văzuseră. Când intrară în miezul „problemei“ bătrînul și feciorii au cerut păsuire,, timp de gîndire.. . Cel de la cîrma discuției le cunoștea,, însă, pe de rost, toate pămînturile. „Pe Măgura aveți trei iugăre. În Hurducata aveți două. După Tău aveți. . . m Rîtul boilor aveți... În Ierugă aveți... De fapt, nu le mai aveți chiar pe toate pentru că unul dintre membrii familiei s-a și înscris cu partea ce i se cuvine.“.

N-au lipsit, în continuare, unele discuții. Era, de altfel,, un lucru firesc, după opinia celui ce-i relatase mai apoi, căci, acolo, în sînul intim al familiei, de sub molozul vechilor mentalități, patimi și credințe deșarte, printre bănuieli și îndoieli, ieșea la iveală noul, chiar noul, și cine a văzut vreodată naștere fără opinteli și dureri? La urma urmelor — i-a spus acela — au dat o masă pe cînte. O masă cu mîncări sănătoase și băuturi trainice, într-un cadru pitoresc, tradițional. Prezența ziariștilor și fotoreporterilor s-a dovedit inspirată, căci bătrînul s-a fotografiat pe: rînd cu vacile, oile și caii, cu carul, căruța, plugul și alte unelte, apoi s-a fotografiat în mijlocul familiei și la urmă, cu cel mai mic dintre nepoți, pe prispa casei, ținîndu-l în brațe și arătîndu-i cu mina dreaptă întinsă spre zare locul unde — zicea și rîdea — deși i-au slăbit ochii, el vede prea bine că se face gaură-n cer.

Aducându-și aminte de toate acestea, de întâmplări simțite inclusiv pe propria piele, Serafim Tăslăoanu aduna noi argumente în vederea elaborării unei teorii ce urma să îndeplinească rolul busolei de uz personal. Nu făcuse încă operația dificilă de extracție a generalului din particular. Adunase, în schimb, un material bogat, iar premisele de la care pleca, ele însele mici bijuterii rezultate din experiența altora, trecută prin filtrul înțelepciunii lui, îi vor deschide, cu siguranță, calea spre un nou orizont al cunoașterii. Nu contează bulgării prin care trece colțul ierbii, ci faptul că răsare. Un singur măr să fie, spune că l-ai ales, și nu că l-ai cules. Dacă vrei un țap ispășitor, caută printre iezi. Frunza căzută nu-ți găurește talpa. Ce contează cum arată jnepenul, dacă trăiește deasupra bradului. Nu deplînge spinarea ascuțită a calului, ci fundul călărețului. Nu să crapț unde dai, ci să dai unde-a crăpat.

Așadar, premise judicioase, ale căror corespondente în lumea materială ar putea fi, bunăoară, niște arcuiri puternice, elastice și rezistente, pe temelia cărora teoria lui să fie o cupolă impunătoare, măreață prin înălțime și strivitoare prin măreție.

Intrarea în satul Mușuroaia i-a atras în mod deosebit atenți^a iar cele observate, pe măsură ce se apropia de centru, i-au mărit curiozitatea. Bărbați de toate vârstele curățau șanțuri, reparau garduri, tăiau și spărgeau lemne, ten- cuiau case și vopseau ferestre, însuflețind de-a valma tir- năcoape, sape și greble, securi și fireze, pensule și mistrii, ciocane și cuie. Femei grăbite spălau rufe lângă fântini, le puneau la uscat pe sfori prinse de stâlpii țirnațului, deretău prin curți, așezau glastre cu flori la vedere-n cer- dacuri, întindeau covoare peste zăplazul porților. Copiii sa zbenguiau plini de neastîmpăr drăcesc, alergau după cerc, aruncau la țintă, jucau mingea, ridicau zmeie pe cer, trăgeau cu praștia, călăreau cai de lemn, făceau tumbe, strigau, chemau, plîngeau și rîdeau. Orătânii de toate soiurile rășchirau îndîrjite nisipul drumului, pe lângă porcii ce grohăiau pašnic, culcați în gropile unde se mai păstra, neuscat, •aămolul, pisici dolofane dormeau pe acoperișuri de case, cîinii înșiși lătrau armonios și prietenește în legătore.

La casa satului, lume multă, pestriță, în straie sărbătorești, pălării de pai cu fundul înalt și borul larg, pălării de fetru abia pe vîrful capului și cu pană, năfrâmi, baticuri și basmale de lînă, stofă și mătăsuri, coronite, mărgele, podoabe, cămăși de cîncă, de in și borangic, prinse <ju brîie de piele bătute în ținte, bluze, ii și rochii și fote, gîlguit de sticle și clinchet de pahare, sunete de argint pe buze de fete, sunete de bronz pe cele de flăcăi, șuvițe de fum albăstrui ridicîndu-se din pipe și țigări, vorbe de șagă, povești, întrebări și răspunsuri, joc de fluier și doină de ceteră plîngătoare, din care pîlpîie și se risipește suflet de lăutar.

Rămas câteva clipe nemișcat pe scaunul ale cărui arcuri, acum, la sfârșitul călătoriei, le simțea protestînd împotriva feselor, judecă situația în alternativele ei bune și rele.

Devansînd realitatea, dorința îi spunea că asemenea colectivitate, pătrunsă pînă în casele fiecărui individ de fiorii încrederii și optimismului, cu siguranță a avut revelația adevărului și, în virtutea dreptului inalienabil de a-și ordona singură comanda „înainte!“ a hotărît înființarea gospodăriei colective „Spic de aur”⁴, nume decis de părinții prezumtivi cu mult mai devreme de nașterea copilului.

Cuibărită lîngă el pe scaun, teama mîrîia neîncrezătoare ca un cîine de pază, ale cărui nări adulmecă apropierea unei vietăți, fără ca ochii să vadă dacă este vorba de cineva pe care gura să-i latre sau dimpotrivă, să-i scînească lingușitoare.

N-a găsit răspunsul pe care-l căuta. Fruntașii satului, constituiți într-o veritabilă delegație reprezentativă, făcuseră deja semicerc la câțiva pași de portiera GAZ-ului, așa că el, călăuzindu-se după adevărul axiomatic „Niciodată n-a fost să nu fie cumva”⁴⁴, coborî.

„Bravo, tovarăși, se văzu Serafim Tăslăoanu obligat să exclame pentru a fi auzit de toată mulțimea venită mai aproape, alcătuiind o audiență organizată de la sine într-un fel de amfiteatru natural, grație curții încăpătoare, de forma unui fund domol de cazan. Bravo, tuturor! De trei eri bravo! Mă bucur că mă aflu printre oameni minunați, destoinici, harnici, fermi și hotărâți. Sînt convins că vom face împreună o treabă bună, că astăzi chiar vom pune o temelie trainică viitorului. Mîntea lui începu să lucreze febril. Imbrățișă instantaneu cinci probleme diferite: să le spună vorbele înțelepte inspirate din euvîntarea rostită la primul congres al colhoznicilor udarnici din februarie 1933: să organizeze imediat, aici, la fața locului, pe șapte șiruri și la șapte mese, înscrierea tuturor în gospodăria colectivă; să vadă ce fac chiaburii, cum reacționează, ce uneltesc! Nu se îndoia că asemenea elemente n-ar exista în sat, căci în condițiile unei lupte de clasă generale și ascuțite, victoria ce urma s-o repurteze, fără adversarii direcți ce erau chiaburii și-ar fi pierdut din strălucire; să asiste la alegerea conducerii gospodăriei și să contribuie la desemnarea președintelui; să accepte, după insistențe repetate, stimulate de refuzuri parțiale, ca personal să officieze botezul gospodăriei colective, zicîndu-i: arată-le lumii și fii pe vecii vecilor „Spicul de aur“!

Fruntașii satului se simțiră obligați să mulțumească pentru felicitări și să exprime recunoștința lor vie pentru favorul ce li se făcea.

„Sîntem bucuroși de oaspete — spuse cu glasul afectat de emoție — fruntașul numărul 1. Și tare răcoriți sufletește de ce auzirăm. Asta, pentru noi, e-o cinste, cum să zic. dară, ca să înțelegeți? O cinste! ...”⁴⁴ (Lipsa cuvîntului potrivit fu compensată în chip fericit de un gest al capului dat brusc pe spate, nițel într-o parte, astfel încît linia privirii lui se întîlni cu crucea din vîrful turnului bisericii tîin apropiere, ca numai răuvoitorul să nu înțeleagă cum ar tiv bui transpusă în expresie fizică, cîntea în cauză).

„Mare noroc pe satul ăsta al nostru — începu fruntașul numărul 2. De cum sosi vestea cea mare, ne-am zis: ai, ai, ai, da’ ce grozăvie faină o să fie pe muntele Cumpătul. Lume, lume și iarăși lume, cît cuprinzi cu vederea. Domni și tovarăși, țărani și precupeți, vînzători și cumpărători, oameni, animale și păsări, boldă lîngă boldă, crîsmă lîngă crîsmă, gherete! Muzici, jocuri și circuri! Să tot vezi, să cunoști și să te miri!“

„Heeei — intră în discuție fruntașul numărul 3 — dar când o fi, oare, Serbarea aia și cum se ajunge la ea? ne întrebăm noi. C-or fi locuri puține. . . C-or fi date pe sprinceană ... C-or fi, poate, împărțite după sate, după . . . “ „Și-atunci — își adjudecă fruntașul numărul 1 dreptul de-a-1. Întrerupe pe fruntașul numărul 3 — veni cealaltă veste, și mai și! Că însuși dumneavoastră veți sosi azi aici. Ga să vezi cum așează Dumnezeu cărămizile, una peste alta, în marea lucrare, ne-am zis. Că doar, cu cine să începă raionul pregătirea unei așa mari serbări? Cu ciocușii din Mocirloasa? Cu nădrăgarii din Costișa?”¹⁴

„Sau cu handralăii cei răi de lucru din 2ntorsura?” continuă fruntașul numărul 4, făcând un pas înainte, ca să fie și el luat în seamă.

„Că n-au nici pe unde să-și facă treaba mică“, se auzi din public glasul cârcotaș al unei femei, care, după cum era aprobată de mulțime, părea că este bine documentată asupra celor afirmate.

„Ca să se facă așa ceva — vorbi convingător fruntașul numărul 1 — numai că trebuie să se conteze pe oameni a-nfîia. Asta-i! Și noi sîntem ăia! .. . Iar cînd ne-am dat seama cine sîntem în fața raionului, am zis: apoi, haide s-o arătăm. Și-am bătut toba, și-am strigat pe dealuri, și-am tras clopotele ca să se știe.“

Luminile și umbrele se hîrjoneau alene, se făceau că se iau la harță. Blinda lor încăierare sporea puterile amurgului care îmbrățișa lucrurile și rămînea aninat de ele, ca o aură tulbure. Serafim Tăslăoanu fu tentat să aprindă lumina. Dar se răzgîndi. Starea lui de spirit găsea echivalențe fericite în acea obscuritate. Grație ei, scaunele cu spătare înalte din jurul mesei lungi de ședințe țineau locul cu succes subalternilor. Ca el să aibă peste cine privi, și cui face din cînd în cînd cu degetul — condiție hotărîtoare spre a putea medita cu folos la lucruri însemnate. Faptă, pe cît de urgentă, pe atît de necesară. Pentru că, deși se înfășurase în ultimul timp în orgoliu ca într-o cămașă de zale, trebuia să recunoască față de sine că în ciuda pregătirilor temeinice pe care le făcuse, misiunea sa în satul Mușuroaia s-a încheiat cu un eșec total. Și — adevăr necruțător — nu un eșec întîmplător, ci unul dintr-o serie de eșecuri a căror cauză ducea la una și aceeași persoană — Oreste Prică, ba chiar la una și aceeași născocire a acestuia — Serbarea cîmpenească!

„Trebuie să se pună capăt acestei diversiuni!“ — ordonă el în stilul său caracteristic, continuîndu-și plimbarea prin salonul de lucru. Numaidecît, însă, înțelese că spre deosebire de atîtea alte dăți, executarea acestui ordin cădea în primul rînd în sarcina lui. În consecință, tuși preventiv și, ros de presimțiri nefaste, cumpăni: „Dacă pretind că m-am auzit de această diversiune, voi fi incapabil. Dacă accept ideea că știu de existența ei, voi fi un neputincios. Hm.. , Greu, foarte greu de ales ..

Obosit și decepționat, Serafim Tăslăoanu deschise larg unul dintre geamurile salonului de lucru. Respiră adânc aerul răcoros. „Voi găsi* totuși, o soluție pînă la urmă® se autoliniște el și era pe cale să și creadă în acest ultim gînd, dacă, privind la apusul de purpură, nu i s-ar fi părut că aude un glas binecunoscut și temut, încărcat de reproș: „Unde sînt porumbeii raionului, unde?! Tocăniță, ai?! Frip-turică, ai?! Și cine trebuie să-i păzească, cine?!!!“.

VII

Oreste Prică simți o dorință irezistibilă să iasă din casă. Avea încă — nimic de zis — de suportat felurite manifestări ale bolii sale, cu totul ciudate și greu de catalogat într-o categorie oarecare, așa cum obișnuiesc unii medici să facă, crezînd, probabil, că asta le este datoria, și nu să doftoricească boala ca atare. Senzațiile de slăbiciune continuau, valul de frig îl mai încerca, uneori, prin șira spinării, avea momente cînd suspina fără motiv și fără posibilitatea de-a se opri, ba chiar o imagine cu propria lui în- mormîntare venea din senin să i se cuibărească în minte și-apoi mai scapă de ea dacă poți! Cu toate astea, dorința evadării dintre zidurile camerei reci și veșnic cu perdelele trase deveni așa de puternică, încît sute de degete invizibile începură să-i gîdile spre a-l obliga să-și părăsească așternutul. Da! Numai o mică plimbare, doar una de cel mult un sfert de oră, încercă Oreste să se convingă pe sine, căutîndu-și hainele așezate undeva prin dulapuri la locuri greu accesibile, ca orice lucru a cărui întrebuițare este rară și improbabilă.

Se feliită călduros și îndelung pentru ideea ieșirii, și nu mai puțin pentru soluția ingenioasă de-a părăsi orașul atât de repede, fără să fie văzut. Escaladă două garduri modeste de scîndură, se angajă pe o străduță îngustă, de fapt o potecă ce urcă pieptiș printre grădini, mai sări un pîrleaz și iată-l deasupra orașului, pe drumul de țară liniștit, care se cațără anevoios, în cline domoale spre Făgetele morii

— loc cunoscut mai cu seamă pentru calitățile sale naturale de refugiu al celor condamnați de soartă la amoruri clandestine.

Nevoit să zacă abandonat într-o toropeală potrivnică firii, sîngele zburda acum prin corpul puhav al lui Oreste ca un mînz scăpat din căpăstru primăvara, prin iarba ogrăzii. Frica îngrozitoare care puse stăpînire pe sine imediat ce propunerea organizării Serbării cîmpenești avu darul să explodeze producînd avarii incalculabile în starea de spirit a pașnicului raion, frica aceea capabilă să-i înconjoare din toate părțile, să-i strîngă între fălci nevăzute ca apa circui- tată electric pe peștele dinlăuntrul ei, era, acum, ceva îndepărtat, vag, pe cale să dispară din orizontul simțurilor.

Acum era fericit, pășea viguros pe drumul prăfos și fredona frânturi de melodii asociate alandala, după cum se întâmpla să-i vină pe limbă. Scotoci prin buzunarele hainei și descoperi, cu surprindere, un pachet de țigări și bricheta. Fantastic! De necrezut! exclamă el, avînd dintr-odată revelația unui fapt într-adevăr ciudat: el, un fumător învete- rat, consumator a patruzeci de țigări pe zi, nu mai aprinsese o singură țigară din momentul îmbolnăvirii sale! Mai mult chiar: uitase cu desăvîrșire că era fumător! Ptiu, fir-aș al dracului — se alintă cu uimire autoadmirativă eroul nostru, așezînd, instinctiv, o țigară în colțul gurii, cu satisfacția omului care primește vestea unei moșteniri de la care își luase orice nădejde. Ptiu fir'aș. .. Venindu-i cin față, vînticelul zglobiu stinse flacăra firavă a brichetei. O dată. De două ori. De trei ori. La naiba! și cu natura asta indisciplinată și pusă pe bancuri proaste gîndi Oreste, întorcîndu-se teatral cu spatele și protejîndu-și bricheta, li timp ce continua să meargă de-a-adăratelea. Un fel de filfiit de aripi sau, poate, șoapta prelungă a unor mătăsuri frecate ușor între ele. Ceva fluid și călduț, neasemuit de reconfortant, asemenea unei ape rărite de pulverizări uniforme — numai joc de spumă înmărgelată

— părea că-l lovește blînd odată cu vîntul din spate, că-l împresoară într-o curgere molcomă, procurîndu-i o plăcere inedită, dar cu prețul unui efort inexplicabil, așa cum, fără să-și dea seama ar înainta, totuși, în susul unui rîu, împotriva unui curent invizibil. Ridică privirea de pe sclipătul flăcării ce încinse în sfîrșit capătul țigării, însă scutură imediat capul mînat de instinctul apărării, încercînd să scape de năluca apărută în fața ochilor săi. Venise pe drumul străjuit de plop cu frunza verde, tremurătoare, ce făcea să exulte în aerul înserării un sentiment al încrederii și optimismului. Priveliștea pe care o privea acum, în vreme ce continua să meargă cu spatele înainte, agitat și grăbit cum ar fi trebuit să se

apere de un mare pericol ce-l urmărea, era pe cît de illogică, pe atît de tristă. Plopii goliți de frunze dezvăluiau rămurișuri negre înfipte într-un cer vînat pe care se buluceau norii diformi ca o cireadă de zimbri înfuriați; dealuri întomnate, de culoarea lutului ars, încingeau împrejur orășelul și făceau vizibilă impresia de strivire geologică; vînturile reci păreau și mai tăioase, îmbibate fiind de țipetele păsărilor migratoare.

În plus, își amintea de lucruri, întîmplări și persoane de care nu știa să-și mai fi amintit vreodată. Nici nu-i apăreau în minte în chip obișnuit. Un fel de vârtej tulbure se crease, parcă, între cel ce fusese în urmă cu cîteva clipe și cel ce era acum, iar din golurile aceluî vârtej ieșeau la iveală, pentru o clipă, tot felul de chipuri — unele cunoscute, în care se descoperea pe sine, aflat în situații absolut inedite.

Autostăpînire, calm și luciditate! — se îndemna neconținut Oreste Prică, continuîndu-și mersul vijelios de-a-n- dăratelea, semn că tocmai aceste stări ale spiritului îi lipseau. Doar m-am sculat cu o idee foarte clară din pat, m-am îmbrăcat pe furiș și, ciudat! Refăcea cu greutate și nesiguranță traseul pe care venise. Parcă-l făcuse demult și această suspiciune îl înspăimînta. Cum e posibil? în lipsa răspunsului încercă să grăbească pasul. Dar, iată, o forță

•străină îl seceră de pe la glezne, o clipă se trezi în aep și-apoi căzătura¹ îi umplu urechile c-o bufnitură grea.

Vinovatul incidentului —■ un bolovan ca o dihanie neagră — continuă să moșăie cu serafică inconstiență în mijlocul drumului. Oreste Prică, în schimb, fără să-și dea

seama prea bine ce anume i se întâmplase, simțind doborînd printre dureri năprasnice cum îl împung pîntenii spaimei între coaste, se răsuci ca un titirez, făcî cîteva salturi ieșite din fire, în patru labe, apoi se ridică și, cu bărbia în piept,

■. apul plecat înainte și mîinile aruncate ca niște lopeți într-o vîslire imaginară, o luă la sănătoasă. Întregul lui organism devenise o mașinărie mînată, parcă, de forțe exterioare. Dar, deși absolută de orice atribuții în coordonarea mișcării, mintea sa lucra febril. Ea măcina obsedantul gînd că în priveliștea ce-l învăluisese hulpavă ca o foame, el trebuie să fugă cît mai repede și cît mai departe, nu are importanță încotro și nici de ce, esențială rămîne fuga, singura mărturie că el mai există și singura lui rațiune de-a fi. Numai că, dorința lui fugea mai repede decît el, iar o ciudată curiozitate rămînea mereu în urma lui. Din această cauză, probabil, avea despre sine o imagine alun-gită, aidoma fotografiilor care descompun mișcarea. Dar, impresia creată astfel, nu-l supăra. Dimpotrivă. Era ca u» strigăt al numelui său devenit vizibil; un argument în favoarea existenței sale fizice, ba, chiar mai mult, al desfășurării sale spațiale într-o luptă imprecisă ca scop, da» sublimă ca manifestare.

Petrecuse o bună bucată de vreme cu această imagine în minte, convins că de fapt ea nu este altceva decât reflectarea fidelă a alergării pe care, ieșit de sub controlul mîinilor, corpul său o exercita cu precizie și dezinvoltură. Din nefericire, însă, încetul cu încetul, imaginea începu să se transforme. Pierdu forma alungită și aproape imperceptibil trecu într-una sferică, ce lua dimensiuni mereu mai mari. Acum era ca un balon în care totul puls* spre exterior, presiunea lăuntrică sfredelind auzul cu un* zumzet de înaltă frecvență, continuu și pătrunzător. Desigur, era necesar un nor de fîntări metalici, puși pe o joacă® draconică, ca să rezulte o asemenea avalanșă de zgomot®. Dar, ce fîntări? Iată cum totul se amplifică: o escadrilă de avioane do vînătoare, o escadrilă de bombardiere, o escadrilă de rachete ...

Timpanele urechilor lui Oreste Prică trec prin moment* critice: vibrează din ce în ce mai rapid, pînă rămîn na-, mișcate într-o extensiune maximă. Dincolo de plafonul auzului, ele percep adîncimile abisale ale tăcerii perfecte. Ceva, ca o scufundare într-o apă mai grea ca plumbul; ceva moale, fluid, lipicios, străbătut de tensiuni contraie. Ap»i un baros imens, îndepărtat, bătînd regulat într-o toabă alt cărei margini nici nu se pot cuprinde: mai puțin departe,

§ — Serbare clmpeaeasă

aproape, foarte aproape; barosul devine inimă, toba devine urcche, iar, între ele, trupul zgâlțuit de gîfîitul gata să-i spargă pieptul scaldat în sudoare. Simțurile, propriile lui simțuri care îl abandonaseră, sau, cine știe. . . chiar îl părăsiseră de tot pentru cîteva dipe, îl iau din nou în stăpînire. Oreste Prică se redescoperi pe sine, jimb ca un semn de întrebare, sprijinit pe trunchiul unui plop de pe marginea drumului. Era aproape de Făgetele morii și primul l'ucru care îl șocă a fost verdele închis, dens și reavăn, al pădurii din care se înalță ca un foc de artificii sonore concertul păsărilor stimulate în cîntecul lor de căderea serii. Își acoperi ochii cu palmele, gest pe cît de spontan, pe atît de inutil. Un gest disperat, probabil, declanșat de speranța naivă că astfel va putea reține în captivitate priveliștea ce-i dovedea întoarcerea la lumea firească și normală, în care luase hotărîrea să se plimbe după atîtea zile de boală grea, mistuitoare.

Să fie, oare, adevărat? Viermele îndoiielii se pregătea să roadă! Răsfiră încet degetele și se încumetă să privească printre ele. Da! Nu mai avea nici un dubiu. Pădlirea era acolo, infuzată de același verde intens, clătinat ușor de milioane și milioane de frunze, din care se înălța, parcă și mai vivace, concertul păsărilor. Acolo . erau și drumul, și plopii, și el era cu adevărat acolo, și încă ceva, ce nu văzuse prima oară: tot acolo, în preajma lui la cîteva metri doar, erau tinerii cu rucsaduri în spinare, care stăteau pironiți locului și-i priveau cu o mare curiozitate. Sesizînd că sînt observați, mai zăboviră o clipă în consternarea de care erau cuprinși, apoi își aruncară reciproc ocheade conspirative, făcură cîte o strîmbătură din care se înțelegea că rămîn total nedumeriți de cele văzute, și îi întoarseră spa-tele.

Se urni anevoios. Picioarele-i semănau cu doi slujitori credincioși, dar neputincioși; se străduiau să țină trupul greoi și să-i transporte, mersul lor era, însă, nesigur, ezitant, un fel de înaintare și scufundare în același timp.

Văzut de sus, în urcarea șerpuitoare, printre șiruri răzlețe de plop, drumul părea o reptilă cu gura larg deschisă în fața lui și coada undeva jos, în vegetația grădi- »ilor ce înconjurau orașul. Abia acum își dădea seama ce distanță parcursese în goană, ce serpentine urmasse fără să părăsească drumul, la ce urcușuri severe făcuse față. el, poreclit în copilărie moliu și recunoscut unanim ca omul ce doarme de-a-mpicioarele, la maturitate. Nu se putu abține de la o fluierătură încărcată de admirație. S-a înfîm- plat aievea, „sau a fost un vis? Febra musculară, transpirația uscată pe piele, ca un giulgiu rece, era!u probe po cit de neplăcute, pe afît de concrete, care nu puteau fi generate doar de rătăcirile de-o clipă ale gîndului. Și totu.fi, trebuia să găsească o explicație plauzibilă. Ochii lui rămaseră pironiți undeva departe, într-un punct imaginar situat, deasupra orașului. Da! Nu încape nici o îndoială, murmură el, pentru sine. Este exclus orice dubiu! Acolo, chiar acolo văzuse doar foarte bine în priveliștea de toamnă tîrzie coșul înalt al Fabricii de ciment, slobozind un fum prăfos în burțile vinete ale norilor. Or, fabrica de ciment nu exista deocamdată! Exista doar fundația ei și hoții rîrea de-a se construi și da în folosință în viitorii trei ani. Așadar . . .

Se opri copleșit. Privi bănuitor în jur. Amurgul stătea înțepenit în aer ca o pînză albastruie de cort. Se pipăi pe umeri, pe piept, pe picioare. Neîncrezător, parcă, în argumentele tactile prea blînde, își trase o palmă zdravănă. Din păcate, exact peste falca de jos, unde o măsea cangrenată se trezi brusc la viață, aducîndu-i cea mai convingătoare dovadă că există. Așadar . . . așadar . . . așadar . . . Gura nu cuteza să spună ceea ce gîndul descoperise. Așadar, eu am fost în viitor, îngînă el pînă la urmă.

VIII

În capitala raionului, zestreă edilitară rămăsese aproape neschimbată, de decenii. De aceea, probabil, cînd apăra vestea construirii¹ unui bloc de locuințe, toată lumea și-a ațintit urechile spre noutatea cea mare. Iar cînd din sursă autorizată a venit și precizarea că edificiul nu va fi ux oarecare, ci unul cu zece etaje, aceeași lume a început să-și miște urechile sensibile la cele auzite, ba în semn da nedumerire, dacă nu chiar [de neîncredere. „Ei, ce zici de ăla cu zece?“ „E-he, ăla da!“ susțineau optimiștii. „Să fie adevărat?“¹¹ „Așa se pare!“ „Hm . . . Dar dacă-i adevărat, & fi și posibil?“ „„Asta-i greu.de spus!“ Cam în acești termeni discutau ezitanții. Cît despre neîncredători... Dar adresa lor, vorba aia: și-au trăit traiul, și-au mîncat mîlaiul!

Cert este, însă, că și la nivelul superior al raionului, acolo unde se discerne binele de rău, lumina de întuneric, frigul de căldură și fiecare pas își are trasat cu fermitate «ensul hotărât înainte, după ce s-a luat măsura atacării noii construcții, s-au ivit mici piedici în felul de-a formula și da publicității prețioasa știre. Dintr-un elan puternic, spontan și pe deplin justificat, responsabilii cu partea scrisă și vorbită a vieții raionului au văzut în noul edificiu „expresia viitorului ridicat pe ruinele războiului”¹¹. Clar și grăitor ca formulare, enunțul avea, totuși, o oarecare ambiguitate în conținut, pentru simplul motiv că întâmplător războiul ocolise orașul și nu provocase pierderi materiale directe. Atunci s-a găsit remediul adecvat fără a se renunța la ideea ca tare, lucrarea aflată doar în stadiul incipient de proiect, devenind „cea mai înaltă expresie a viitorului ridicat pe ruinele trecutului”¹².

Apărută în numărul de duminică al ziarului raional, Iraza cu pricina a fost îndelung discutată și întoarsă pe toate părțile de devotații cititori, entuziasmul lor de pe străzi și din parcuri, emanând ca un parfum tonic și îmbietor spre simțurile olfactive mereu în alertă ale celor cu dreptul și datoria de-a lua pulsul vieții cotidiene și de-a măsura nobila substanță a fericirii antrenată în arterele ei.

În pofida mulțumirii generale, a doua zi, spre seară, s izbucnit un regretabil scandal declanșat de la regiune. „Cu aprobarea cui ridicăți voi blocuri pe ruinele încă ne- cercetate ale gloriosului nostru trecut?”¹¹ — cică s-a auzit iu telefonul ridicat și așezat cu emoție la urechea lui Serafim Tăslăoanu. „Așa înțelegeți voi să respectați sacrele vestigii?” Tăslăoanu s-a angajat să intervină imediat și, în chiar noaptea următoare au fost convocați arhitecții, constructorii și istoricii urbei (cei de facto și cei în devenire) «a și alți posibili cunoscători ai complexe probleme. Norodul și-a pus, însă, definitiv pecetea pe inițiativa luată, când s-a dovedit negru pe alb că-i vorba de ruinele generale ale unui trecut învechit, depășit și căzut în paragină, „de sare, oricum, trebuie să dezafectăm raionul nostru”¹⁴, a informat în final Serafim Tăslăoanu, iar de la celălalt capăt al firului i s-a spus: „E-n regulă, dați-i zor!”.

Și i-au dat! Blocul se înălța ca voinicul din poveste, ©ți constructori ridicați pe schele, ațîția gură cască pe Jes. Primii erau admirați, cei din a doua categorie erau invidioși. Betoniști, zidari, tîmplari și zugravi, oameni, altminteri, cu totul obișnuiți, ba chiar practicanți ai unor meserii grele și deloc privilegiate, deveniseră peste noapte Țedetele orașului și acum munceau fudulindu-se, mai piini 4@ importanță ca niște artiști sub cupola cercului. Acest context explică, probabil, și impasul la care .1 ajuns. Căci, dacă blocul a început să crească la fel ca voi ni eul din poveste, nu-i mai puțin adevărat că în cele dm urmă a rămas ca pruncul cu mai multe moaș? și, din pricina asta, cu buricul netăiat. De vină a fost, cum bine s-a spus la momentul potrivit, prea marele și nestăvilitul avînt. Datorită lui, un colț al clădirii s-a înălțat preț de încă un etaj, peste cele zece. Constatarea a stîrnit vîlvă la vremea respectivă, s-au cerut explicații și s-au propus sancțiuni. N-au lipsit nici unele suspiciuni în legătură cu posibilele tendințe de-a compromite acest model al viitorului, dar Serafim Tăslăoanu a cumpănit informațiile pe talgerul înțelepciunii sale și, după adîncă deliberare, a spus: „Cum adică? Să penalizăm noi pe cei care se autodepășesc? Doar, datoria noastră este să le stimulăm avîntul și nu să-i frî-

n â m ! “ .

Și astfel, peste cele zece etaje s-a mai pus o garsonieră în fața căreia terasa-acoperiș pentru restul clădirii alcătuia

o excelentă „ogradă“ la înălțime, din care se înălța la mijloc un Iei de clopotniță — în realitate o cupolă îngustă pentru ocrotirea capătului de sus al scărilor și a stației terminus a liftului, că, doar privilegiat fiind cu cea mai Hrgă vedere asupra orașului, fericitul locatar al acelei garsoniere unice trebuia, totuși, să aibă și mijloacele de-ii cobori în lumea de rînd.

Privilegiatul locatar nu era nimeni altul decît Lae Panțîru. Care tocmai se îndrepta spre casă, frînt de oboseală, dar cu mintea numai jeratec în jurul întrebării: o fi, oare, blestem, ori binefacere, un ascensor defect de peste șase Suni, la un asemenea bloc? Gînd clandestin, viclean și sub versiv îi sugeră ideea c-ar fi un blestem. Judecata sa limpede și operativă respinse, însă, categoric o asemenea supoziție. „Cum o să urce scările dacă peste oboseală mai pune 'ți o decepție?*"¹ Dimpotrivă, dădu el glas argumentelor, limpotrivă. Dacă mă *gu*.⁷⁰sc că la fiecare urcare și coborîre făcute temeinic, după măsuri, chibzuită a pasului și nu după graba superficială a unei dihai,;; mecanice, ochii mei au văzut, urechile mele au auzit și nările mi-au adulmecat iar sufletul mi-a degustat o seamă de lucruri și fapte ce-i reprezintă pe onorabili mei colocatari, atunci lipsa ascensorului este o binefacere. Și nu o binefacere oarecare, ci una de interes major pentru mine, căci, iată, grație unei înlănțuiri de întîmplări fericite, am ajuns să cunosc bine acest eden așezat pe verticală, în care felurimea caracterelor depășește suma indivizilor. Iar eu — semn de aleasă stimă și prețuire pentru mediul în care-mi trăiesc burlăcia port în memoria mea afectivă ca într-un sac burdușit de cadouri, adunate de-a valma, toate cele înfilnite pe casa scărilor plină de suișuri și coborîșuri, scoțînd afară și oferînd aducerii aminte numai ceea ce sufletul meu dorește de fiecare dată. Deși, trebuie să recunosc cu tristețe că nu știu principiile ascunse după care dumnealui, sufletul, adunătură haotică de atomi abstracți, ia deciziile și face opțiunile. S-ar

putea să fie o oarecare legătură cauzală secretă, bunăoară, între starea vremii și starea mea de spirit. Cert este că, de câte ori în buletinul hidrologic al radioului se anunță în creștere cotele apelor Dunării, mă simt și eu iremediabil atras de subiecte dintre cele mai pasionale . . .

i Astfel meditănd, Lae Panțiru ajunsese în hol unde, în ciuda orei înaintate, se ciocni nas în nas cu doamna Mino- dora — șefa sectorului „Drogherie” de la complexul comercial. Din cauza oboselii, desigur, folosi doar o schiță sumară a salutului său obișnuit. Ea îi zîmbi veșted și plecă grăbită, trăgînd după sine un voal interminabil de parfum.' Interesant! . . . Intre el și accastă femeie s-a realizat, în timp, fără să-și vorbească vreodată, un acord secret de colaborare și sprijin. Într-o zi de ianuarie, coborînd agale scările, întîlni la etajul cinci pe Alecu Ferechide, tehnician decorator, soț al unei învățătoare blajine și tată a doi copii gemeni, cunoscuți pentru talentul lor precoce la șah. Numai în halat de casă, îmbujorat la față și cu părul vîlvoi, omul venea de jos precipitat și, surprins neplăcut de întîlnirea ce-o aveau, se făcu pur și simplu că nu-l observă, strecurîndu-se în grabă prin ușa deschisă cu mîini tremurînde. Pe la etajul doi se izbi de Izidor Stavă, șeful Abatorului și soțul Mino- dorei. „Cine urcă scările?!“ O dată cu întrebarea îl și înhăță cu stînga de guler, pe cînd cu dreapta agita în aer o frumusețe de satîr, confectionat în stilul prețios al halebardelor. „După cîte se pare, chiar dumneavoastră slnteți cel care le urcați!“ răspunse el c-o detașare ironică și, în egală măsură, curajoasă, stimulată, probabil, de damful de țuică ce-l izbea în față. Descumpănit, omul se strîmbă dubitativ, apoi expresia feței sale buhăite se destinsese pînă cînd, din crispată și plină de cute încruntate în prima fază, nau- fragie într-un zîmbet fleșcăit de împăcare și mulțumire. îl simți coborînd în urma lui, iar după ce trecu de etajul în- fii auzi reproșul mîeros al unui glas de femeie: „Vezi, dragul

meu, că iar ți se năzăresc tot felul de prostii?! Vezi?!“.

**La nici o săptămână ele la întâmplare, în casa scărilor avu loc ședința locatarilor.
Obligat prin circumstanțe for-**

Iui te să participe (tocmai sosea din oraș și n-a avut. încotro), Lae Panfîru deveni ținta subînțeleasă a unor alacii răuvoitoare, aluziile vizînd anumite vizite făcute în incinta de persoane feminine la ore nu tocmai potrivite. „Bine c-a dai dumnezeu în tot blocul ăsta și unul cu pantaloni și pălărie!”¹¹ strigă îndată Minodora și intervenția ei avu darul de-a reteza prompt cheful de vorbă al domnului Ignat Cutiș, zis (ficală, administratorul.

Și totuși, în afara salutului, nu și-au vorbit niciodată. Conștienți că știau unul despre altul o seamă de lucruri delicate, se comportau în relațiile dintre ei cu o anume stîm-jeneală și reținere. Dar și cu o încredere ce nu avea nevoie de explicații.

Etajul doi este guvernat fără echivoc de masiva Despi- na, fostă artistă amatoare, profilată pe roluri dramatice la clubul Depoului, devenită în condiții enigmatice soția impiegatului de mișcare Partenie Vîntul. Lae Panțiru și-o amintește sărind mai ageră ca un tîgru pe ușa apartamentului, proțâpindu-și mîinile în șolduri și, cu ochii aprinși de vilvătaia disprețului, fixați provocator undeva pe lîngă scări în sus, aruncînd din străfundurile pieptului ei amplu, de amazoană reprezentativă, un șuvoi verbal mai puternic decît jetul țîșnit dintr-o fîntînă arteziană. „Cum, adică? Vrei tu să mă convingi pe mine că mănînci toată ziua grătare pe care le bați taman pe capul meu? Că joci sîrba în bucătărie de fericită ce ești? Că ai atîția pantofi de nu-i mai termină bărbatul tău de reparat de două săptămîni? Ei, nu mai spune! Auzi la ea! Ai de toate! Ai tu pe dra- cu! . . . Să-ți spun eu ce faci? Faci toată ziua nasturi pe care-i vinde mamă-ta la tîrg, asta faci! Dar, mie să nu-mi mai bați în cop drăcovenia aia de făcut nasturi, că te iau de păr, auzitu-m-ai?! Și am să te reclam că lucrezi fără autorizație. La miliție, la procuratură, la finanțe, la primărie și la partid, ba pînă și la minister te reclam, să te sature odată de nasturi și să te înveți minte ce înseamnă să te pui tu cu mine, să-mi strici tu mie orele de odihnă, fleandură și otreapă ce ești i⁴¹ De sus, se auzea doar un sî- siit persistent ca de șarpe alunecos, strecurat printre ierburi. Apoi un țipăt ascuțit și disperat. Te așteptai să vezi căzînd în gol un trup nefericit, dat pieirii. Eroare! Cade doar apă fierbinte din abundență, lovește pereții și iscă fuioare de aburi ca sub dușurile de la baia comunală.

Doamna Despina nu se ferește și nici nu se văicărește. Rămîne locului nemișcată și profilul ei cabalin, vizibil doa. prin perdeaua de aburi, pare aidoma cu cel al unui încercat comandant de vas, hotărît să-și facă datoria pînă la capăt, indiferent de soarta bătăliei. Numai apa șiroind alene din capotul ei de mătase îi

șifona puțin prestigiul exterior, dar câteva scrîșnete seci și incisive ale dinților puternici indicau faptul că în interior se acumula o cantitate considerabilă de pulbere nervoasă, care, cu siguranță, atunci cînd va atinge punctul critic va provoca o nouă explozie.

Deocamdată, însă, în urma valurilor de apă fierbinte de la etajul al treilea, se prăvălesc vorbe grele, deși în ambalajul unui glas pe cît de subțire pe ațît de strident:

„Iacă apă, să te speli, să-ți dai jos urdorele de la ochi -.1 sudorile de la subsiori, că, altfel, chem Sanepidul!

Derulînd întîmplarea cu migala celui care alege boabe Je mac din nisip, Lae Panfîru trage peste obrazul său ponosit de oboseală un zîmbet acrișor, nu lipsit de o satisfacție răutăcioasă. Dar creierul său emite, totodată, și un fals semnal de alarmă, care-l face să se strecoare tăcut și timorat, de parcă din amintirea lui s-ar putea înfiripa a avea și pe loc doamna Despina, cu trupul ei masiv, cuprins da energiile furiei dezlănțuite și trepicînd ca o caroserie de mașină veche. Oricum, îndată ce trecu pe lîngă locul cu pricina, spre rușinea sa, îi scăpă din gîtlejul uscat un oftat Je ușurare, pe cît de lung pe atît de compromițător. Noroo că zdrăngăni tul de plachiuri, amplificat cu generozitate de betonul scărilor, avu darul să-i readucă în prezent.

Iată, însă, că de data asta, nu pe căile misterioase ale închipuirii, ci în carne și oase apare în fața sa bătrînul Ilarie Poțîngă, singurul pensionar al blocului și, probabil, unicul cetățean al orașului capabil să trăiască într-o lume cu totul aparte, croită după gustul inimii sale. Costumația ce-o poartă pune ea însăși o barieră fermă între el și lumea înconjurătoare. Bocanci de alpinist, pantaloni bufanți, vesiă cu buzunarul din stîngă umflat din cauza ceasului dolofan al cărui lăntîșor atîrnă peste rotunjimea de dovleac a pîntecului, pălăria veche, cu pană de colilie, dată ușor pe ceafă, în spate cu un rucsac iar în mînă cu un ciocan suplu de arheolog, îndeplinind un rol destul de activ și ca baston de sprijin. Ii surîde cu amabilitate în timp ce-și mută ciocanul-baston în mîna stîngă, pentru ca să-și ridice cu dreap, a pălăria pentru a-i răspunde ceremonios la salut. Este ora douăzeci și două și, în mod normal, dacă la o asemenea oră un bătrîn de peste șaptezeci de ani pleacă de acasă astfel îmbrăcat, gîndul cel mai firesc ar fi că omul vrea să ia trenul sau un alt mijloc de locomoție pentru o călătorie mai lungă, probabil spre munte. Dar liane l'o Ungă nu era individul la ale cărui taine să po(i) ajimiM călăuzit de gîndul firesc. Nici pomeneală de drumul la (țară, călătoria cu trenul, stațiunea montană de unde, ev.■ritual, alte drumeții pe cărării pieptișe, înguste, semănate la tot pasul cu pericole neprevăzute. Nimic din toate acestea! Ceea ce făcea acum Ilarie Poțîngă era o repetare obișnuită a felului de a-și petrece o bună parte din nopțile sale. Adică: după ce se costuma pe îndelete privindu-și mereu cea sornicul, cum ar fi fost de mare trebuință să se încadreze cu exactitate în timp, dădea o raită prin apartament pentru a se convinge că toate sînt în regulă, controla robinetele din baie și bucătărie, stîngea lumina și cobora. Apoi, începea să colinde orașul pe unul din traseele preferate. Străbateți cîteva străzi, parcul, zăbovea în fața vitrinelor, trecea pe podul cel mare — unde se rezema cu coatele de balustrad; și privea minute în șir cum vîlurește apa străpunsă pieziș de lumina palidă a lampadarelor din jur, zăbovea lîngă obeliscul de piatră dedicat eroilor dar, mai ales de fiecare dată, lîngă bătrîna catedrală ce semăna în jocul formelor „ar- obscure ale văzduhului cu o ființă fabuloasă, pînă cînti ceasul din turn lovea de douăsprezece ori la rînd timpanele nopții. El asculta cu supusă smerenie aceste bătăi și în adîncul sufletului său era convins de adevăratele că pătrunzătoarele sunete nu sînt produse de niște mijloace atî; de banale și neînsuflețite ca cele ale unui ceas, ci de o pasăre misterioasă care vine din catacombele nopții, poposește pe vîrfurile turnului și lovește cu ciocul ei ascuțit în crucea imensă al cărei aliaj de metale și duhuri scoate acele m- confundabile vibrații sonore, ce par, în egală măsură, strigăte de izbîndă și suspine de reculegere. Cînd cel de pe urmă sunet se stînge în văzduh, dar continuă să-i mai co linde auzul și lăuntricele hotare ale trupului, Ilarie Poțîngă se întoarce acasă cu credința neștrămutată că poartă ci. sine, încă doritoare și blîndă și curată, vietatea sufletului Etajul șase. Cline! Pe pînza memoriei lui Lae Panfîru apare o pată de lumină. Conturul ei are forma unei rame ovale care — din respect și alte ascunse sentimente pentru ființa din tabloul compus instantaneu în amintire, este, desigur o ramă Empire. Profesoara Sorina Iftode, așa cum a văzut-o el în timp ce urca treptele, îi pare și acum, recom pusă doar în memorie, o imagine vie, de uimitoare concretețe, surprinsă în racursiu, astfel îneit formele trupului ei strigă spre lume prin toți porii cheful de viață și plăcerea <ie-a fi. Ochii lui tocmai mîngîiau blînd, fără gtabă și cu catifelată gentilețe, glezne subțiri și pulpe rotunjoare, legănarea domoală a șoldurilor, mijlocul strîns necruțător într-o curea

cu cataramă argintată, sinii ținnoși, gâtul de lebădă și chiar erau gata să rămână într-o plăcută zăbavă asupra buzelor de culoarea vișinei coapte, când, ce înfilnesc? Dincolo de făptura profesoarei, deopotrivă sexy și angelică în ușa deschisă (de unde se poate trage concluzia că între timp sunase soneria pe care el, din motive ușor de bănuț, n-o auzise) se profilează ca un pisc pleșuv de munte statura soțului, inginerul Domide Iftode. Maieul ce-l poartă nu face decît să-i evidențieze, o dată în plus, musculatura de fost halterofil la ultima categorie de greutate, iar gâtul, scurt și gros, pare al unui lup ridicat în două picioare — asta, poate și din cauza părului sur și răzvrățit de tot, sub care o față lată și cu nasul turtit este dominată de gura prăbușită într-un rîș mîrîit, de natură să-i facă și mai severi dinții lucitori, precum un ferăstrău de oțel migălos lustruit.'

Lui Lae Panțiru, picioarele de la genunchi în jos îi scapă de sub control. Pașii ce-i face reprezintă o nouă formă de dans involuntar. Fenomenul se explică, probabil, prin forțele contrare ce se exercită asupra-i: o irezistibilă putere de atracție emanată din ochii doamnei, și-o respingere în care scapără ură și gelozie din ochii inginerului. În aceste condiții, nu-i de mirare că împotriva dorinței și voinței sale, undeva în culisele inconstiențului, se naște un suflu ce trece peste pata de lumină și-i șterge de pe pînza memoriei, așa, ca și cum cineva ar sufla într-o luminare plăpîndă cînd îl răzbește somnul. Lipsit de-o bucurie, dar salvat de un incident, lucruri posibile, desigur, doar în amintire, dar cu atît mai de efect asupra stării sale de spirit, urcă tîrîndu-și anevoie picioarele pe scări, în timp ce privește într-o doară la ușa unde s-a întîmplat odată vechea poveste, bine zăvorîtă acum, ba pe deasupra, împănată și cu un anunț cît un afiș de spectacol, din care reieșea, fără dubii, faptul că proprietarii sînt în concediu la mare.

Cu Lae Panțiru se petrecea adesea un fenomen pe cît de ciudat, pe atît de neplăcut. Dacă i se întîmpla, cuiva, să piardă ceva la care ținea în mod deosebit, părerea de rău declanșa, la rîndu-i, un șir de 'alte senzații dintre cele mai incomode. Pe temeiul acestei obișnuințe, pierderea imaginii profesoarei Sorina Iftode îi cauză un gol haotic în stomac, sursă de durere și foame, cauză sigură a gustului searbăd din cerul gurii și a dorinței subite de-a fluiera a pustiu. Apăsă pe accelertetor, sări peste două trepte deodată, ajunse la etajul nouă și se gîndea deja gospodărește la ce va găti (le-ale gurii în ungherele dulăpiorului din mica bucătărie, însa...

Asta-i situația! În ascensiunea zilnică prin acest eden apare mereu cîte un „însă“ în stare să răstoarne pe dos pină și intențiile cele mai onorabile și condițiile de strictă necesitate. De astă dată, acest „însă“ i se datorează lui Clemente Clăbuc, care, din nou, oferă o mostră de oratorie pe leme sociale, cum nu-i este dat orînicui să asculte într-o umilă viață de pămîntean. Auzindu-l, nu rezistă tentației de-a se opri, stimulentele biologice ale grabei sale fiind repede anulate — motiv de satisfacție, desigur — de mai incisivii fermenți spirituali ai curiozității, care, în plus i-au afîțat și curajul de a se apropia și a-și lipi urechea de ușă, pentru conformitatea celor auzite afară, cu cele vorbite înăuntru.

Clemente Clăbuc este în capitala raionului o persoană foarte cunoscută, în pofida faptului că ocupă o funcție absolut anonimă, de lucrător comercial la Fabrica de chibrituri. Cauza? Dumnealui, Clemente Clăbuc, a înțeles mai repede, mai bine și mai eficient decât alții, că a fi activ nu în- seamănă numai-decît a sta la locul tău de muncă toată ziua, încovoiat peste unelte sau hîrtii pînă simți că-ți trosnesc oasele și te boțești ca un sac de tărîțe aruncat pe ciment, ci a vorbi, a vorbi și iar a vorbi, dar, mai ales, cînd trebuie și unde trebuie, a lua atitudine constructivă, a da dovadă de spirit critic și îndeosebi a fi bătaios în luarea angajamentelor. Pentru că, cine se încumetă la așa ceva, merge spre țintă în pas alergător, trăgînd după el întregul pluton. De la această premisă a plecat Clemente Clăbuc pe drumul afirmării sale. Azi o scurtă luare de cuvînt într-o ședință, mâine un angajament în alta, poimîine o inițiativă în numele colectivului și așa mai departe. E adevărat că nu toate angajamentele au fost îndeplinite și nu toate inițiativele s-au dovedit folositoare. Ba, în paranteză fie spus, unele chiar au dăunat. Dar astea au fost treburi mărunte ce s-au pierdut în scriptologia birocrăților de la birouri, pe cînd cuvintele lui au creat la timpul potrivit un climat de puternică efervescență și au dovedit, cum se cuvine unui cetățean loial, real, promotor de viitor, a se raporta la sarcinile încredințate.

Rezultatele activismului său n-au întîrziat prea mult. Treptele afirmării i-au apărut în față generoase, largi și rapid urcătoare — adevărată scară rulantă pe care numai să pună piciorul. Și cine nu cunoaște astăzi influența benefică pe care o exercită scările rulante asupra puterilor fizice și psihice ale oamenilor? Cine ar putea să treacă cu vederea rolul ce-l joacă acestea în stimularea imaginației; a aspirațiilor? Doar, pînă și ascensorul ar putea, în ultima instanță, să aibă unele părți bune, alături de cele multe și rele. Oricum, el este cu totul obscur; un fel de

sicriu ridicat în picioare, făcându-și meseria dosit între pereți. Pa cînd scările rulante sînt maiestuoase, publice, te duc în sus, la vedere, și asta în vreme ce pe alții—i coboară, oferin- du-ți astfel șanse reale să-ți dublezi satisfacția.

Se înțelege, așadar, în ce fericire consistentă și pe deplin meritată s-ar fi putut îmbăia zilnic Clemente Clăbuc. Dar, vai, nu este el omul împăcat cu o viață comodă. Lui îi priește înainte de toate, efortul. De aceea fosforul energiei sale (ca să ne exprimăm în termeni apropiați locului de muncă) a început să ardă și în afara Fabricii de chibrituri Cuvîntări la ședințele de sindicat, participări dintre cea mai pline de dăruire la adunări și mitinguri. Bunăoară, numai la ultima demonstrație de 1 Mai a trecut de zece ori la rînd prin fața tribunei pentru a-și manifesta entuziasmul, reușind abia să-și reverse preaplinul, altminteri iute re- umplut din nescatele izvoare ale personalității sale.

Poate că unii concitadini s-or fi întrebând, probabil, cum este, totuși, posibil ca distinsul Clemente Clăbuc să fie un vorbitor afît, de statornic de-a lungul anilor. Explicația reală a acestui succes perpetuu n-o cunosc. Însă, decît unii dintre cei cărora destinul le-a oferit posibilitatea de-a locui în același bloc cu interesantul personaj. Aceștia doar știu că omul își prepară cuvîntările cu strădania, priceperea și migala cu care o excelentă bucătăreasă prepară bucatele la mari sărbători pentru musafirii de seamă. Ba mai mult chiar. Dumnealui le exersează cîteva zile la rînd, iar în seara dinaintea evenimentului le repetă în fața familiei devenită, astfel, odată cu timpul, o asistență rutinată și încercată. un eșantion mic dar reprezentativ în testarea gustului public. Pentru membrii familiei asemenea întîmplări aveau inefabilul unui spectacol. Pentru cei din afara apartamentului dar dinlăuntru blocului, ele rămîneau audiții de neuitat. Iată motivele care-l făceau pe Lae Panfîru să-și uite oboseala și să-și împingă indiscreția pînă la iscodire. Din fericire pentru el, însă, muștrările de conștiință nici nu apucară să se înfiripe cînd și fură anihilate de pulsația sonoră constantă ce răzbătea din apartament, grație ușilor, pereților, ferestrelor și întregului edificiu, ce se dovedea a fi de-o sinceritate cuceritoare.

„Problema circulației în comua — se auzea vorbitorul cu vocea puțin răgușită, defecțiune aparentă, care, în reali - tale, o făcea mai gravă — aici, în orașul nostru, este în- tr-adi'văr o pro-ble-mă! Dar, recunoscînd deschis, așa . . . nmncilorește cum s-ar zice, că circulația în comun e o problemă, îmi permit să pun întrebarea: o dăm la o parte, sau

o rezolvăm?¹⁴

„O rezolvăm!“ răsună strigătul subțiat de emoție și ascuțit de entuziasm al unuia dintre cei patru copii care, probabil, în urma audierilor repetate, era acum fericit că poate spune și el ce urmează.

Pauză. Pauză stînjitor de lungă. Lae Panțîru își închipui obrazul copilului roșind sub privirile usturătoare ale părintelui.

„Dănuț, dacă mai ești obraznic, dacă nu știi să taci cuviincios și să asculți cu atenție, o să te trimit imediat la culcare” se făcu auzit gîndul represiv al bunicii Sofia, cunoscută în cartier pentru cultul stoic în care-și creștea nepoții, în totală opoziție cu cealaltă bunică, Teodora, adepta unor metode mai lejere, prezentă, cu siguranță, și ea printre auditori, dar fără curajul de-a lua altfel apărarea bietului copil, decît învăluindu-l într-o privire afectuoasă, ca într-o eșarfă catifelată și caldă.

Vorbitorul reîncepu pe un ton ce sugera un surplus da energie-

„S-o rezolvăm, că asta-i deviza progresului în orice domeniu: rezolvarea !Dar, însă, totuși, totuși, cum s-o rezolvăm? Eu zic că trebuie s-o rezolvăm just! Iar, pentru asta, avem obligația să înțelegem mai bine și mai profund ce este transportul în comun! Pentru că, întrucît, deoarece, totuși, totuși, transportul în comun este și un factor economic, dar și un factor educativ. Ba, eu aș spune, mai ales un factor activ educativ, întrucît, deoarece, oamenii călătoresc împreună, stau alături umăr lîngă umăr, deci, așadar și prin urmare ei se formează în spiritul colectivismului și nu al individualismului, ei sînt puși în situația obiectiv-necesară de a se ajuta unii pe alții, ceea ce, totuși, totuși, și: cît de cît, cu toate certurile și scandalurile care mat izbucnesc prin autobuzele noastre, duce la întărirea solidarității: și combaterea tendințelor separatiste, egoiste, a ultimelor rămășițe ale lumii vechi. Așadar, întrucît, deoarece drumul nostru este al tuturor, viitorul nostru este transportul în comun! ... De aceea, zic și spun, iar dacă n-am yis, repet: vrem autobuze, piese de schimb, motorină, benzină, neufalină, șoferi, taxatori, depanatori, controlori și călători de bună calitate? Dacă da, și eu am curajul să susțin această opinie, atunci să forjăm voința și să dăm frîu liber-, dar, însă, totuși, totuși, absolut liber, elanului! . .

Peste cuvintele vorbitorului se revarsă petalele sonore și divers colorate ale aplauzelor pline de însuflețire. Satisfacția transmisă pe cale auditivă este aproape contagioasă,. Ca atare, Lae Panfîru închide pentru o clipă pleoapele și-i vede pe membrii familiei de dincolo de ușă, înfipti cu demnitate în scaunele adunate din toată casa și orînduite în camera mare, cum clatină capetele în semn de încuviințare, cum bat cu hotărîre și energie din palme, privindu-se unii pe alții în chip semnificativ și toți dimpreună, cu nestăvilă admirație, pe Clemente Clăbuc, aplecat însă într-o- concentrare meditativă, fapt ce-i conferă fizionomiei sale un aer ciudat de gînditor.

Ajuns în „ograda suspendată” a garsonierei sale, Lae Panțiru resimți subit oboseala, foamea și o stare sufletească sinonimă lentei, dar inevitabilei prăbușiri a unui castel de nisip. De aceea, probabil, și rămase blocat — rezultat al clopotului de alarmă tras de instinct ■— când geamul din față îl întâmpină iluminat vesel și ironic parcă — o gură dreptunghiulară, larg deschisă, din care se revărsa gîlgîitul fosforescent al unui rîs batjocoritor.

Deci, e așteptat. Substanța orgoliului său bărbătesc^ atîta cît mai dăinuise prin ungherele sumbre și posomorite ale ființei, făcu reacție și, spre surprinderea sa, începură a-l colinda fiorii dorinței.

Apăsă pe clanță cu oarecare indecizie, totuși. Știa prea bine că dacă Zizi are tăria să vină la el și răbdarea să-i mai și aștepte, pornirea ei pătimașă seamănă a răzbunare, iar starea lui de moment. . .

Nervii săi îi veniră în ajutor, tocmai pentru că erau prea fleșcăiți. Grație lor n-a trăit șocul dramatic și previzibil, când, pe scaunul din odaie, îl aștepta un bărbat. Un individ elegant, a cărui sobrietate nu putea fi pusă la îndoială nici măcar atunci când, printre sclipetele unui zîmbet rece, în locul oricărei prezentări sau explicații, i se adresă direct.

N-avem nici o îndoială că dumneavoastră ați meditat profund asupra unei probleme ce v-a fost pusă în față, și, ca urmare, ne veți spune lucruri mult mai interesante despre Oreste Prică. Nu-i așa. Nici nu s-a simțit atât de important. Deși, fără să lezeze prin ceva modestia ce l-a caracterizat întotdeauna și pe care a prețuit-o și a ținut-o mereu intactă în ciuda vicisitudinilor vieții, ar putea spune că a avut, totuși, motive numeroase și justificate. El, însă, a rezistat cu tenacitatea-i cunoscută momelilor de moment și tentațiilor de perspectivă, reușind să fie doar un oarecare, chiar atunci când funcția pe care o ocupa însemna ceva, și era aptă pentru Cineva.

Acum, însă, datele problemei s-au schimbat pînă acolo în cît subminează însăși problema. Acum trebuie să se simtă mai important ca oricînd pentru simplul motiv că nici nu are altă alternativă. Doar se vede prea bine, nu-i așa?

Mîna lui Velir rămase întinsă către materialele ghiftuite cu cea mai proaspătă informație și stivuite pe biroul său de lucru după criterii complexe, ce vizau, deopotrivă, domeniile de proveniență, volumul, însemnătatea și categoria aproximativă a autorilor — așa cum aceasta se putea deduce la o primă vedere. Era gestul decisiv prin care mîna se aliniaza în sprijinul gîndurilor ca un subordonat disciplinat, gest în care și încremenise, de altfel, pînă i se va subordona retragerea de pe poziție.

Sînt cu adevărat o persoană foarte importantă! constată Velir aruncîndu-și ochii spre oglinda ce-o ținea pe peretele din fața sa. (O, dar cîte nu compătimise el pe tema prezenței acelui obiect! Cîte sugestii de sus și reclamații de jos nu s-au făcut! Că, prin meteahna de-a ține acolo acea oglindă, dovedește ușurință, înclinare spre ornamentație gratuită, gusturi feminine și tendințe narcisiste, incompatibile. El, însă, a știut să reziste și să rămînă ferm. Iar cînd a fost luat direct și întrebare în față: „De fapt, de ce doriți cu tot dinadinsul o asemenea piesă de mobilier?” a răspuns prompt: „Ca să-mi

verificativ ținută!“ Dar, cel care venise în scopul ăsta direct de la regiune, n-a vrut să înțeleagă profunzimea răspunsului și a continuat: „E necesar, oare, să faceți lucrul acesta înainte de a vă așeza la birou și a intra în probleme?!“. Atunci l-a bătut în cuie pe individ, cu privirea sa ascuțită, severă și inflexibilă; l-a bătut și-a tunat: „Cine își permite să intre în câmpul muncii fără o ținută corespunzătoare este, în cel mai fericit caz, un superficial, dar, de regulă, este un sabotor!“*. Vehementa sa afirmație a făcut repede înconjurul regiunii și a avut eficiență imediată, pe baza ei gene- »alizându-se o nouă și generoasă experiență, care prevedea prezența obligatorie a unei oglinzi în biroul de lucru a- tuturor celor care sînt obligați la o ținută de muncă ire- proșabilă.

Se declară mulțumit de felul cum arăta. Se îndreptă chiar spre scaunul său, cînd resimți, totuși, spinul suspi ciunii. Ceva, parcă, nu-i pe deplin în regulă, fu el de părere și se conspectă iarăși minuțios în oglindă. Ei, da! Proprii săi ochi îl cîntăreau, de astă dată, cu o încordare neobișnuită. Deci asta-i. Nu poți fi important, fără să simți apăsîndu-ți pe umeri povara răspunderii! Și, simțînd-o, dacă odată cu ea nu ești într-o măsură crescîndă mereu mai atent cu tine și mai circumspect față de tot ce se întîmplă în preajmă!

Cu ce să începem? A, logic, firese și plăcut este să începem cu „Raportul asupra unor întîmplări și fapte cu semnificație ciudată petrecute pe strada Avîntul la primele ore- ale dimineții“¹¹.

Dar, ce se întâmplă? Sări din scaun împins de-o presimțire năvălășă ca de un resort ascuțit. Gradul de importanță la care ajunse îi crease o stare pe cât de euforică, pe atât de puțin supusă autoexigenței. Începuse pur și simplu să citească cu voce tare! Cu vocea lui teribil penetrantă. Ce gafă! . . .

Se simți tentat să deschidă ușa și să arunce o privire pe coridor, dar renunță. Gîndul că bănuiala s-ar putea confirma era prea insuportabil și dezarmant. În schimb, își scoase din buzunarul de la piept un pliculeț din care extrase două mici ghemotoace de vată. Le răsuci cu migală latre degete, apoi și le vîrî la repezeală în urechi. „Ca să fie sigură și eficientă, vigilența trebuie să înceapă cu tine lasuți și trebuie îndată dublată de o altă vigilență și mai mare!”

Apelase la această idee-călăuză, considerată adevărat fundament al profesiei. Pentru deplina ei autoritate evocase și imaginea vizuală a celui care i-o inoculase zi de zi: te minte și instinct, cu insistența și tenacitatea posibile numai sub imperativul datoriei exemplare. Părul, cărun; fi des, tuns perie, fața osoasă și ochii, da, cu deosebire ochii negri, oțeloși, ageri și perseverenți în neîncredere flătă de oricine, contribuiau decisiv la expresia unui chip ce impunea deopotrivă respect, supunere și teamă, la configurarea unei personalități ale cărei sfaturi trebuie temeinic însușite.

Cu un sentiment de recunoștință adâncă pentru înălțatul său îndrumător și cu credința că-a luat toate măsurile de prevedere se așeză, în sfârșit, la birou după ce manifestă, totuși, acea aparent excesivă, dar, în realitate, absolut necesară atenție pentru ținută. Scrisul din fața lui — colțuș, alert și perfect lizibil îndemna, prin înseși aceste date exterioare, la preferința lecturii, în comparație cu lucrările altora. După câteva clipe de readaptare cu grafia cunoscută, sînguincioasa lui privire se așternu pe mers uni formă de-a lungul rîndurilor.

„Era o dimineață specifică acestor vremuri:

senină

proaspătă și plină de promisiuni! E drept că puțin mai degrabă plouase mărunț, viscolise sîcîitor și cețuri vinete stăruiseră peste pașnica noastră urbe, așa, ca niște bărb. ale nopții, întîrziate și cosmopolite, dar transformările ce s-au petrecut atît de rapid și, bineînțeles, pozitive pe toate planurile, confirmă, odată în plus, afirmația mai sus formulată.

Iată o nouă pagină din Cartea marilor elanuri, ziceam, privind ziua ce începuse a se limpezi și a primi acea înălțime aurie, inerentă doar demnității și aspirațiilor. Iar strada „Avîntul“ arăta într-o deplină conformitate cu numele. Trecătorii ei matinali exprimau* parcă, o unanima tendință de zbor. Ii priveam și nu mă mai săturam să-i admir. Un bătrînel pîrpiriu, într-o impecabilă costumație de turist — bocanci cu crampoane, jambiere, pantaloni bufanți și celelalte articole specifice, avea atîta ușurință Ir, mers că părea să poarte în rucsacul din spinare un miraculos motorăș de propulsie. În ciuda faptului că era grav fi încruntat, că avea umerii lăsați și trunchiul masiv, că ducea în mîna o geantă impozantă și burdușită ca un pîn tec de capră sătulă, un altul avea umbletul elastic și grăbit, să juri cu mîna pe inimă că individul călca pe arcuri foarte sensibile. Iar două femei, bunăoară .. . Tinere, gu- *«șe, entuziaste și zvăpăiate! Mergeau aproape să alerge și, din loc în loc, se opreau. Una-i spunea celeilalte ceva, iar aceea se minuna pesemne atît de tare, că fără pic de vîni

1 se ridica rochia peste genunchi și pletele lungi îi fluturau pe umeri. Apoi iar mergeau aproape să alerge și erau atît de optimiste, entuziaste și zvăpăiate, că așteptai dintr-o clipă în alta să se desprindă de pe asfaltul trotuarului .. .

Tocmai mă răsfațăm privind și-mi ziceam: „Iată o nouă lzbîndă!” cînd... Dar, să știți, o spun cu toată răspunde-
fl - Serbtfiw ciuipL*ei»că

rea, individul se arăta sub toate aparențele normal. Acest fapt m-a dus în eroare, că altfel. . .

Părea chiar un tip bonom, lipsit de griji, ba chiar distrat. Îmbrăcat curat și destul de elegant, avea un aer de om cu școală, a cărui prestanță sporea considerabil pe temeiul cheliei . . . Mergea la fel de relaxat ca toată lumea și n-aș fi stăruit cu privirea asupra lui, dacă, la un moment •dat, nu s-ar fi oprit. Parcă își aducea aminte de ceva extraordinar de important. Brațele ridicate deasupra capului dovedeau uluiala produsă de acea amintire, iar apoi sprijinirea frunții în pumni sugera clar starea de concentrare. Mofturi de intelectual! Dar, cum? Pe stradă? Contrariat, m-am dus, totuși, cu gândul la afirmația cuiva experimentat în domeniu, care spunea, printre altele, că pe alde ăștia niciodată nu știi unde-i apucă. Și, într-adevăr, începu dandanaua! Individul se întoarse brusc și prinse a merge de-andoaselea. Și ce mers! ... Se proptise cu spatele în ceva nevăzut și împingea din toate puterile. Acu își dă duhul! — m-am trezit eu compătimindu-l, fără să-mi dau seama că nu putea fi vorba de vreo povară, afita vreme cât nu se vedea nimic. Dar individul ■— al naibii! Se opri locului, scoase din buzunarul dinăuntru al hainei o batistă cât o basma, se șterse cu ea pe față, pe chelie, pe ceafă, o stoai'se și iar se șterse de sudoarea ce nu mai contenea să-i curgă șiroaie, argument al efortului imens pe care tocmai îl depusese.

Deodată își reveni ca prin farmec. își vârî batista în buzunarul de la piept, își aranjă cravata și făcu semne alerte spre trotuarul celălalt. Hop la imoralitate! — zic, că vizavi tocmai se plimba o fetișcană zburdalnică, împlinită și de nădejde, iar respectivul prinse a mă enerva cu ciudatele lui metehne. Fata, însă, nici nu-l observă și, ca atare, am judecat eu trecînd la repezeală cu mintea peste principii și norme tendința rămăsese fără obiect. în schimb, individul se apucă să rîdă cu gura pînă la urechi, să întindă mîna și să strîngă cu afecțiune și căldură o altă mînă inexistentă, să îmbrățișeze pe un fel de Nimeni, căruia de îndată începuse a-i povesti verzi și uscate. Asta o presupun după cum îi umbla gura și după cum gesticula spornic din brațe, pentru că de auzit nu auzeam nimic. Un nebun!

■— îmi ziceam și, din grijă pentru posibilele implicații obștești ale întîmplării, — căci, la mine, interesul general e ca uleiul, ajunge deasupra oriunde l-ai pune — adăugai: barem de n-ar strica ordinea și armonia unei dimineți atît de efervescente și sublime. Și, cu inima pitită de emoție îndărătul coastelor ca o pisică după stîlpul pridvorului uni' aude mîrîiala cîinelui prin curte, aștept să văd ce și cum Minunații noștri concitadini continuau să treacă netul burați. Aproape se frecau de el, dar nu-i acordau nici c atenție. Luat în sine, faptul se preta la o apreciere pozitivă pe ansamblu — erau, deci, atrași de magnetul marilor idea-luri, înregimentați în frontul unic, tumultuos și nestăvilît ai propășirii, dar lăsa, din păcate, și o mică deschidere spre o viziune critică — indiferență față de alții, pasivitate și rutină în confruntarea cu fenomenele negative, tendințe de individualism, egoism, etc. etc. Așa că m-am hotărît de îndată să devin eu însumi „vocea din public“, care să facă cuvenita corectură. Am intrat într-o curte, am escaladat cîteva garduri, am căzut printre altele într-un coteț pentru orătării, pe o cușcă de cîini și-o familie de albine, nu intru, însă, în amănunte, important este

că am ajuns acolo unde trebuia, adică la o distanță corespunzătoare și în fața lui, de unde, apropiindu-mă, să-i pot combate mai direct și mai bine. Stau un minut să-mi treacă oboseala, mă pregătesc psihic și tactic pentru o atitudine de indignare expresivă în formă, justă în conținut și constructivă prin finalitate trag o gură de aer în piept și ies cu pași hotărâți de sub poarta unde făcusem enumeratei^ preparative. Individul, însă — ca-n palmă! — îmi ațintesc privirile în toate părțile și nu oricum, nu superficial și ezitant, ci pînă mi le- disting în lumina matinală și curată ca niște faruri legate la o baterie nouă și puse pe fază lungă. Dar — nu-i și nu-i! Să mă fi dat de gol, oare? Cum? Vîntul, atîta cît era

— o suflare de copil plătînd, nu mai mult, — bătea dinspre locul unde fusese el către mine. Am făcut această constatare, pentru că mi-am zis: dacă tot nu-i normal individul, nu cumva miroase pericolul ca jivinele? Deci, chiar așa fiind, nu avea cum să mă simtă. Uimit și dezolai, înaintez pe trotuarul cu pricina, ajung iarăși la locul inițial de observație, de unde, odată cu spusa: „Fir’ ar al dracului să fie!“ — forma mea preferată de-a mă .astîmpăra la lingurea, întorc privirea ca să arunc peste umăr măcar

o parte din aleanul ce mă bîntuia. Stupoare! Ba mai mult: ameţeală! Individul, bine mersi, ţintuit locului, dis- cwtă la fel de agitat şi scandalizat cu acelaşi enigmatic Nimeni. De astă dată, gîndesc, mă duc direct la el şi-i iau de guler. Numai că trebuia să aibă neapărat un simţ special care să-i dea alarma, pentru că, ce credeţi? îndată slînge energic mîna nevăzută, îmbrăţişează călduros şi grăbit pe acelaşi Nimeni, după care se proţăpeşte în ceva inexistent şi împinge, împinge, ca la o căruţă prea încărcată, cînd calul face nazuri în ham. Părea sigur că va cădea cît era de lung. Şi, poate aşa s-ar fi şi întîmplat, dacă în momentul cel mai critic o forţă misterioasă nu l-ar fi răsucit şi readus pe verticală. Apoi, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, individul îşi consultă ceasul de mînă şi grăbi pasul. Din mers îşi scoase batista cît o basma şi prinse a ■se şterge de sudoarea de pe chelie şi ceafă, ca, odată ajuna în dreptul meu s-o stoarcă anume, ca să mă lovească desigur în prestigiu.

îmi venea să strig. Desigur, nu atît de tare încît trezesc panică, suficient, însă, ca să-mi aud glasul şi pa baza competenţei lui să înţeleg că am deplină dreptate. Eram hotărît să-i ţin sub observaţie cu cea mai sîrguin- cioasă, trează şi ascuţită vigilenţă, să nu-l slăbesc din frîie- ie exigenţei nici cît să-şi satisfacă, pardon, nevoile, pînă cînd se va limpezi scopul comportării sale excentrice şi, neîndoielnic periculoasă.

Atunci, însă, s-a produs evenimentul major al zilei, eveniment care, nu încapă nici fărîmă de dubiu, trebuie pus în legătură directă cu conduita ciudată a acestui misterios personaj. Doar nu plouă din senin, mi-am dat eu cu presupunerea în prima clipă, deoarece așa ceva mi se părea că aud. Dar, ploaie de unde? Sau vreo vîntoasă, iscată din mofful te miri cui, umflă și răsucește pînzele văzduhului după cum îi vine la socoteală? Nici cît! Fișîitul, :otuși se aude. Ba chiar primește consistența unui murmur deslușit, care, la rîndu-i, crește, se amplifică, pînă cînd din strada Duioasa se varsă în strada Avîntul puhoi de îume.

Incident sau act necugetat? Bănuiala că s-a întîmplat evc. de natură să umbrească faptele zilei, încă înainte ca acestea să se producă în adevărata lor măreție, îmi trecu urzici nervoase peste piele. Cu creierul în alarmă, numai ochi și urechi, mă înfig în mulțime și rămîn anonim cu toate riscurile și neajunsurile de moment ale condiției de anonimat, ca să nu mai spun și cu teama că, dacă intervine obișnuința, faptul ar putea să-mi dăuneze fatal. Dar, pentru mine imperativele datoriei sînt ca sirenele pentru trenurile ce trec în viteză prin gările aglomerate.

Cu prețul câtorva îmbrîncituri ajung spre mijlocul grupului, în miezul problemei.

„Numai una din două s-a putut întîmplă. Ori a înghițit cumva, undeva, vreun bănuț de aur care s-a înfierbîntat de alergarea sîngelui și-și dă în afară dogoarea, Ori ara pielea ca un fel de oglindă ce întoarnă lumina. Dară c*»a :;â fie unul dintre cei aleși, cred eu, Cel care nu oboscțtu țiind pămîntul și cerul și stelele pe palmele sale I-ar ft vestit într-un fel. Poate I-ar fi făcut să vorbească și să dea povește înțelepte încă de la naștere, poate I-ar fi ajutat să se sature fără să mănînce, să-și stîmpere setea fără să bea, să lucreze fără să pună mîna, c-au mai fost cazuri .. . Dar, aici . . . Numai una din cele două pe care le-am zis, s-a putut întîmplă! “

Vorbitorul se impunea atenției îndeosebi prin masivitatea trupului său. Rostise cuvintele pe un ton molcom, uniform, ținând ochii aproape închiși, de parcă prin strunga, îngustă a pleoapelor sale ar fi avut darul să privească dincolo de micul incident, acolo unde își au obârșia cauzei» fundamentale și adevărurile neperisabile.

„Eu cred că un fapt mult mai grav s-a petrecut — interveni altul, cu fața răvășită de-o presimțire nefastă. U» tînăr ca el să stea atît de liniștit pe o bancă în parc? Ceva nu-i a bună! Înseamnă că tăinuiește lucruri pe care I# transmite cifrat prin te miri ce instrument ascuns binișo? sub veșminte. Iar fata? O simplă acoperire! Sau, dacă mă n'ndesc mai profund, un foarte posibil element la aceeași, tciune . .

Cînd am auzit, ce am auzit, m-am pitit și mai tare în anonimatul în care intrasem, deși, vă repet, acest gest nu-l -.•u nimic mai difie'i și neplăcut ca rămînerea prelungită, din motive de forță majoră, sub apă, atîta, doar, că est* 'a fel de necesar. Fapt, însă, după cum lesne vă puteți da •.MVSiiina, insuficient înțeleș și numai superficial pus în practică de către unii. Dar, să revin la problemă.

„D'apoi, iertare, zise unul cu desagă de lînă pe umăr și o cîrjă de lemn proaspăt jupuit de coajă în mînă, pe care tocmai o folosi ca să-și împingă pălăria de pai de pe frunte mai spre ceafă, dar, iată, nu mă pot răbda să nu ridic și eu întrebare: Ce aveți dumneavoastră cu tînărul!

1 cine, ce rău a făcut?"

„He, he! Păi tocmai aici e buba. Că nu știm dacă ceea ce făcea el colo-șa, pe bancă, era ceva rău, sau nu. Dar că lumina, asta-i clar! Ca luna când se iscă de după vreun nor și se vestește înainte printr-o zăriște.“

„Pentru Dumnezeu, tinere, ce făceai de se întâmplă una a asta? întrebă cu blîndețe, curios dar calm și sincer afectat de cele auzite, bătrînul cu desaga pe umăr.“

„Nu făceam nici un rău, vă rog să mă credeți, spuse tânărul rupînd în sfîrșit tăcerea în care rămăsese mut, pre-babil din momentul în care mulțimea agitată în preajma lui și a fetei îi obligă să se ridice de pe bancă. Iar, dacă țineți neapărat să știți, continuă acesta cu ciudă și disperare, aflați că-i spuneam prietenei mele că o iubesc foarte mult și-o voi cere părinților ei de soție!“

Odată cu ultima frază, chipul tânărului se luminează și prinse a emana dogoare aurie. Fata îi caută privirea, surise, jenată oarecum de indiscreția celorlalți, făcu un efort vizibil pentru a-și învinge timiditatea și spuse la rîndu-i: „Și eu te iubesc, dragul meu. Te iubesc și-s fericita s-o spun!“

O aură blîndă îi învăluia acum pe cei doi. Mulțimea se retrase cîțiva pași, făcînd cerc în jurul lor, de unde continua să-i privească într-un fel ciudat — amestec de frică, evlavie și admirație.

„Numai una. . . încearcă cetățeanul masiv să-și reia ipoteza de care fusese atît de sigur doar cu cîteva minute înainte, dar ezită, caută parcă să deslușească ceva în golul văzduhului, acolo unde lăsase impresia c-ar avea sursa adevărului, ca, în cele din urmă, să renunțe la rostirea verdictului, pornirea avîntată sucombîndu-i într-o tuse cu sonoritate tulbure, noroioasă.”

„Ce frumos, ce frumos! — murmură omul cu desaga pe umăr. Ochii i se umeziră și buzele începură a-i tremura ușor. Și eu mi-am iubit soția, de cum am cunoscut-o. Iar de când s-a pristăvit, biata, o iubesc și mai mult, de parcă mi-e dat să duc mai departe și povara iubirii ei.“

Cu pălăria de pai într-o mână și cu cîrja de lemn sprijinită în asfaltul străzii, omul cu desaga pe umăr se sustrase devălmășiei în care se găsea și rămăsese într-o contemplare melancolică. Ușor, aproape imperceptibil, în jurul capului său pe jumătate pleșuv, lumina zilei se condensa pînă ajunse la imaginea unui nimb palid, cuprins de-o do- moală vibrație.

„Și eu te iubesc!" auzii lângă mine și văzui îndată pe unul mic, bondoc și cu mustața cănită de fum de țigară, în vreme ce-și învăluia femeia, pe care o ținea de braț, într-o privire înfiorată de emoții.

Iar rezultatul vorbelor — minune. În ciuda convingeri* mele antimistice, minune, căci, altfel, cum să-i zic? — dacă fil! — și-o adevărată aură se năzări îndată, de le împrej- mui și ăstora capetele, ca într-o ramă ovală și luminoasă.

Apoi fenomenul se extinse. Ba unul, ba altul din acea mulțime prinse a purta, parcă, pe umeri niște mingi fosforescente. în plus, se palpau reciproc pe frunți, își luau temperatura, strigau arde, arde, dar păreau, totuși, normali și chiar bine dispuși.

Tipiil, anonim și prevăzător, m-am retras detașându-mă di* neplăcuta situație. Nu știu cu certitudine cauza fenomenului, dar eu cred că individul dubios de care vorbeam înainte, ăla chel, cu mersul de-a-ndoaselea și discuții cu interlocutori inexistenți, nu-i deloc străin de cele întîm-plate“.

Terminînd de citit Velir se simți odată mai mult copleșit de propria sa importanță. Deasupra tuturor problemelor de care era frământat, nu rezista însă tentației de-a se întoarce spre imensa și eleganta oglindă din biroul său și de-a face o declarație de dragoste. Măcar una, de probă.

X

Dimineața unei zile ca asta, din mijloc de primăvară, aici, în orașul din zona premontană, este atât de proaspătă și îmbietoare, incit, trăgîndu-i în piept aerul tare, te gîn- dești fără să vrei la imaginea reconfortantă a unei tinere femei goale, abia ieșită din apa spumantă a căzii de baie.

Serafim Tăslăoanu avusese o noapte cu vise urâte, în care fusese de mai multe ori ridicat în picioare în plină ședință, apostrofat pentru lipsă de exigență în combaterea voluntarismului, nihilismului, defetismului misticismului, genetismului și-a altor influențe nefaste. Ba, chiar se făcea că mereu aceeași persoană importantă (din prudență se ferea să-i spună numele chiar și atunci când avea certitudinea că-i singur) cobora de undeva de sus în zbor planat, lua loc în prezidiul de unde vorbea agresiv la adresa lui până întreaga înfățișare i se reducea la o gură enormă» a cărei mișcare accelerată lega cuvintele între ele, trans- formându-le într-un vuiet asurzitor. Trezit din somn, îi fu teamă să adoarmă din nou, deși se simțea frânt de oboseală. Un timp a orbecăit prin casă cu mișcări încete, s-a plimbat prin vestibul, apoi s-a hotărât să renunțe la „Pobedă” și să plece pe jos și fără veste la birou.

După ce a ajuns aici și a deschis geamul dinspre parc, și-a dat seama că instinctul său a procedat așa cum trebuia. În luminiscenta firavă a zorilor, pe crengile copacilor aninau dantele ușoare de ceață. Frunzișul înrourat transmitea aerului o umiditate plăcută, răcoritoare. Din boscheții de liliac cu mugurii gata să plesnească în floare, răzbătea zvon. te păsări.

O vreme, gândurile neclare, mai mult zvîcniri ale inconștientului, se lăfăiră în voie. După spaima și oboseala nopții, starea lui de spirit semăna, acum, cu apa unui lac fără valuri. O indiferență molatecă, ca o pală de vînt somnoros. Îi lovise simțurile și, poate pentru prima oară de cînd stilul său de muncă și viață a fost dereglat de năstrușnica Serbare cîmpenească, avu sentimentul întoarcerii la vechiul și statornicul echilibru sufletesc. Dormită în picioare cîteva minute, avu chiar intenția să se retragă în odău alăturată biroului, amenajată pentru studii dar avînd și o dormeză oricînd bucuroasă de oaspeți. Renunță, însă, fiind incapabil să se desprindă de locul acela de la geamul deschis, unde se credea martor la nașterea unei noi zile. Cal mul binefăcător puse stăpînire pe el și-i ajută să-și facă rînduială în gândurile adînc tulburate. Adevărul e că puterea lui de înțelegere dăduse în -repetate rînduri ocol problemei complexe a acestei Serbări cîmpenești, așa cum o armată dă ocol cetății dușmane și o asediază. Cînd i se aduse la cunoștință propunerea făcută de Oreste Prică, n; i-a acordat cine știe ce atenție. „Asta dorește cu orice preț să ne poarte după cai verzi pe pereți” a fost el atunci d. părere, și, se pare, că a mai zis: „Clopotul mă-sii cel negru!” — înjurătura lui preferată, alături de vinul sec și ciolanul de porc cu iahnie de fasole ... Cînd a auzit, însă, de viteza incredibilă cu care ideea serbării a pătruns pînă și în cele mai îndepărtate cătune ale raionului, flerul său. harnic și credincios i-a șoptit în ritmul trepidant al existenței: prudență, vigilență și maximă exigență! ...

Ca atare, meșteri destoinici au măturat cu privirea și au filtrat prin urechi viața raionului. Eforturi susținute eoncluzii încîlcite. Producția în întreprinderile raionului mergea în felul ei obișnuit: alert în unele, scăpătînd în altele;

agricultura, comerțul, transporturile și meșteșugurile

așijderea; ba chiar cu unele surprize plăcute. Totuși, în calitate sa, Serafim Tăslăoanu a spus: „Fenomenul trebuie explicat!”. Cerință pentru îndeplinirea căreia, oameni din categoria celor puțini* deprinși cu cititul în sufletul celor mulți, s-au apropiat de problemă și-au întors-o pe toate fețele. Dar, ce susțineau unii, combăteau alții. Iar în vremea asta himera Serbării cîmpenești străbătea raionul de la un capăt la altul, făcea ravagii la orașe și sate, sucea capetele pînă și celor mai liniștiți cetățeni, trezea invidii, crea noi dușmăanii și le vindeca pe cele vechi, răscolea amintiri și agera proiecte. Într-un cuvînt, întregul raion era cuprins ie febra așteptării, ca trupul unui copil înainte de erupția pojarului. „Asta-i situația, clopotul mă-sii cel negru de situație, și cum să conduci oamenii, dacă nu-i stăpîncști, cum să le forjezi conștiința, dacă nu le cunoști materialul din are-i făcută, cum să le stimulezi energia, dacă ci o risipes* nurea, cum să le trasezi drumul înainte și tot la deal, dacă ■i o iau ba la sînga, pe la dreapta, după cum îi tai» *;.pul?!“

Vîrtejuri amețitoare, iscate iarăși în capul lui Serafim Tăslăoanu, îl smulseră brusc din atmosfera sublimei dimineți. Se prinse șovăielnic de rama ferestrei, căci, în locul parcului exuberant, avu pentru cîteva clipe senzația stranie că se găsește deasupra unui gol întunecat, căscat sub ei a o gură imensă de animal flămînd. Tocmai se întreba cît ■a rezista fără să cadă, cînd, în auzul său — singura legă- . ură intactă și sănătoasă cu realitatea — se imprimă un tril ie privighetoare, cu inflexiunile cele mai pure, o adevărați risipă de sonorități melodioase. Telefonul! — sesiză el imediat Și cu justificată satisfacție, căci

sunetele acelea mira- uiloase erau, într-un fel, și rezultatul pasiunii sale pentru clinică. Și nu numai pentru asta . . .

Trimis în raion, Serafim Tăslăoanu s-a trezit într-o umbră necunoscută și în fața unei misiuni dificile. În cin® a investescă încredere, cum să apuce taurul realității mă- ar de coadă, într-o primă etapă, dacă nu chiar de coarne? Primii colaboratori fideli și apropiați ar fi trebuit să-i fie ode cinci telefoane de pe birou, îmbrăcate în carcasă meta- ică, solide și rezistente, de culoare sobră și prevăzute cu manivele, trecute cu siguranță prin încercări ale tot felul, ■a care, după starea ce-o exprimau, se dovediseră vrednice. Teorie justă, practică sub așteptări. De ce? Telefoanele își 'ăceau datoria, erau disciplinate, chemau și răspundeau perativ, dar îi ridicau temperatura nervoasă până aproape de punctul de fierbere, datorită limbajului insuportabil .e-1 foloseau: două dintre ele croncăneau aidoma corbilor» entenari, iar trei cârâiau ca niște cloști la care le sînt amenințați puii. Așa sfînd lucrurile, ce era de făcut? Nouă- , t?ci și nouă de indivizi dintr-o sută le-ar fi scos din muncă, sau le-ar fi transferat în subordinea altora mai răbdători. Dar el nu era unul dintr-o sută, ci unicul din cîteva zeci de mii, și cu atît mai vîrtos se impunea găsirea unei soluții onstructive. Au urmat căutări, speranțe și decepții. Cheia succesului a găsit-o în cele din urmă ceasornicarul Han? Schultz, lucrînd o lună întreagă fără pauză: ziua născocind sonerii cu aptitudini muzicale, iar noaptea punîndu-le la probă din oră în oră la căpătîiul prea blindei sale soții, spre a trage concluziile ce se impuneau atît în privința acurateței tonului, cît și în cea a efectului produs asupra ființelor umane luate prin surprindere. De roadele succesului s-au bucurat amîndoi. El ascultînd cu nesaț telefoanele ce se întreceau

între ele cu ciripitul, iar ceasornicarul admirîndu-și luni de zile poza așezată pe panoul din centrul orașului, dedicat fruntașilor în munca voluntară, prestată în folosul obștei. Sursă binevenită pentru alinarea stării sale de spirit căci, în răstimp, tocmai cînd începuse să guste estetic lucrarea harnicelor sonerii din timpul nopții, prea blînda lui soție s-a îmbolnăvit subit și pentru somnul veșnic a fost așezată la loc cu verdeață . . .

Trilul de privighetoare, curat și exuberant, se auzi din nou în acru dimineții, umplîndu-i auzul de încîntare, de- clanșînd în carnea sa fleșcăită de tristețe energiile secrete ale vigorii bărbătești. Telefonul, prietenul lui loial, credincios, în stare de cele mai mari sacrificii, îi venea, și de astă dată, în ajutor, cum a făcut-o de atîtea ori, șoptindu-i la ureche apariția unui control inopinat, oportunitatea unei propuneri, a unei felicitări sau chiar a unei atenții dezinteresate, bîrfa lui cutare despre cutare, treceri clandestine peste principiile morale în direcția ambelor sexe, și multe altele pro și contra, de sus și de jos, care, curățate de aparențe și exagerări, alcătuiau hrana de toate zilele a celui care vrea să conducă, trăgînd de hățuri mai tare sau mai,încet, după năravul cailor. Se făcu, așadar, din nou auzit telefonul-privighetoare, căruia, pe bună dreptate, trebuia să-i fie recunoscător și în cinstea căruia avea de gînd . . . Dar, care din cele cinci telefoane?

Ghimpele suspiciunii îl împunse direct la ficat. Se întoarse de la geam și, ocolind masa lungă de ședințe, înconjurată de scaune înalte, încremenite în tăcerea lor lemnoasă, se îndreptă cu pași precauți spre biroul din lemn masiv de nuc, situat pe un podium, din motive de prestigiu lesne de înțeles. Patru telefoane-privighetori tăceau mîlc, dar al cincilea, telefonul proaspăt vopsit și așezat astfel înfînt receptorul să poată fi ridicat cu mîna stîngă, lăsînd cu bună știință dreapta liberă pentru scris, singurul la care se primeau și nu se transmiteau ordine, telefonul-privighetoare, cel mai respectat și mai temut, scotea, din gîtul lui de pasăre metalică, o suită zglobie și tandră de arabescuri muzicale. Așadar, visul său urît, insomnia și toate celelalte . . .

Spaima nemărturisită nimănui o simți dintr-o dată ca pe un nisip mișcător cuprinzîndu-i gleznele, genunchii, mijlocul. Sc lăsă moale, întregul corp îi afîrna pe oase ca

o greutate străină, se cufundă chircit în fotoliu, în timp ce mîna stîngă, animată de instinctul ineluctabil al datoriei, duse receptorul la ureche.

— He, he, he, tovarășe Serafim, he, he, he . . . Am uitat de cei ce ne conduc, de obligații?! . . . Plănuim serbări cu călăreți în costume naționale, fanfare, orchestra, aer de munte, că, de, noi avem unde și avem cu cine! Dar cei de la regiune? Aștia trebuie să audă din guri străine? Păi să fii matale sănătos, că noi tot venim și nepoștiți! Că dacă muntele Cumpătul este în raionul vostru, apoi și raionul se află în regiunea cuiva, nu-i așa?! He, he, he . . .

Mîna stîngă așeză receptorul în furcă. O liniște adîncă 'i incoloră, de început de iume, se instalează tutelar pretutindeni. Se auzeau curenții de aer frecîndu-se între ei în văzduhul biroului, se auzeau salturile de iepure scăpat din capcană, ale inimii. într-un tîrziu, Serafim Tăslăoanu se urni din fotoliu, își relua locul la geamul deschis și inspi- „înd hulpav din aerul reavăn și înmiresmat strigă răgușit peste parcul acelei dimineți:

— Clopotul mă-sii cel negru de Serbare! He, he, he . .

XI

Ultima dintre crizele inefabilei boli pe care o traversa cu stoică dăruire Oreste Prică n-a fost mai vehementă decât celelalte; categoric, însă, a fost mai interesantă. Secvențele cu păianjenul de gheață urcat prin interiorul vertebrelor, clănțănitul dinților și creșterea intempestivă a :rechilor s-au produs la fel. Dar, iată că cei trei oameni apărui pe un câmp nesfârșit pentru a veni și a-i tăia ure- chile-brusturi nu mai sînt niște vagi umbre impersonale, niște fantome, produse mitice ale închipuirii (căci va trebui să vedem cu timpul și ce se întîmplă în domeniul ăsta, al viselor!) ci persoane cu o identitate precisă. Recunoscîndu-i, revolta lui Oreste Prică luă subit forma ariciului cu țepii toți în alertă și asta, vai, tocmai undeva în trupul său jfît de greu încercat, de moale și receptiv ca o ceară perfectă pentru forma dublurilor de chei. Curiozitatea, însă, covîrșea revolta. Pentru că, de astă dată, cei trei nu mai purtau genți diplomat din care să scoată înfricoșătoarele bisturie, ci agitau cu sîrguință publicitară în mîinile ridicate deasupra capetelor ocheane și lunete de diferite mărimi. Curînd se așezară pe burtă, cu coatele rezemate de buza unei prăpăstii și, folosindu-se de instrumentele aduse, începură să scruteze hăul la marginea căruia adăstau.

Oreste Prică se confruntă cu senzații contradictorii. Ici mîngîiat, colo gîdilat, dincolo de-a dreptul frecat cu sare pe pielea jupuită. Îi cunoștea prea bine pe cei trei, și simpla lor prezență anunța o catastrofă. Unul, bunăoară, credea despre sine că, dacă rîde cinci minute, spune mai multe •a altul care vorbește o oră încheiată. Iar printre metehnele celorlalți doi — privirea chiorîșă și mîrîitul ca răspuns la salut nici nu erau cele mai rele.

Situația se precipită cu atît mai mult cu cît, iată, cei trei schimbă priviri interogative, notează de zor impresii la niște caiete scoase la repezeală, apoi iar se uită rezemați pe coate și cu gîturile cît mai întinse peste hăul cel tulbure. Și, probabil, ar fi continuat încă multă vreme așa, âacă ariciul revoltei ascuns în Oreste Prică n-ar fi fost și «l speriat de insistența lor. Grație reacției imprudente a acelui moment, răbufni: „Ia mai cărați-vă și nu scormoniți atîta în sufletul omului!“.

Cînd s-a anunțat vizita importantă a unor persoane la fel de importante din partea conducerii raionului, Oreste Prică era deja după ultima criză, consumase din efectele

oi patruzeci și opt de ore de somn neîntrerupt, iar poziția sa relaxată promitea continuarea acțiunii. Concisă, opera ivă și hotărâtă, Zizi puse apa la fiert pentru cn feluțe, se dezbracă repede pînă la furou ca peste acesta să-și arunce un capot nou, încheiat sumar, apoi, în fața oglinzii, își retușă cîteva detalii ale înfățișării spre a fi „surpriză”⁴⁴ cu totul nepregătită de către inopinații vizitatori.

Efectul a fost cu asupra de măsură cel preconizat. La deschiderea ușii, văzînd-o, cei trei oaspeți de sramă s-au împiedicat în prag, s-au scuza cu vinovăție detaliată pentru deranjul provocat și i-au pupat, pe rînd, mîna pînă ia cot, întrecîndu-se între ei în complimente deloc inedite, sici măcar interesante, dar credibile tocmai prin banalitatea lor. Odată servite cafeluțele însoțite de binecunoscutele „vai, nu trebuia”⁴⁴, „păcat de atîta efort, doar voiam să n ; întoarcem repede”⁴⁴, „ia să le degustăm, totuși, am auzit că le faceți grozave!”⁴⁴, delegația părea să fi uitat cu desăvîrșir» de scopul deplasării ei. Zizi a cules în continuare complimente, laude, aluzii, apropouri, adică tot ce se putea culege, iar cînd și-a dat scama că inspirația celor trei a se cătuit de-a binelea, coborînd genele sale lungi peste ochi: cei verzi, dovadă de suferință nemărturisită, însă grea și adîncă, spuse cu vocea ei inimitabilă: „Ah, ah, dacă ați ști dumneavoastră ce mult mă întristează nenorocirea noastră !”. Oftatul voluptuos și încărcat de substanța suferinței avu rolul unei sonerii declanșate subit în capetele musafirilor, aducîndu-le aminte de scopul vizitei. Rugată să le permită o mică întrevvedere cu „admirabilul nostru coleg”, Zizi trecu în camera de suferință a soțului. Spre surprinderea ei, acesta se lăsă înduplecat la prima tentativă de a-l trezi, întoarse spre ea niște ochi blînzi și cucernici, și, cu un zîmbet milostiv ce prevestea iertarea

păcatului înainte de a fi săvârșit, rosti din proprie inițiativă numele celor trei musafiri.

„Cum i-ai ghicit, dragul meu?“ se minună Zizi.

**„Foarte simplu, răspunse el spre și mai frumoasa uimire a neveste-si. Doar
ăștia trei au scormonit toată noaptea în sufletul meu!“**

Vizita a avut consecințe pe măsură asupra lui Oreste Prică. Mai întâi un cutremur moral i-a zguduit profund personalitatea, afectându-i, deopotrivă, mușchii, oasele gândurile și sentimentele. Cum a fost posibil? Cum a fost posibil? Cum a fost posibil? Cum a fost posibil? . .. Aceste era ciocanul pneumatic al întrebării ce-i bătea în tîmpla fîcîndu-i șocuri succesive și brutale, care erau gata-gat: să-i clatine principiile atît de stabile altădată. Și, totuși au rezista acestei întrebări, ba chiar o stimula, în ciuda: efectelor dezastruoase, pentru că nu înțelegea cum a fost posibil să pună la îndoială și o singură clipă buna credința, dragostea, admirația și prețuirea ,manifestate față de ei. de cei din fruntea raionului?

Scăpat din hamul invizibil al fricii și ros acum de dintele veninos al remușcării, avea impresia că și-a dat conștiința la spălat, că o vede chiar cum fierbe împreună cu alte mii de conștiințe, acolo în cazanul de rufe al istoriei, în clăbuci de săpun și miros de leșie. Apoi, ca atitudine de protest împotriva trecutului său viciat de neîncredere, teamă și suspiciune, o nouă și irezistibilă senzație galopantă de fericire a început să-i colinde. Și-odată cu ea, o tensiune misterioasă îl făcea să-și piardă relativ ușor simțul departajării de mediul ambiant. În consecință, se scărpină cu duioșie în lemnul scaunului de sub fund, tăia colțul zia rului în locul propriilor unghii și, uneori, întorcându-și au- .ui asupra-și, asculta cu încântare zurgălăii de argint infu- zînd depărtările.

Discuțiile purtate cu prilejul acelei vizite memorabile au avut darul, prin puterea lor aluzivă, să trimită spre el o seamă de aprecieri ce-i înnobilau personalitatea, ca pietrele prețioase măciulia bastonului de general. De aici, probabil, și procesele înnoitoare declanșate în trupul, mintea și cugetul său, concomitent cu o mai vie siguranță de sine, întemeiată pe indubitabila conștiință a propriei sale valori. Ca un pământ fertil intrat în perioada marilor germinații, Oreste Prică începu vijelios să întinerească. Chelia lui — adevărată tichie de piele fină, lucioasă, roză, trasă pînă la urechi, fapt ce-i dădea o ținută inconfundabilă chiar între confrății de pleșuvie — prinse a-și pierde strălucirea sub un puf moale, subțire și gălbui, comparabil cu cel al puilor de rață la ieșirea din ou. În fundul gurii, pe maxilarul inferior, gingia crăpă pe neașteptate, împunsă dinăuntru de colții celor două măsele noi, iar șurubul bine fixat în

rădăcina unui canin fu, pur și simplu, aruncat afară de caninul cel nou, ce amintea prin furia cu care creștea de sorgintea numelui său. La rîndul lor, pomeții obrazilor deveniră mai catifelați, cutele feței își pierdură adîncimea, bicepșii brațelor se întăriră, mijlocul primi un plus de elasticitate, ba chiar sub centură se întîmplă ceva bine-cuvîntat, făcîndu-i, parcă, mai scurtă calea de la vrere la putere.

Dar, pe câtă vreme trupul o luă binișor spre trecut, spre cel ce fusese odată, mintea și gândurile sale devansară prezentul și se urcară undeva în viitor, de unde priveau peste lume cu mare înțelepciune și nemăsurată îngăduință. Se întâmplă de fapt o dilatare temporală a personalității acestui om de excepție, care, deși încă puțin cunoscut, dovedea, astfel, că poate domina timpul, ținându-l între trupul și -cugetul său ca între fălcile unui clește delicat, de felul celor folosite la luarea și punerea bucăților de zahăr în cana cu ceai, după tabieturi cizelate și îndelung exersate. Rezultatele acestui proces atât de complex și neobișnuit erau pe cât de spectaculoase teoretic, pe atât de sesizabile practic, în întreaga lui existență. În consecință, se însănătoși mai virtos ■decît fusese înainte și se avîntă cu elan sporit pe cîmpul vast al muncii, unde-i așteptau cu nerăbdare sarcini de mare răs-pundere. Într-unul din fericitele și tot mai dese sale momente,, nud inspirația îi dădea tîrcoale din toate părțile și, în cele din urmă, îl lua cu asalt pînă-i producea acea plăcută febră specifică muncii de creație, Serafim Tăslăoanu spuse: „Mîndria de-a organiza Serbarea cîmpenească de pe muntele Cumpătul trebuie să bată raionul de la un capăt la altul, ca o ploaie torențială. Iar avîntul sfîrnit de aceasta să nu fie cu nimic mai puțin năvalnic decît albiile rîurilor umflate și involburate în urma ploii respective.

Lucrurile s-au petrecut întocmai și zilele ce-și urmau trecerea pașnică prin vară, asemeni unor oi mițoase prin strunga de la stîină, nu făceau decît să depună mărturie spuselor sale. Dacă, totuși, uneori se întâmplă să mai vezi pe cîte unul dintre cetățenii raionului oprit locului, cu capul plecat și ochii închiși, puteai cu certitudine să te îndepărtezi mai repede ca diavolul de sfînta biserică, de ideea că omul ar fi cumva copleșit de problemele vieții. În asemenea ipostaze ajungeau exclusiv doar cei dornici să asculte, cu tihnă în trup și receptivitate în spirit,

șuvoaiele avântului general, adunate din toate părțile și curgînd pretutindeni.

Atît de vizibil și audibil fiind, vîntul devenise implicit și foarte exact măsurabil. De aici și o panică oarecare, cînd, brusc, torenții lui au început să scadă. Și, fapt de curiozitate extremă, scăderea nu viza cîtuși de puțin nici ritmul muncii, nici rezultatele ei. Ci doar avîntul ca atare, avîntul în stare pură, acele frenetice descătușări de energii abstracte care, la îndemnul Atotrăspunzătorului se identificaseră în mintea și cugetul tuturor cu enigmatice puhoaie de ape. Iar motivul?

Ilm ... Pe cât se lăsa impresia c-ar fi de cunoscut în tăcere motivul în cauză, pe atât se arăta de neclar cu voce tare. Chiar și celor obișnuiți a vorbi despre toate cele rele și posibile, cuvintele le deveneau în gură clicoase și moi, încât își împotmoleau limba în ele și terminau prin a le împinge într-un murmur tulbure, fără vreun înțeles. A trecut o vreme până când prin epiderma timidității, să-i zicem, ca printr-o pânză de sac, adevărul să-și scoată vlăstarii, se-nțelege, ca pisica ghiarele. Dar și atunci opinia formată — discretă și animată de cauze exclusiv generoase, de altfel, — a continuat să rămână împărțită în două, confruntarea părților având darul de-a atrage atenția și-a stimula energiile, dacă nu și de-a limpezi lucrurile. „Serafim Tăslăoanu nu știe că noi știm despre necazul ce-l încearcă!”⁴¹ — opinau unii și aduceau în sprijinul ipotezei lor argumente îmbibate de mustul crud al faptelor cotidiene. Priviți, ziceau ei la unison, la curajul cu care-și suprimă durerea personală, dezinvoltura cu care-și poartă zîmbetul mîh- nit pe dedesubt, exigența cu care veghează bunul mers al treburilor. Urmăriți admirabila consecvență cu care-și aplică principiul ce singur și l-a elaborat, a cărui premoniție teoretică începe cu întrebarea „Ce-i bucuria?”¹¹ pentru a continua cu cea mai densă și explicită dintre definițiile posibile — „0 răbufnire a sufletului omenesc în afara sa, asemeni aburilor dintr-un cazan sub presiune”¹¹ și a se încheia cu imperativul apoteotic: „Băgați de zor pe focul existenței, să dea 'n clocot fericirea, să aburească bucuria! . .

„Dimpotrivă, subliniau alții, dimpotrivă! Serafim Tăslăoanu știe foarte bine că noi știm de necazurile sale. Iar asta nu-i diminuează cu nimic meritele, ci mai

vîrtos i le sporește, adăugind curajului, dezinvolturii și exigenței cu care drege și face, calități îndeobște cunoscute, și-o dragoste evidentă față de noi, de vreme ce caută cu tot dinadinsul să ne cruțe de cutremure sufletești.“ De ce? Dar, înainte de-a răspunde acestei întrebări, să reproducem o anumită întâmplare.

Se povestește că în una din rarele după-amiezi petrecute de Serafim Tăslăoanu în familie, pe cînd acesta ședea lângă geamii! vilișoarei ce-o locuia, gîndurile îi pluteau de voie peste curtea interioară. Ce chibzuială de soție, ce suflet de femeie, ce mîna de gospodină! .. . Observațiile o priveau, desigur, pe nevastă-sa, temeiul lor fiind cele văzute. Faptele vorbeau cu prisosință despre calitățile neveste-si, ființă de sorginte țărănească, dar șlefuită îndelung de experiențe ur- oane. Ar fi putut foarte bine să recurgă și ea, ca altele, în fond mai puțin îndreptățite, prin funcțiile soților, la sprijinul altora, sau să se detașeze de asemenea preocupări, cîtă vreme nu era împinsă spre ele de vreo nevoie materială. Nici vorbă, însă, și iată tufele de agreșe, straturile de flori, spațiile amenajate pentru păsări. Orătării, nu! — a ripostat el cînd i-a expus planul ce-l avea. Doamne ferește, Serafime! se arătă ea speriată, și-abia pe urmă se roși toată de mușine că iarăși a căzut în „capcana misticismului¹⁴ cum i-o spunea soțul, adesea. Dar, gîndește-te și tu, Serafime, ce-o să creadă mama despre mine dacă va veni pe la noi și va vedea o curte atît de mare, fără păsări?! Săraca de ea, o să creadă c-am ajuns o stricăță. O . . . Nevastă-sa căută cu înfrigurars un cuvînt dintre cele pe care le știa că-i plac lui să le folo-

.se;iscă. Găsi mai multe, însă, după cum văzu ol că-l umblau buzele, îndoiala o făcu să renunțe și să continue simplu eu „() de aia! . . . “ spusă de care era sigură că-i potrivită. 101 a fost de acord și, iată, nu regretă deloc, cînd vede ce a ieșit.

Astfel plutind, gîndurile sale se-nvolburară deodată ca un vini apărut prin surprindere. Relaxare? Pălăvrăgeală? Cu ce <lrçpf, dau cu de voie gîndurilor 277ele cînd n-am răspuns la unele probleme de fond? Fusese frămîntat, într-adevăr, de o ehesăune delicată. Impresia ce-o degaja adesea în postura în care era nu-l mulțumea. Prin felul său de-a fi trebuia să impună, dar și să convingă, să stîrnească teamă dar și respect, să combată cu vehemență dar și să prevină cu abilitate fenomenele negative. Ori, pentru toate astea, deși era înarmat eu voință și dorință, îi lipseau parcă reperele...

Freccându-se între ele ca niște curenți de aer ce-și schimbă repede și în sensuri opuse direcția, gândurile sale nu mai aveau plutirea lină și odihnitoare de la început. Așa se explică de ce, în brusca lor învâlmășeală și zvîrcolire, ele se loviră de un cocoș, ce tocmai își făcea mica plimbare printre găinile din curte. Ce ținută superbă! Le-ai fi putut zice pe rine: mândrie, orgoliu și prețiozitate; vigoare, virilitate și forță; eleganță, suplețe și sprinteneală, tuturor trăsăturilor acelui fel șocant de-a fi, dacă două împliniri nu le-ar fi înglobat pe toate celelalte într-o fericită și pilduitoare formulare: demnitate și bărbăție. Iată spre ce trebuia să năzuiască! se trezi spunându-și Serafim Tăslăoanu, și-o recunoș- lință repede transformată în caldă efuziune sentimentală .simți din adîncul ființei sale pentru înaripatul cel plimbăreț.

97

Creșterea prestigiului într-un mod atât de vertiginos și covârșitor — avem în vedere preafiericul cocoș — rămîne și pînă astăzi o relativă enigmă, deși n-au lipsit laudabile eforturi pentru elucidarea cazului. Cert este, însă, că într-un timp record, Voinicul, cum îl botezase stăpînul, discret și numai pentru cercul intim, deveni idolul de necontestat al păsăretului din oraș. Pentru asta, hotărîtoare au fost, desigur, datele native ale personalității sale, începînd cu aspectul exterior, de natură să atragă simpatia, și încheind cu Cv lelalte condiții biologice și psihologice. Nu-i mai puțin adevărat că modeste intervenții pentru stimularea și modelarea valorosului patrimoniu ereditar au existat. O hrănire rațională, diversificată și atent dirijată, bunăoară, care să asigure îndestularea cuvenită cu alimentele de bază: semințe decorticate și fierte, rîme, musculițe și omizi sterili-

194

**zate, melci fripți la grătar, ca și unele preferințe excentrice precum miezul de
nucă, boabele de piper, sucurile.**

7 — Serbare cîmpenească

Scurte antrenamente la parametri de performanță: alergări prin nisip, echilibru pe frînghie, sărituri peste garduri, zboruri planate cu greutate la picioare și lupte cu diferiți adversari după pilirea corespunzătoare a ciocurilor și ghiarelor acestora, din motive lesne de înțeles, căci ura stîrnită de invidie, cu nimic mai prejos la necuvîntătoare, poate adesea provoca incidente regretabile. Și-n fine, antrenamente lejere de întreținere: batere matinală din aripi, reprize de scormonit în pămînt afinat, scaldă în gropile de colb fin și altele. Printre exercițiile de întreținere s-ar fi numărat, zi-ee-se, și schimbarea, din trei în trei zile, a celor douăsprezece găini ce-l înconjurau în permanență. Discreția noastră este însă potrivnică incursiunilor clandestine prin asemenea intimități și, de aceea, ne oprim la timp. Cert este că antrenamentele complexe de care vorbim i-au permis înaripatului escaladarea celebrității pe toate laturile posibile.

Iată o schiță doar a ceea ce reprezenta înaripatul ajuns la rangul de star imbatabil. Se explică, astfel, de ce retragerea lui a lăsat inițial în opinia publică o tristețe amară, apoi a trezit bănuieli, ca, în cele din urmă, să stîrnească panică. Ce se aude? Ce s-a întîmplat? Cum e posibilă o asemenea tăcere? Luînd cu asalt persoane inițiate în domeniul păsăresc, întrebările au dat dreptate proverbului care spune: „Pereții surzi la strigăte pot avea urechi pentru șoapte“ și-au dezlegat enigma: Voinicul este bolnav! ...

Cocoșul suferea de o boală psihică de mare complexitate, cu evoluții imprevizibile între melancolie visătoare, depresii acute și feroare eruptivă. Ochii săi păreau două lacrimi solidificate, în care mediul ambiant se reflecta și distila pînă la esență. Săptămîni la rînd refuza orice mîn- care în afară de niște pietricele rotunde și gălbui care le îngurgita cu o poftă nebună, ca poi rînza lui destoinică să le sfarme ceasuri la rînd, făcînd să răzbată în preajmă scrîș- net uniform și tenace de rîșniță. După felul cum el însuși asculta acele zgomote războinice, lăsa să se înțeleagă că în acele momente traversa stări de maximă disperare, că, dacă ar fi fost posibil, s-ar fi dăruit cu totul mecanismului sau lăuntric atît de perfecționat, spre a fi măcinat și făcut; pulbere. în virtutea echilibrului universal, venea, în fim*, r.ij rlapa de euforie, manifestată îndeosebi prin vocalize inimitabile ca forță și nuanțe. Era forma cea mai sublim- Iragica prin care se exprima bolnavul, și-o făcea pînă la rpuizarea totală. O, cu ce n-au încercat să-i momescă penii u a l opri din cîntat! Zadarnic, însă. Și, cu siguranță s-ar ii prăpădit, dacă unuia dintre medicii veterinari nu i-ar fi venit ideea de a-l ține într-o cămară întunecoasă, unde, <lupa o bună repriză de cîntat, să aprindă lumina. Formula r,e dovedi salutară. Voinicul mai țipa o dată, de două ori, apoi se oprea privind glorios la becul din tavan. Concluzia nu putea fi decît una singură și de-o valoare greu de estimat, deocamdată: cocoșul se credea cu înzestrări demiur- i;ice, avea ambiția ca la semnalele lui să se crape de ziuă, iar invenția medicului veterinar îi satisfăcea orgoliul. Ambiția, însă cum bine se știe, nu face uneori altceva decît să hrănească o altă ambiție. Așa și în cazul de față. Acum bolnavul traversa în grabă starea melancolică, ciugulea hrăpăreț și cu nemiluia pietre, ca îndată să sară pe o rudă pusă la înde- mînă și să închidă ochii, semn c-a venit noaptea. Apoi totul ora reluat cu și mai mare înverșunare, în frenetica sa nebunie, înaripatul dobîndind certitudinea că se poate juca de-a timpul după cum îl taie capul.

Eforturile de-a salva sublimul cocoș au fost, sub multiple aspecte, pilduitoare. Medici veterinari și alți pricepuți de seamă în complexa psihologie păsărească au rămas zile și nopți la căpățîiul bolnavului. Au fost folosite, rînd pe rînd, metode de tratament pe bază de medicamente, pe bază de sugestie ... Glasuri înduioșate destăinuiau în șoaptă că specialiștii în ultima dintre aceste metode, cea a sugestiei, și-au călcat pe inimă și în speranța unor rezultate palpabile s-au dus pînă acolo încît i-au arătat suferindului pe unii dintre dușmanii săi indezirabili, ca dihorul, gaia și vulpea, doar, doar, printr-un șoc emoțional, îl vor readuce la starea normală. Eșecul le-a provocat asemenea remușcări, se zice, că somnul lor a început să fie bîntuit de cele trei feluri de sălbăticiuni, în fața cărora ei înșiși se transformau în niște cocoși umili, ce tremurau de spaimă să-și piardă penele, nu alta.

Nu în ultimul rînd, o caldă afecțiune față de soarta înaripatului și-au arătat-o anonimiile. Avîntul compasiunii ei a fost atît de puternic și surprinzător, că nimeni nu va ști vreodată cu precizie cum a luat ființă, bunăoară, cea mai mare Asociație pentru stima și ocrotirea găinaceelor, asociație ai cărei membri plini, membri neplini ori numai simpatizanți de diferite grade întreceau prin însumare numărul populației raionului, pentru că mulți s-au înscris în toate categoriile posibile, și cine ar fi putut să-i oprească?!

Cu toate acestea, cumplitele încercări ale nefericitei vietăți continuau să trezească ecouri largi și cu consecințe dintre cele mai dramatice în opinia publică. Simbolul justițiar, adânc înrădăcinat în conștiința comună, cerea suferință. Imperativele momentului impuneau, dimpotrivă, extazul. Deruta, explicabilă și generală, cunoștea accente tot mai grave, cu cât urca în ierarhia raionului, pentru a atinge un adevărat apogeu în cadrul celor șapte comisii cu activitate permanentă, specializate în organizarea Serbării cîm- penești. Aici puteai vedea indivizi cu experiență serioasă de viață cum căutau sprijin unii în ochii altora, cum își aținteau urechile îndată ce se înfiripa undeva un firicel de speranță; o soluție, sau o simplă presupunere pentru ieșirea din impas, cum fețe cariate de aspre și alarmante neliniști luptau zadarnic să mențină în expresia lor aparențele unei jovialități artificiale.

În cele din urmă, învinse și abătute, cu recunoașterea neputinței, capetele se îndreptau spre cine? Evident, spre singurul capabil să rezolve problema: spre Serafim Tăs- iăoanu. Dar ... În loc să se dezlege, enigma se învîrtoșa mai tare. Pentru că el oferea o lecție nemaipomenită de voință și stăpînire. Nici o bătaie de pleoape, nici o privire și nici o cută de pe față nu-i trădau zbuciumul. Doar cei antrenati în observații subtile bănuiau încrîncenarea cu care-și menținea la suprafață frenezia, patosul, optimismul ... Ei aveau chiar respectuoasa convingere că în dedesubturile ființei sale mocnea durerea. Desigur, o durere constructivă, una dintre acele dureri, prin care se filtrează, de obicei, practica de viață pentru a ajunge la înțelepciune, dar, totuși, totuși. . .

Iată de ce atitudinea colectivă adoptată în cele din urmă reprezenta un compromis pe cât de nedorit, pe atât de necesar. Ea trebuia să se înscrie pe linia unui optimism ponderat, cu posibile dar vagi umbre de tristețe, și numai în ocazii deosebite, recuperarea pentru daunele astfel provocate climatului făcându-se din preaplinul dăruirii în muncă. În sensul acesta, de altfel, membrii celor șapte comisii specializate pentru organizarea Serbării cîmpenești au și .ijitins la un acord mutual, privind menținerea unei «lari ilr adevărată alertă culturală. Ghidul teoretic al conduitei lor Fiind o binecunoscută cugetare a lui Taslăoanu, care suna a';I.IVI: „Cînd mișcarea e totul, a sta pe loc înseamnă a d;i mapoi!“.

XIII

Cîmpul era imens și neted, cu iarbă deasă, de un verde pal, izbitor de asemănătoare cu cea din covoarele țesute meșteșugit de femeile din partea locului. Numai că, dacă în iarbă deasă a acelor covoare se decupau păsări cu aripi albe :-i negre, din iarbă cîmpului nu mai încăpea nici o îndoială» ■ desprindea un grup de călăreți, insuficient de clari, deocamdată, dar agitați nevoie mare. Se vedeau tot mai bine: caii, galopînd cu coamele învolburate, valtrapurile de mătase aruneînd sclipete în vârtejurile vîntului, iar călăreții învîrtînd deasupra capului săbii atît de mari și grozave» că aduceau mai degrabă cu niște elice de elicopter,

decît cu binecunoscutele arme de luptă, ale căror tăişuri s-au confruntat de-a lungul istoriei cu felurime de gîturi.

Acum, grupul era aproape de-a binelea și de sub coifurile de oțel figurile începeau să primească identitate. Orice confuzie era deci exclusă. Serafim Tăslăoanu era chiar în fală, pe un cal șarg, care, iată, se ridică în două picioare și nechează asurzitor, în vreme ce extraordinarul călăreț lasă hăturile și, cu mâna stângă întinsă ferm înainte fixează o țință undeva departe pe linia orizontului. Oreste Prică îl urma imediat, cu fața împietrită într-o atitudine intransigentă, prin care răzbăteau la suprafață ca aburii din lutul pus la uscat mândria și ura, cu zîmbetul rece, studiat, ca un cuțit lucitor între dinți. În urma lui Oreste, Macarie Sfîrcu» Ilarion Jumară, Costache Mîmînțălu și Velir galopau în linie dreaptă, iar coifurile lor, aidoma unor păsări umflate în pene, se zbăteau ritmat, lăsînd impresia unei zadarnice încercări de lansare în zbor. Fețele acestora exprimau o mare neliniște și. . . tristețe? Aa, nu, tristețe, totuși, nu! E-o regretabilă confuzie, pentru că ar fi imposibil de conceput.un asemenea sentiment. Tristețea este, așadar, exclusă. Cel mult îngîndurare, dar și asta doar în sensul de angajare a gîndurilor într-o lucrare temeinică, pozitivă. Deci, fețele lor exprimau neliniște și îngîndurare în modul cel mai convingător. Cauza? Cît se poate de vizibilă și justificată. Ce caută Oreste Prică între Serafim Tăslăoanu și ei, împotriva tuturor normelor scrise și nescrise ale ierarhiei locului? I-a luat-o calul înainte? Să și-i tempereze! A dorit să-i spună ceva anume? Foarte bine, numai să poftască iarăși la locul ce i se cuvine, nu să se facă uitat acolo în fața lor! O fi el, Oreste Prică, eroul zilei, însă ...

Asta gîndea Aviuță Bîzu despre nemulțumirea celor patru dintre adjuncții lui Serafim Tăslăoanu. Ar fi mers cu gîndul și mai departe, la rădăcina fenomenului,

dacă n-ar fi știut că el era, de fapt, cel căutat de furioasa expediție, iar tufele de sălcii după care stătea pitit când se făcea că sînt, când dispăreau, expunîndu-l pericolului ce-l umplea de groază. De aceea, cu tot curajul despre care nu se îndoia cîtuși de puțin că-l posedă din plin, își permise să răsufle ușurat de îndată ce grupul de călăreți se îndepărtă fără să-i observe.

Acum! își zise el adunîndu-și curajul așa cum ai aduna boabele de piper risipite pe jos, acum e momentul potrivit, socoti, încălecîndu-și calul și luînd-o pe urmele lor. Dorința răzbunării dădu în clocot în toată ființa lui, nici măcar nu se opinti prea tare cînd încordă arcul și săgețile — un fel de micro-rachete de forma stiloului ce tocmai îl primise cadou din partea neveste-si, începură să zdrențuiască aerul curat cu zgomotul lor ucigător: vîjj, vîjjj, vîjjjj...

— Măgarule, ticălosule, escrocule, nu ți-e rușine? Pleosc! Pleosc! se auziră în sala de cinematograf cele două palme revărsându-și năduful lor peste banda sonoră care tocmai dezvoltă o admirabilă melodie suav-melancolică, demnă de tija unui flaut ales.

— Nesimțitul! ... Pungașul! ... Bădăran, dom'le scoa- teți-1 afară.

■—■ Pssst! ... Liniște, liniște, vă rugăm! ...

Ecranul, pe care Jean Marais, avînd eleganța unui adevărat senior de pe vremea lui Ludovic Soare, îngenunchea ceremonios în fața iubitei inimii sale, deveni aliatul lui Aviuță Bîzu, și atrase spre el ochii și gîndurile celor care, în împrejurări mai puțin captivante ar fi putut să-și exercite asupra-i tăria principiilor și normelor de care este animată societatea noastră, transpuse, desigur, în expresie fizică. Așa că Aviuță Bîzu profită de conjunctura favorabilă creată de idila de pe ecran și, la scutul întunericului, încasînd doar cîteva ghionturi de la cei pe ale căror picioare călca strecurîndu-se hoțeste printre scaune, reuși să iasă afară.

Ajuns în stradă, sub zîmbetul ironic al soarelui la asfințit, vitrina cu oglindă a unui magazin îi destăinuie duplicatele minuțioase ale celor două palme lăsate pe obraji. Nervii săi, într-o veșnică stare de somnolență, se trezără ca prin minune la viață și în nesăbuita lor revoltă îi dezlănțuiră o adevărată furtună intestinală.

De fapt, ce s-a întâmplat? Destituirea subită, fără explicații, din funcția ce și-o dobândise cu neodihna trupului pus în alertă de răcnetul ideii, însemna pentru el — fire sensibilă, duioasă, adînc pătrunsă de certitudinea propriilor calități — o catastrofă comparabilă cu cea produsă de un cutremur asupra unui oraș cu clădiri mai mult fragile decît suple. Dintr-un răsfățat de care se ținea norocul ca scaiul de oaie, Aviuță Bîzu a devenit jalnicul decor al unei drame în care se ruinează de-a valma idealuri înalte, simțăminte nobile, convingeri ferme, lăsînd în urma lor fumul urît mirositor al disperării. Și, pe toate acestea le-ar fi purtat în sine cu stoică resemnare și suprem dispreț, dacă ar fi găsit fie și cea mai vagă mărturie de înțelegere față de durerea sa, în opinia publică. Un reazim cît de mic, o susținere, în fine, o proptea ... O, și cît a dorit. Ba chiar n-a avut nici un dubiu la început că orașul, raionul, regiunea întreagă îl vor plînge ca pe un mare nedreptățit, victimă căzută pradă unui act samavolnic. „Vei fi răzbunat, Aviuță dragă, cazul tău va stîrni valuri, valuri de furie, va zgudui conștiințe, lumea va începe să te respecte și să te iubească, și nu-i departe ziua cînd...” „Cînd se va întîmpla ce anume? Hai, spune, nu te sfii, fii amabil și continuă”, își îndemna Bîzu persuasiv eul său. „Cînd o s-ajungi mare, venea răspunsul, mare de tot, stimate și iubite stăpîne. Mai știi? Poate chiar o figură pr ... pr ... proeminentă! ...”

Așa a reușit dumnealui, Aviuță Bîzu, să iasă din Direcția Sesizări, Reclamații, Plîngerii cu fruntea sus imediat după destituire, cu spinarea dreaptă și fața impenetrabilă la sentimente fugare, cu pași mărunți și încărcăți de demnitate, convins că în pielea damnatului de azi se preumblă eroul de mâine. Așa a ajuns acasă și a reușit să-și liniștească nevasta, (care, totuși, din prea plinul iubirii a slobozit cîteva lacrimi cristaline pe umărul lui), a mîncat bine și, sub privirile ocrotitoare ale aceleiași minunate neveste a deconspî- rat locul secret în care era ținută glaja cu țuică, a sorbit din ea cu patimă nedisimulată, ca să se avînte apoi într-un somn adînc ■— adevărată piatră de hotar între trecutul defunct și un viitor care nu va putea fi decît strălucit, dacă se are-n vedere suferința sinceră și profundă, ce jalonează drumul spre el.

A doua zi, pregătit sufletește să primească admirația, compasiunea sau, din partea neștiutorilor și indiferenților cel puțin bunăvoința, își făcu reîntrarea în lume, ducînd sub braț o geantă mare și plină cît un pîntec ele capră sătulă. De fapt, era o geantă strategică, sau, altfel spus, căptușită cu cocoloașe de hîrtie care să atragă privirea de departe, ca oamenii să vadă cine a dus și continuă să ducă greul la un serviciu atît de important, să aibă și ei o imagine concretă, expresivă, asupra modului exemplar în care înțelege el să-și facă datoria, să-și poarte povara fără a crîcni măcar. Din cauza greutății ce-i afîrna de mîna dreaptă, umerii lui erau oblici, ca o balanță înclinată la extrem. Cu toata acestea, Aviuță Bîzu ținea colțul gurii agitat de un tic nervos, de un tremur gata oricînd să naufragieze într-un zîmbet capabil să completeze cu afecțiunea cuvenită o strîngere de mînă, sau un salut ocazionali.

Sirada, în lipsa mijloacelor de transport de orice fel, a căror prezență era interzisă în partea de sus a orașului, oferea o libertate de mișcare ce făcea din mersul fiecăruia o modalitate directă de-a se individualiza, de a-și explica prin măsura și gradul de siguranță a pașilor o parte din gândurile și sentimentele ce-l animau la o oră atât de matinală. Un grup de țărani cu desagi pe umeri și clondire în mâini urca anevoios, înghesuindu-se unul într-altul, deși jumătate trotuarul rămânea pe lângă ei liber. Vorbeau toți deodată, pe un ton egal, iscând un murmur continuu, un fel de praf sonor, din care abia se alegea ici, colo, câte un cuvânt. „Oameni în afara problemelor serioase”, concluziona Aviuță Bîzu privindu-i, în timp ce unul dintre ei, treeîndu-și clondirele într-o singură mină, își ridică pălăria de pai cu cea- laLă și, cu un glas nesigur, dar plin de respect, îi adresă un „Bună’ mneața!”. Urechile lui Aviuță Bîzu se dilată de plăcere ca niște pîlnii de gumă, la auzul acestui salut venit din popor, ochii lui primiră strălucirea satisfacției, iar viermele curiozității începu să roadă: „Mă cunoaște? Nu mă cunoaște? Să fie vreunul la care i-am rezolvat vreo problemă, vreo plîngere?” „Aa, nici pomeneală de așa ceva, dom’le, spuse eul său ținînd. Cetățeanul te salută pentru că simte nevoia, pentru că o voce lăuntrică i-o reclamă ca pe o obligație. El te salută pentru faptul că imediat ce te observă intuiește în tine pe omul ce trebuie respectul. Și ai-’i, în această atitudine respectuoasă a cetățeanului, se vădești’, dragă Aviuță, trecerea ta de la un oarecare la cineva, de la un nimeni la o personalitate, de la cel care așteaptă la cel care se lasă așteptat, de la cel care salută la cel care este salutat. De aceea, nu contează cît de puțin dacă te cunoaște, ori nu te cunoaște acel cetățean. Important este doar că te salută, dovedindu-ți, astfel, că ai trecut în rîndul celor care cunosc mereu mai puțini oameni, în comparație cu numărul oamenilor care-i cunosc pe ei.”

„Deci, sînt cineva, sînt cineva!“ murmură Aviuță Bîzu, mîngîindu-și eul cu un gînd de recunoștință, cum călărețul mîngîie coama calului după cîștigarea cursei. „Dat naibii și eul ăsta! Parșiv, dar deștept! El știe bine că odată ce te-ai înfipt în opinia publică nu mai poți fi neglijat. E un raționament simplu: de atunci înainte ești în mod obligatoriu și pentru alții. Că te înjură, sau te adoră, e treaba lor. Esențial rămîne adevărul că nu te pot ocoli și uita. Iar, de se în- tîmplă să te faci cunoscut prin suferința și durerea îndurate pe nedrept, șansa afirmării îți va surîde odată în plus.“

Astfel, descifrînd Aviuță tainele eului său, misterioasa busolă care-l conducea din umbră, era infuzat de bucurie. Avea chiar senzația foarte concretă că i-au crescut aripi cu ajutorul cărora plutește, iar pașii lui, dacă ating pavajul, o fac doar de formă, de ochii lumii, din cauza modestiei — o boală incurabilă, cu care, probabil, s-a născut și de ale cărei mizerii nu poate scăpa.

O, iată-l și pe profesorul de matematică Pinte, împreună cu contabilul șef al CAP-ului „Drumul belșugului”¹¹. Ae.vști indivizi, fără îndoială trebuie să respecte necazul unui concetățean lovit de ticăloșia altora, forța lui de a-și purta cu demnitate și neasemuit stoicism, ca pe o floare la butonieră, rana morală pricinuită din invidie. Pașii lui Aviuță Bîzu deveniră mai rari, balansul genții mai grav, musculatura feței mai încordată, iar acel tremur al gurii mai accelerat. Întregul lui corp era pregătit să demonstreze, sub învelișul străveziu al jovialității, dramatica încercare la care-i era supus sufletul. Cei doi, însă, captivați, probabil, de discuții flecare, trecură pe lângă el fără să-i acorde atenție, deși ochii lor se înfilniră, totuși, pentru o clipă.

„Tipi de nimic! Niște individualiști îpuțuți! Oameni încrezuți și aroganți!” cugetă cu amărăciune Aviuță, supărat pe bună dreptate că neșansa i-a scos în cale, într-un moment atât de semnificativ, asemenea specimene nesimțitoare. Între timp, în fața lui își făcu apariția, de după colțul cu Strada poștei, doamna Bunăilă, văduva fostului responsabil al magazinului specializat în desfacerea tuturor produselor obținute de la oaie, această specie blîndă, de la carne, brînză, lînă și pînă la mațele uscate, folosite la fabricarea strunelor de contrabas. Înaltă, grasă, lată-n șale și domoală la mers, minunata ființă sugerează siguranță, liniște și încredere nelimitată. Glasul ei puternic și unduios dă cuvintelor rostite și cîntate totodată un fel de vrajă aparte, o încărcătură de generozitate lipsită de obiect. „Uite și norocul meu!” zise Aviuță Bîzu plin de speranță, nerăbdător să audă, în fine, și o vorbă de alinare. — Bună dimineața! Să-ru’mina! Ce mai faceți? Cum o

duceți? Nu v-am văzut da mult, parcă de luna trecută! E greu, nu-i așa, stimată doamnă? Puteți răzbi singură?

— Oooo, doamne, doamneeee! Că nici nu se poate spune ce pustie-i viața omului bătrîn, rămas singur. Ce nenorocire, tovarășe Aviuță, ce nenorocire! ... Și bietul Veselie al meu cum s-a dus și m-a lăsat! .. . Ooo, cum crește iarba pe el, cînd pe mine crește urîtul! Cum strînge el pămîntul în brațe, cînd eu strîng perna și-o ud cu lacrimi! ... Ooo, ooo, și iarăși ooo, tovarășe Aviuță dragă.

— Dar mie, stimată doamnă, ce mi s-a putut întâmplă, ați auzit, desigur, nu? închipuiți-vă! Tocmai mie, carele ce n-am făcut să pun pe roate plîngerile, cel mai sensibil și credeți-mă — o spun de altfel și alții — cel mai important sector al Direcției. Tocmai mie, carele, vaaaaii, cu cîtă trudă și dăruire pentru cauză mi-am clădit prestigiul! Cu cîtă; muncă de răspundere mi-am dobîndit funcția!

— D-apoi, așa-i, tovarășe, se-ntîmplă! răspunse sec doamna Bunăilă, întorcîndu-i spatele și lăsîndu-l pe limbă cu alte cuvinte jeluitoare, gata pregătite.

**Presupusa ceară din presupusele aripi crescute la sub- suorile lui Aviuță Bîzu
se topiră ca prin farmec. Decepția**

**— animal ciudat, nevăzut, caracatiță de fum cu zeci de brațe, îi încolăci mîinile,
picioarele, gîtul, cotropindu-l sub**

o greutate abstractă, nedefinită. „Dacă pînă și doamna Bunăilă, dacă pînă și ea ... M-oi fi născut, oare, prea repede ori prea tîrziu, de am nimerit aici, unde nu te poți bucura de un dram de înțelegere, de compasiune? ..

Ajunse la slujbă. Clădirea impunătoare, cu cele cinci etaje ale ei, ridicată temeinic din piatră de granit scoasă din țeasta muntelui, cu firma imensă, sclipind în bătaia soarelui, de parcă fiecare dintre cele trei cuvinte Sesizări—Reclamații—Plîngerî ar reflecta o altă față ascunsă a acestei lumi,

1 se păru deodată nu numai străină, ci și periculoasă penii îi o ființă fragilă, delicată și simțitoare ca el.

În ciuda sensibilității sale excesive, care a generat apariția unor excrescențe trandafirii pe spiritul său, Avin ța Bîzu reușea să fie, cînd interesele i-o cereau, și stoic. ȘL nu un stoic de rînd, unul dispus la o suferință relativă doar ca să poată strînge din dinți. Ci un stoic inegalabil, în stare să-și întoarcă suferința mereu și mereu asupra-și, ca pe o grindină care să-i bată cu nemăsurat sadism, centimetru cu centimetru. Acum era în fața unui astfel de imperativ. Cu o fermitate ce excludea ambiguitatea, voința sa ordonă scurt și cuprinzător: suferință! Suferință, pînă se vor găsi ochi să i-o vadă și inimi să i-o înțeleagă..

Umerii săi erau acum povârniți sub pietroaie invizibile, bărbia i se înfipse în piept, colțurile gurii îi alunecaseră-n jos, cu buza superioară peste cea inferioară ca la boturile cîinilor abătuți, picioarele-i deveniră două pungi înguste și lungi, pline cu nisip. Urcînd în acest fel scările Direcției, el oferea imaginea tulburătoare a luptei pentru supraviețuire. Iar geanta, cît un pîntec de capră parcă și mai înfioat de- cît la plecare, înșesată, nu-i așa, pînă la refuz de acte complicate și dificile, a căror rezolvare este pe cît de grea, pe ațit de urgentă, după ce l-a pus la cumplită încercare intelectuală și sufletească toată noaptea acasă, (pentru că asta înseamnă să fii dăruit cauzei, să n-ai parte de somn și odihnă numai de neastîmpărul activității), geanta lui roasă și terfelită prin trenurile, autobuzele și căruțele raionului, nu mai părea deloc a fi cea purtată, ci dimpotrivă, sugera ideea că tocmai ea este cea care-și trage anevoie stăpînul pai scări la deal, către Golgota locului de muncă.

Cu coada ochiului distinge siluete urcînd pe lîngă ei, sau coborînd. Surprinde frînturi de discuții, murmure. Dar cine poate să vadă, să audă, copleșit de suferință în așa măsură? Doar cînd deschide ușa biroului său și ridică ochii în care s-a sedimentat regretul și umilința, și ciulește urechile pe timpanul cărora zac rămășițele unor ofuri prelungi, observă și înregistrează totul. Noul său șef — în aparență o făptură angelică de adolescent cu ochii rotunzi și pătrunzători ca două corole ale albastrelor de cîmp, cu părul blond, numai cîrlionți și inele, era deja sosit și stătea la masa privilegiată, pe scaunul cel tapițat și cu spătar înalt. Aviuță Bîzu vedea, însă, dincolo de aparențe, acolo unde, sub ascunzișul veșmintelor, ființele încep să fie ele însele, și auzea dincolo de cuvinte, acolo unde gîndurile devin perceptibile, rostindu-se pe frecvențe ce scapă urechilor obișnuite. Or, inocentul adolescent ajuns în mod samavolnic șef peste un funcționar de talia morală și înălțimea profesională a unuia ca Aviuță Bîzu — omul capabil să stîrnească pentru meritele sale invidia pînă și a celor mai destoinici angajați ai Direcției — era un artizan neîntrecut în arta prefăcătoriei, un adevărat campion în materie de dedublare, dacă pui la socoteală experiența relativ redusă acumulată pînă la o vîrstă atît de puțin prestigioasă. Tocmai de aceea, după zîmbetul său clement și privirea sa naiv mirată, Aviuță Bîzu vedea masca rînjetului răutăcios și sclipă-tul acid al disprețului, iar după cuvintele sale „O nouă și puternică avalanșă de plîngeri ne așteaptă, tovarășe Aviuță!“ auzea, de fapt, reproșul: „Ei, vezi, bătrîne, dacă nu lucrezi cît trebuie unde ajungem?! Iată, se prăvălesc plîngerile peste noi și ne îngroapă cu totul sub avalanșa lor!“.

Înregistrînd tot ce ținea de comportamentul șefului său, dar, mai ales de intențiile acestuia, (căci, pe cîmpul accidentat al intențiilor și presupunerilor se pregătesc loviturile mîrșave împotriva subalternilor) Aviuță Bîzu se așeză la masa

de lucru și peste cîteva minute era cufundat iremediabil în vraful prăfuit al dosarelor.

Lucra cu o pasiune împinsă pînă la patimă, îmbrățișa noianul problemelor cu o căldură caniculară. Și cum stătea el cu fundul pe scaun, cu coatele pe masă, terorizat de devotamentul față de muncă, sub lentilele ochelarilor săi începea a mărșălui — precum caravanele de cămile sub văzduhul imens și arzător al deșertului — plîngerile. Erau plîngerile care cereau îndurare în stabilirea pedepselor pentru tilhărie, înșelăciune, bătaie, beție, curvășărie, abuz, minciună, delapidare, violare de domiciliu, persoană, drepturi și obiceiuri; plîngerile care cereau scutire sau păsuire de impozite, taxe, amenzi, obligații, angajamente, rămășaguri și promisiuni făcute de voie, de nevoie, din mărinimie sau prostie; plîngerile ale unora împotriva acelor care le-au dres, le-au făcut, le-au sucit, le-au copt și le-au stors, i-au amenințat, i-au tras pe sfoară, i-au fraierit, i-au belit, i-au jupuit, sau, pur și simplu i-au convins profitînd de neștiința, bunătatea, sau naivitatea lor; plîngerile ale altora împotriva unora, care nu le-au făcut nimic deocamdată, dar care se pregătesc să le facă, cu scopul, intenția, dorința, plăcerea, sau vreo pornire fără motiv de acest fel, dovedită însă de felul cum le poartă simbetele, duminicile și celelalte zile ale săptămînii cînd îi spionează pe față și pe dos, îi urmăresc și bîrfesc, ba, mai mult: cel mai adesea îi lasă în pace, ori este cunoscut faptul că indiferența de azi este ură și dușmănie mîine; plîngerile ale multora împotriva nimănui, doar avî, în general, ca semnalizare, sesizare, avertizare, ea informare pentru orice eventualitate, ca prevenire patriotică, relale- nească, dezinteresată, făcută gratuit, fără nici o progonă, căci nu se știe niciodată cui ce-i trece prin cap, cine ce a văzut peste noapte și cu ce gînduri se scoală dimineața.

Și cum stătea la masă revărsînd prin lentilele sale lumina înțelegerii peste necsfîrșitele plîngerile, numai ce aude din baza de liniște, răcoare și mireasmă de

flori, a minții, cum se înfiripă și crește mugetul ideii, cum se aude tropotul copitelor ei, care vine, se apropie, sosește, trece! .. . Dar, tre- cînd, lasă agățate pe limba lui Aviuță Bîzu, asemeni rufelor întinse pe stîngia gardului la uscat, cuvinte, cuvinte și iarăși cuvinte. El le rostește cu voce înceată, le ascultă, le așează unele după altele și le înnădește pînă se potrivesc, iar în jur se face risipă de înțelepciune: „Pune leacul pe rana c:e le doare!“ „Linge mîna care te bate!“ „Fă-;e frate și cu dracul pînă treci puntea! “ „Cîinele care latră, nu mușcă . . . dacă-i arunci osul la timp!“ „Unge osia unde scîr- fîie!“.

Pe măsură ce întorcea pe-o parte și alta minunatele proverbe ca să le descopere tainele, gîndurile lui Aviuță Bîzu deveneau străvezii, și-n giulgiul lor moale apărea una și aceeași persoană, singura la care trebuia, în extremis, să emile saivan;; Oreste Prică.

XIV

Cel de-al treilea dintre adjuncții lui Velir privi îndelung geamul, de parcă o idee anume l-ar fi împins într-o cugetare adâncă, tulbure, din care nu mai putea scăpa. Dincolo de perdele, lumina acelei dimineți era total neconvingătoare. Prin straturi suprapuse de ceață și praf, nlu ind deasupra orașului, soarele ajungea la îndemîna muritorilor sleit de puteri. Din această cauză și, poate, și din altele ținute la secret, ziua semăna leit cu un bolnav de gălbenare. Așa arăta și așa trebuia, desigur, s-o vadă și el. Numai că asta era în totală opoziție cu elanul și optimismul robust în care se afla raionul întreg și cadrele lui de bază, mai ales. De aceea, probabil, preferă să se smulgă din captivitatea cugetării și să-și răstoarne privirile grele de întrebări asupra celor cinci adjuncți proprii, plumbuiți lingă ușă, iar, apoi, în oglinda ovală cu ramă aurie, fixată la înălțime potrivită cu statura sa scundă, exact pe peretele din fața biroului. Tăiată în linii severe și străjuită de niște sprîncene opulente, de sub care ochii aruncau sclipete oțelite, disproporționat de mare față de trupul pipernicit, fața lui exprima fidel imperativul activității, ce o conducea în raion, ba, îi dădea chiar siguranța că o altă față n-ar fi nici pe departe atît de potrivită să stea pe umerii celui investit cu răspunderi depline asupra sectorului „V“.

Un zîmbet de satisfacție se pregătea să-i izvorască pe buze. Ar fi creat însă o adevărată derută în rîndul subordonaților și i-ar fi subminat autoritatea. Totuși, un gîlgîit de ape filtrate prin nisipuri pornise involuntar într-o lină urcare prin

gîtul său. Nemaivînd cum să i se opună zîm- betului astfel prevestit, îl transformă într-un rictus ascuțit ca o lamă de cuțit. Și, ca să înlăture orice dubiu asupra faptului că nu e timp pentru zîmbete și glume, se apucă să citească încă o dată nota ce o avea pe masă. Ăștia n-au decît să aștepte, pentru că așteptarea educă, taie din nas și încovoiaie spinarea — gîndi el, înainte ca ochii să-i alunece pe scrisul căznit, cu litere rotunjite prin mari sacrificii, dar citeț:

„Așa ceva nu se poate întîmpla, tovarăși, iar deoarece totuși se întîmplă, înseamnă că e rău de tot. Dar unde se crede Oreste ista, tovarăși, în Patígonia, în Honol, în Paris, sau unde aș mai putea zice? Că nici prin acele locuri n-aș crede să umble lumea cu fundu înainte! Păi, treabă-i asta? Ori dumneavoastră nu știți ce și cum? . . . Aseară, fix la orele șapte, mă găseam egzact lîngă clădirea poștei, cînd ce-mi văd ochii? Pe mijlocul străzii Progresul, cum vii de la gară și-o iei spre centru, agitație. Mă apropii eu, dar nu prea, pentru că vroiam să mă documentez, nu să și particip. Acolo, minune! Un individ despre care aflai că se cheamă Oreste Prică, mergea cu fundu înainte. Să nu credeți cumva că mergea într-o dungă, sărind, sau învîrtin- du-se, ci egzact cum vă spun și vă scriu. Și mergea în linie dreaptă, al dracului de bine și cu spor. Căruțașii și birjarii trăgeau caii de hățuri, să-i ferească, iar șoferii, după ce-l claxonau zadarnic, îi dădeau și ei ocol, scofîndu- și capetele pe geamuri și înjurîndu-l în toate felurile, dar, în cele din urmă, aproape toți, de mamă. Pe marginea străzii, cum vă zisei, agitație. Mă uitai eu cu atenție, însă, din cîte văzui,, nu părea să fie nici un binevoitor voluntar la fața

locului. Și mă apucai de treabă, luându-mă după alai, numai ochi și urechi. Un domn gras i-a zis doamnei pe care o ținea de braț: „Vezi, Suzi, uite așa o să ajung, dacă mă mai înșeli cu vecinul de sus“, iar ea a spus: „Taci, nu fi dobitoc, tu nu <!, și în stare să mergi nici măcar ca toți oamenii*“. Hn ivl.v- (ean cu o servietă veche în mână i-a spus altuia, ce dure.i o piine⁴⁴: „Ascultă bine ce-ți zic eu, Vasile, ustu-i numai m ceputul⁴⁴, la care, celălalt a zis: „Ba, să ne ferească Dumnezeu“. Unul cu pălărie neagră și cu umbrelă a spus: „Nu-i de mirare⁴⁴. Un țăran cu desagi în spate a zis: „Mare scofală!⁴⁴. Un popă s-a uitat cu luare aminte în jur și-a amenințat cu armagedonul. O femeie a spus copilului: „Nu privi, că visezi urât!“ iar unul cu șapca dată pe ceafă a stricat: „Ține-o așa, frăține, c-așa-i problema: cu cât mergi mai mult îndărăt, cu atât ajungi mai înainte!“). Au mai fost și alte șușoteli, strigăte și vociferări, însă nu le-am putut reține pentru că au apărut doi șmecheri pe care i-am binevoit anul trecut, și-a trebuit să mă pitesc după un colț. Pe când am prins curajul necesar, zicându-mi „Datoria cu orice preț“ și am luat-o din nou pe urmele alaiului, ăl de mergea cum zisei înainte s-a răzgândit și, dintr-o dată, s-a întors, îndreptându-se agale spre trotuar, ca și cum nu' s-ar fi întâmplat nimic. Mulțimea s-a oprit, a mai zis ce-a zis și s-a împrăștiat care încotro. Dar, vă scriu cu respect și vă informez cu indignare de cele întâmplate, că doară nu sîntem în Patigonia, în Lionol sau în Paris, dar eu zic și cred că nici pe acolo așa ceva nu se poate.

Cel de-al treilea dintre adjuncții lui Velir lăsa să-i cadă hîrtia din mînă. O

cădere înceată ca o decizie îndelung cumpănită. Ochii săi încărcăți de povara funcției se răsuciră spre cei cinci adjuncți proprii, care se condensară și mai mult în ei.

— Așadar liniște, liniște, liniște! Ordine, disciplină, .muncă! Elan, hotărîre, efervescență! Peste tot! La toată lumea! Servim gogoși lu' șefu, că la el ține gogoșii, el fiind om bun, om fin și sensibil, înghite orice! ... Păi bine, mă, unde credeți că vă găsiți? In Paris?, în Honol? Ori în Pat... în Pat. .. (privirea grăbită căută scrisoarea de pe masă, dar cuvîntul în cauză parcă-și luase zborul).

— In Patagonia, să trăiți, spuse unul dintre adjuncți, destul de tare ca să fie auzit, dar cu doza de umilință necesară, încît să nu lase impresia că este atotștiutorul.

— Da, mă, în aia vă credeți? strigă celălalt, angajîndu-se în sine să învețe și să țină minte definitiv numele acela de oraș, țară, sau ce dracu' o fi, nu contează, de vreme ce sună așa de interesant și face impresie.

Tăcere. Nemișcare. Fețe rușinate, priviri în podele. Timpul parcă stă pe loc și prinde o pojghiță friguroasă. Cel de-al treilea dintre adjuncții lui Velir simte pe limbă gustul fericirii. Își trece în revistă, pe îndelete, ajutoarele. Poșog are sîngele urcat în obraji, ochii încercănați, nasul roșu și tumefiat. În rapoartele lui de noapte se consemnează că a fost obligat personal să salveze ba pe o fetișcană de la viol, ba pe vreun bătrîn atacat de hoți. În realitate, vînă- tăile permanente sînt rezultatul luptelor inegale cu treptele restaurantului Fortuna, purtate însă cu o consecvență exemplară. Capul lui Vintilă seamănă atît de mult cu al unui berbec că te poți aștepta în orice moment să auzi un behăit solemn ieșind de sub claia de pâr sein și mișos. Robu, cu mîinile sale lungi și spatele gîrbov nițel, în ciuda eforturilor vizibile de-a lua corect poziția de drepti, pare că se prinde cu mîinile de genunchi și încearcă zadarnic să-și salte în aer corpul firav, pierdut undeva în costumul prea lung. Oțelitu tremură ușor, semn că se apropie de limita maximă a rezistenței sale fizice, iar Vișină exprimă prin mimica feței, o umilință incredibilă, datorită burții sale rotunde și arogante, care-l face să se creadă pe el ca persoană doar un adaos al ei, inconsistent.

Cel de-al treilea dintre adjuncții lui Velir flutură în aer scrisoarea. Fișitul ei permite celor cinci ajutoare să-și ridice privirile.

— Liniște, ai? Elan, ai? strigă el încântat de luminițele palide ce-l urmăreau din zece orbite deodată, cu totală supunere. Și, în timp ce voi îmi vindeți baliverne de astea, în raion, în oraș, chiar aici în centru, se întâmplă acte sama volnice, acte barbare, dușmănoase de-a dreptul. Da! ăsta-i termenul; duș — mă —• noa — se!“ accentuă el, înăsprin- du-se cu fiecare silabă, astfel încît cuvîntului rostit, dacă ar fi să devină vietate, să-i poată face și față, la o adică. Luminițele intră în derută^ schimbă între ele întrebări pline de mușenie timpă, neputincioasă, se îndreaptă apoi toate spre el ca spre un izvor al cunoașterii tămăduitoare.

■— Dar voi nu aveți de unde să știți acest lucru •— continuă el, triumfător. De fapt, sînt evenimente care vă depășesc puterea de înțelegere. Un individ, de exemplu, un simplu individ se face că trece strada. O ia binișor pe trotuar pînă la mijlocul ei dar, cînd este acolo, hop! se răzgîn- dește, se răsucește nițel și-o ia cu fundul înainte chiar pe mijlocul străzii. Ei? Ce fel de eveniment esle acesta?

■—■ Un eveniment rutier! răspunse imediat Oțelitu, fă- cînd un pr.s înainte.

Celui de-al treilea dintre adjuncții lui Velir îi răsări în colțul gurii floarea neagră a unui zîmbet trist.

■—■ Cu asemenea răspuns, Oțelitul, ar trebui să lucrezi: la circulație. Și, încă, la circulația feroviară penlm că acolo. . . trenul, linia și semnalul. . .

Oțelitu se retrase rușinat. Poziția lui de drepti era acum și mai mult subminată de tremurul încheieturilor. Ol de-al treilea dintre adjuncții lui Velir îl mai împrășcă o clipă cu reproșul său acid, apoi realizează o subtilă trecere de la particular la general, adresându-se tuturor:

— Nu v-am spus eu, mă, să nu vă grăbiți!? Să analizați!? Să fiți vigilenți?!
Uite cum trebuie să judece un adevărat vigilent în asemenea situație: Mai întâi:
De ce merge individul cu fundul înainte? Pentru că-l atacă cineva? Pentru că
așteaptă pe cineva care să-i ajungă din urmă? Pentru că se distrează? Pentru că
bate vântul din direcția de mers și-i suflă nisip în ochi, sau, pur și simplu, merge
astfel după un anumit program parșiv? Mai apoi: Unde merge individul cu
fundul înainte? Pe câmp? Pe stradă? Spre casă? Spre locul de muncă? La o
înfîlnire? La o ședință? Și, la urmă: împotriva cui merge individul cu fundul
înainte? Cui vrea să-i atragă atenția individul, cu mersul său? Urmează individul
exemplul cuiva mergînd așa, sau dorește să impună el un nou model? Ce
semnificație generală poate să aibă mersul în cauză, cui îi folosește și în interesele
cui lovește? Iată, doar o mică parte din întrebările obligatorii la care trebuie să
răspundă operativ, clar și cuprinzător orice vigilent caic- și n.speca meseria.
Aici, cel de-al treilea dintre adjuncții lui Velir se lăsa cuprins de o viziune
romantică, nos- ialj>ie-visăt.oaro: toate întrebările puse cu abilitate pluteau în
aer ca niște fructe translucide, necunoscute, din care ieșeau firavi și albăstrui
aburii rostirii; cu mîna stîngă întinse sub t-le un strecurător mare, iar cu
dreapta, mane- vrînd un linguroi de lemn, începu să le supună unui proces
riguros de analiză și dezbateră prin pisare; murmurul ambiguu, ca o gîlceavă
dintre muți, aducînd la culoare cu fasolea frecată după uldma filtrare și separare
de hoaspe. cădea într-un vas de cristal, unde, după sedimentarea impurităților
printr-o sinteză atentă și responsabilă, rămînea la suprafață alcoolul tare și
aromitor al adevărului. Cum efectiv ar fi băut o înghițitură din acest alcool,
spuse:

— Despre evenimentul de care vă vorbesc eu, ar trebui să fiți voi mai în stare să mă informați. El reprezintă un act dușmănos, pentru că individul respectiv, întoreînd spatele realităților, sfidînd avîntul colectiv, armonia și spiritul de întrecere loială, cinstită și frenetică, și-a propus să meargă cu fundul înainte nici mai mult, nici mai puțin, decît pe strada Progresul! Ori, din această samavolnicie se

pot desprinde o serie de concluzii de natură să pună în alertă întregul sector „V”.
Mai întâi...

În după masa aceleiași zile, în jurul orelor cinci, Săvescu, cel de-al treilea dintre adjuncții lui Velir, a fost convocat de acesta, personal. Pe măsură ce se apropia momentul primirii, timpul își făcea de cap. Clipele deveneau ciudate și pline de neprevăzut; acu păreau unse cu uleiuri sofisticate și curgeau nevăzute și neauzite, acu păreau greoaie, ezitante și pocneau pe limbile alămuite ale celor două ceasuri de perete identice, agățate de-o parte și de alta a ușii de la intrarea în biroul lui Velir, ca doi paznici puși de veghe împreună, pentru mai multă încredere și siguranță.

Săvescu era emoționat. Nu-l cutreiera însă vreo emoție negativă, dintr-alea spăimoase ce-ți intră sub piele, îți răsucesc mădularele, le înalță, le lasă-n cădere, ca iar să le smulgă în sus, ca un ciclop dezlănțuit. Nu, nici pomeneală de așa ceva. Săvescu era cutreierat de o emoție constructivă, binefăcătoare ca o apă caldută și mirositoare ca un parfum de violete. Doar el provocase, de fapt, această convocare. Și era normal s-o facă de vreme ce se ivise ocazia; era, oricum, folositor pentru prestigiul său să știe lumea că a fost primit personal de Velir, și era util pentru oamenii din sectorul pe care-l conduce, deoarece, astfel, căpătau automat un ascendent moral față de personalul altor sectoare. Cam așa cugeta Săvescu asupra situației create pe frontul acelei zile de muncă asiduă, când cele două ceasuri de perete puseră la unison cîte cinci peceti sonore pe spinarea nevăzută a timpului.

Zina — secretara — se opri din croșetat, privi pe rînd cele două ceasuri, să se convingă dacă e adevărat ce auzise, apoi buzele ei născură un zîmbet pipernicit de bunăvoință și-i spuseră:

— Poftireți înăuntru!

Niciodată Săvescu n-a acuzat vreun complex psihologic determinat de statura sa mică. Dimpotrivă! Cînd și-a dat seama că oameni ca el pot realiza aceleași lucruri ca oamenii înalți, a meditat asupra situației și, concluzionînd pentru sine, și-a zis că e mai rentabil din toate punctele de vedere să fii mic. Iar după ce un profesor i-a explicat pe îndelete că adesea pentru posteritate oamenii mici rămîn mari, oferindu-i exemple zdrobitor de convingătoare prin personalități ca Cezar, Napoleon și Lenin, el a meditat din nou asupra situației și-a concluzionat, pe drept cuvînt, că e mai rentabil din toate punctele de vedere să fii mic, nu numai pentru interesul tău, personal, ci și pentru cel al istoriei

Aşa că Săvescu s-a situat întotdeauna pe linia înțelepciunii populare care spune „mic de stat, mare la sfal!”. Întotdeauna, cu o singură excepție! Una singură, care, însă, din păcate, se repetă ori de câte ori intră, așa ca acum, în salonul de lucru al lui Velir.

Să trăiți! rosti cu demnă supunere Săvescu, luînd poziție la un pas în fața ușii de intrare. O tăcere afirmativă veni în locul răspunsului la salut. Săvescu înțelese sensul' acelei tăceri și așteptarea pe care și-o propuse s-o petreacă nemișcat era ușurată considerabil de peisajul înfîntător ce-i bucura privirea. Căci, soarele palid la orele dimineții era acum zvăpăiat și jucăuș. Lumina lui ca două fuioare de pulbere aurită, de o finețe neasemuită, cădea prin geamurile impunătoare dinspre apus, ca să se întâlnească pe cele șapte telefoane de pe birou care, scoase din amorțeala lor metalică, reflectau în aerul liniștit un hohot de culori răcoroase. Din acel hohot, ca dintr-o aură se dăruia privirii pline de admirație a lui Săvescu chipul lui Velir. Așezat în fotoliul înalt, larg, îmbrăcat în piele cafenie de bou, acesta avea pe cap șapca sa obișnuită, albastră, cu fundul rotund și cozorocul lung, în mîna dreaptă agita ușor un creion, iar fața, aplecată peste birou, exprima cu pregnanță o concentrare creatoare'. „Oh, ce pacoste să fii mic!“, se trezi Săvescu zicînd cu ciudă, în timp ce curiozitatea de-a vedea ce se ascunde pe masă îl îndemna zadarnic să-și întindă șira spinării, pro- vneîmlu 1 o durere surdă între vertebre. Regretă, însă, atît de puternic momentul de slăbiciune prin care trecuse, că retracta imediat cele spuse și era aproape convins deja, că, de fapt, nici nu spusese vreodată așa ceva. Mai ales că, iată, găsi și explicația firească a fenomenului psihologic ce-i umbrește buna dispoziție ori de cîte ori intră în salonul acesta de lucru. „Ei, drăcie, cum de nu mi-am dat seama? Să vezi și să nu crezi de unde mi se trage mie senzația că aici sînt prea mic! Senzație stupidă, falsă, feștizată! Da, chiar așa: feștizată!“ (Nu era sigur dacă cuvîntul din urmă l-a reținut exact cum l-a auzit la o lecție despre marfa capitalistă ce devine imagine a unui idol atotputernic în mintea proletarului dar îl prefera în locul altor cuvinte pentru că avea o sonoritate combativă) „Deci, asta era cauza . . .“ Săvescu privea și nu se mai sătura privind. De la vîr- furile picioarelor sale, pavimentul salonului de lucru urca într-o pantă domoală dar continuă. O dovedea covorul gros și imens care stătea înclinat asemeni unui deal înverzît, și-o demonstrau înseși privirile sale axate de jos în sus, pe o linie oblică. Iar confirmarea acestei păreri venea din partea biroului impunător pe care, sub jocul nevinovat al culorilor reflectate, telefoanele dădeau impresia unor găuri negre rău prevestitoare.

— Așadar, după opinia dumată, Săvescule, sîntem în fața unei acțiuni subversive extrem de periculoase.

El se ridicase acum în picioare și flutura în aer raportul pe care Săvescu îl întocmise cu extremă scrupulozitate. Așa ceva făcuse și Săvescu, la rîndul său, în fața subordonaților cu scrisoarea primită, desigur ca intenție doar, pentru că numai și numai el are priceperea inegalabilă de-a flutura astfel coala ministerială, gesturile lui ample și elegante situîndu-se undeva la granița simbolică dintre știință și artă.

— Frumoasă informarea, Săvescule, nimic de zis: felul în care csie întocmită dovedește dăruire pentru meserie, abnegație. Șirul prezumțiilor este bogat. Expunerea clară, concisă. (Aici Săvescu văzu limpede cum pavimentul de sub biroul lui Velir se lasă în jos, cum devine perfect drept, egal cu cel de sub propriile-i picioare, ceea ce, evident, îl făcu să se simtă mai puțin scund.) Era pe cale chiar să adopte o poziție de drepti mai puțin rigidă, bănuia că va avea privilegiul unei convorbiri agreabile care, de fapt, va fi numai începutul, numai inaugurarea unor raporturi noi de colaborare. Era pe cale chiar, dar o presimțire ca o muscă îi bîzii la ureche. Velir nu mai făcea nici un gest, nici o mișcare, ci îl fixa cu privirea. Simți o usturime fierbinte și începu să transpire. Vorbele lui îi ajungeau acum în auz puternic amplificate și reverberate:

— Bune aceste preparative, Săvescule, dar nu înțeleg cui folosesc dacă concluzia dumitale este total greșită. Și riscantă, ca să nu spun . . . Incît stau și mă întreb: de cît timp are nevoie sectorul acesta să se pună pe picioare? Să umble pe linia de plutire? Pentru că știi ce-ți lipsește ție, Săvescule? Viziunea de ansamblu! Priceperea de-a încadra fenomenele cercetate în context, ca să mă exprim așa mai... științific. Și, de aceea faci greșeli grave, ca în cazul de față, cînd te străduiești să răspunzi la cele patruzeci și două de întrebări pe care ți le pui, ba, zic iarăși, dai dovadă de dăruire în ce faci, dar nu formulezi și nu răspunzi la întrebarea cardinală: cine este individul care merge cu fundul înainte pe stradă? Aici Velir recurge din nou la un gest. Unul simplu, însă grăitor: înfige arătătorul

mîinii drepte în aerul încărcat de ființele clar-obscur ale înserării, cum ar ține acolo atîrnată întrebarea cheie spre a fi văzută, înțeleasă și băgată-n cap pentru totdeauna.

Săvescu se găsea, însă, undeva foarte jos, căci, odaia cu transpirația îmbelșugată ce-i acoperi fața, rănindu-i Imzel»! cu gustul ei sărat, dușumeaua ioată devenise o scîmliiră di¹ balans, scufundîndu-se împreună cu el într-un spațiu nede- l'init, în timp ce partea cealaltă urca vertiginos. Astfel, Velir era proiectat pe o zare ușor argintată de soarele asfințit, ceea ce-i dădea o înălțime mai impunătoare și-o figură mai austeră, în care Săvescu nu descifra un anume gest, ci numai prestigiul ca atare — un contur statuar, luminiscent, din care, cu fisăit de cazan sub presiune se degajau energiile puterii. Și, pe acest fond sonor, avînd efectul unei pilituri făcute direct pe nervi, el vorbi iarăși:

— De aceea, mă văd obligat să-ți atrag atenția, Săves- eule, și, sper, pentru ultima oară, asupra necesității stringente cle-a te înarma cu o viziune dialectică mai largă, mai cuprinzătoare. Norocul nostru a constat și de astă dată în intervenția promptă, operativă, autorizată și responsabilă a sectorului celuilalt. Mi-am și propus, de altfel, să-ți prezint un fragment din informarea acestui sector, în speranța că va constitui pentru dumneata un ajutor tovărășesc prețios, lată cum sună o informare de calitate. „Ieri după masă, la orele șapte fix, pe mijlocul străzii centrale în sensul de circulație gară-centru, pe distanța de cinci sute douăzeci și șase de metri, respectiv de la chioșcul de ziare-reviste și pînă la magazinul pînișoare-chifle-franzele, un individ în vîrstă de circa patruzeci de ani, un metru șaptezeci înălțime, în pantaloni bej, haină albă de stofă indigenă, față palidă, freză cărunță și mai mult lipsă, a mers din proprie inițiativă cu fundul înainte, fără oprire și fără să provoace vreun incident de circulație sau de altă natură. Omul nostru găsit la fața locului a trecut personal la observarea primară, adică a individului care mergea cu fundul înainte.

Cu competența și viteza de execuție ce caracterizează sectorul nostru, omul a analizat situația fenomenului din cincizeci și opt de puncte de vedere diferite. Subiectivismul i-a întins deseori capcane pe durata acestei analize temeinice, fiind tentat să încadreze fenomenul respectiv la multe categorii de manifestări dușmănoase: greșeală de circulație, abuz de putere, poziție refractară, aluzie la imoralitate, atitudine împotrivă, întoarcere spre trecut, concep- țe

antiprogresistă, mentalitate înapoiată, indiferență față de viitor etc. etc. Dar acționând în spiritul și pe baza învățaturii desprinse din strategia generală a observației, dînd dovadă de luciditate și combativitate față de propriile păreri, cu care în repetate rînduri nu a fost de acord, omul nostru a ajuns la miezul problemei și a pus întrebarea: La ce se uita individul mergînd cu fundul înainte? Apoi, asu- mîndu-și riscurile inițiativei s-a întors și el de-a-ndoaselea și a privit cu atenție. Deodată gîndurile i s-au luminat și lucrarea minții a devenit mai curată; sus, pe clădiri, lozincile scrise cu litere mari decupate din lemn sau construite din tuburi de neon erau într-o situație foarte nesănătoasă. La „Trăiască lupta împotriva capitalismului!“ ultimul cu- vînt lipsea cu totul. Din „Economisiți la CEC!“ rămase „... mișiți la . . . D i n „Azi mai bine decît ieri, mîine mai bine decît azi!“ rămase „mai bine ... ieri.. . mîine mai... azi“. Iar din „Înainte cu elan deplin, pentru plan, pentru Stalin!“ rămase doar „Înainte... lin... Stalin!“. Și aceste observații reprezintă numai bilanțul parțial a ceea ce omul nostru a văzut pe clădiri. El nu a putut, însă, să-și încheie trecerea în revistă a tuturor lozincilor din care multe păreau și mai jalnice decît cele menționate, din două motive obiective: mersul cu fundul înainte este ademenitor dar dificil, căci e greu s-o ții mereu pe linia dreaptă și în al doilea rînd, văzîndu-l și pe el mergînd astfel se dubla pericolul ca și alții să le urmeze exemplul, transformînd fenomenul într-o mișcare de masă cu urmări neprevăzute. După ce a văzut însă ce a văzut, omul nostru și-a mai pus o întrebare concluzivă, zicîndu-și: cine este individul care merge cu fundul înainte, cu privirea aparent pierdută, în realitate îndreptată spre...? Și cînd, după investigații operative, omul nostru a descoperit că individul este însuși tovarășul Oreste Prică, autorul propunerii de organizare a Serbării cîmpenești de pe muntele Cumpătul, el și-a dat seama că fenomenul la care asistă nu e dușmănos chiar deloc, ba chiar e pozitiv, un exemplu de vigilență voluntară izvorîită numai și numai din spirit de întrajutorare tovarășească adusă celor ce răspund direct de partea scrisă, afișată și văzută a vieții raionului, care, însă, dau dovadă de delăsare, indiferență, lipsă de prudență, suficiență și... somnolență. “

Velir se opri din lectură. Ultimele lui cuvinte se făcură cercuri sonore, se izbiră deodată de toți pereții salonului de lucru și se întoarseră asupra lui Săvescu împungându-i necruțător auzul cu șirul lor de ță, -ță, țăă... Și, cum acesta continua să simtă podeaua balansându-se, avu pentru câteva clipe impresia că este un obiect plutitor într-un spațiu închis, devorat de ecouri misterioase. Impresie aproximativă și, oarecum, incompletă. Pentru că în filmul întâmplării, plutirea devenise un fenomen mai general. Cele două tablouri situate pe pereții din stînga și dreapta lui unul reprezentînd țărani în costume de sărbătoare muncind de zor într-un lan de grîu cu spice mai lungi decît paiul, altul un muncitor cu figura aspră dar plină de optimism, tocmai gata să sfarme un paloș vînjos pe care-l ținea încovoiat pe o nicovală sub lovitura prevestitoare a ciocanului — s-au desprins de la locul lor, au traversat ezitant încăperea, schimbîndu-și locurile. Candelabru de cupru patinat de vreme, bine atîrnat inițial de tavan și pașnic încremenit în aerul pudrat de lumină, devenise un gîndac enorm cu tot atîtea gheare cîte brațe avusese, pe care se arcuia, sărea în sus și cădea iar, într-o repetată și zadarnică încercare de înălțare. Ba însuși Velir apărea cînd aieva, cînd numai într-o mantie de flăcări din care emanau cuvinte ca: pătrundere, ascundere, răspundere, competență, permanență, vigilență, pasivitate, comoditate, lașitate, analizat, reanalizat, sancționat, schimbat, care, toate la rîndul lor, se făceau cercuri sonore, se izbeau deodată de toți pereții salonului de lucru și se întorceau asupra lui Săvescu în ecouri misterioase, sîn-groase, gelatinoase, pufoase sau dracu' mai știe, că filmul întâmplării era tot mai confuz, mai infidel, imaginile se suprapuneau, se estompau, deveneau umbre, pete albe, galbene, verzi . . . Cert este doar că, la ieșire, atunci cînd a (re)cul prin vestibulul salonului de lucru, cele două ceasuri de perele bale, iu la unison un lung șir de ștampile sonore pe spatele neva/ul. al timpului, iar tovarășa Zina s-a oprit un moment din croșetat și, peste rama ochelarilor ei în- carcați de dioptrii, i-a aruncat o privire aducătoare de frig.

În astă vreme îmbujorată la nivele înalte de emoțiile ascensiunilor și căderilor, cuprinsă la bază de febra pregătirilor pentru Serbarea cîmpenească, Oreste Prică stătea turcește pe canapa lui roșie, rezemat de spetează și, moțărind șiret pe dinafară, gusta pe îndelete din alcoolul parfumat al plăcerii, pe dinăuntru. Era o răsplată dreaptă și binevenită pe care soarta, în virtutea unui principiu al echilibrului universal, i-o dăduse exact atunci, și așa cum trebuia. Ieri dimineață tocmai îl auzise pe șeful său direct pe linie verticală cum, într-o sedință de lucru, prezenta iminenta Serbare cîmpenească drept o strălucită propunere din rîndul maselor, o inițiativă spontană luată simultan în toate părțile raionului. Așadar, după ce a suferit eroic pentru ideea sa genială, după ce i se recunoscuseră în sfîrșit meritele, asista la o nouă tentativă împotriva lui? Și, din partea cui? Evident, din partea celui care niciodată nu l-a respectat, ci, viclean și prefăcut, a încercat să-i lovească pe la spate și să-i minimalizeze valoarea. Săracul! . . .

În alte condiții, Oreste Prică ar fi fost mai precaut. Acum, însă, prefăcîndu-se adormit pe dinafară, se simțea tare pe dinăuntru și-i făcu plăcere să mai rostească acest cuvînt atît de cuprinzător la adresa șefului său: săracul! .. „

Evenimente insolite și importante țineau de paste o lună raionul și, pînă mai ieri, foarte liniștita lui capitală, sub un tir publicitar demn de marile agenții de presă. Acum, în sfîrșit, se știa precis că Serbarea cîmpenească va avea dimensiuni festive nemaivăzute și se părea că revin la sentimente calmante și cci cu inimile slabe. De altfel, era și cazul, căci nu erau puțini cei pe care-i puteai întîlni ștergîndu-și frunțile de transpirație și îndreplindu-și spinările,, de parcă ar fi scăpat de o grea povară.

Oricum, șocul trecuse. În continuare urma, desigur, ca opinia publică să-și facă datoria, să preia cu atenția și răspunderea cuvenite fiecare știre în parte, s-o disece, înlătu- rînd măruntaiele ne semnificative, reținînd doar ceea ce constituia surpriza pură. Așa gîndeau toți oamenii ne implicați direct în cîmpul minat cu substanța explozivă a veștilor. Așa gîndea și medicul Dionisie Arvună — cardiologul spitalului — în vreme ce, îngropat pînă la umeri în fotoliul din cabinet, răsfoia un vechi tratat de medicină internă, nu atît împins de dorința reactualizării cunoștințelor, cît de faptul că foile îngălbenite ajunse între buricele degetelor sale aveau darul să-i excite memoria, și vechi scene din studenție — adevărate puncte de referință penlru prima repriză a vieții sale conjugale, cum îi plăcea să spună

— ieșeau din obscuritatea trecutului și-i rula u în minte cu uimitoare concretețe.

Bine că s-a clarificat odată și cu Serbarea asta, își zicea doctorul (fotografia cu aorta mărită avea un pune: minuscul de argint aproape la mijloc, cine să-și închipuie că acolo era un strop de fixativ de păr, da, da, fixativ, căci Denisa și-a găsit tocmai atunci când el citea să-i sărute în- tinzându-și gîtul lung, alb și subțire, ca de lebădă, peiste masă, odată cu încercarea de a-și pune și fixadv pe păr care, zadarnic, nu-i stătea decît tot cum voia el, ea, săraca, era însă o împrăștiată, o veșnic doritoare să facă mai midie lucruri concomitent, poate pe motivul că nu putea sa Iaca nici unul ca lumea) și cînd te gîndești că din toată afacerea nenorocită cu Voinicul, afacere determinată tot de furtuna cu Serbarea, au pățit-o, pînă la urmă, bieții veterinari, niște oameni prostuți și bonomi, în fond, hai, zău că nu meritau ei una ca asta, (ooo, uite, domnule și povestea cu bronșita cronică, stai, stai, să-mi aduc numai amin ie, „Vă avertizez, dragi studenți și viitori colegi, că bronșita cronică este o boală vicleană, prefăcută, parșivă, care se diagnosticește cu greu. Ea face ravagii, dragi studenți și viitori colegi, în țările nordice face rav?*ii, și, mai ales, în Anglia, unde peste treizeci la sută din bărbații ajunși la o vîrstă venerabilă suferă de bronșită cronică¹¹. „Dar femeile, domnule profesor!" „Poftim?" „Femeile, englezoaicele, ele în ce proporție suferăde bronșită?⁴⁴ „Păi... într-o măsură mai modestă, tinere. În orice caz, într-o măsură mult mai modestă! Col puțin așa se petreceau lucrurile înainte de agitațiile feministe. Acu . .. “).

Lui Dionisie Arvună îi trecu un zîmbet peste față, ca o boare de vînt proaspăt. Spiritul doct, dar atins de ramoliment. al profesorului Panlclimon Găvozdea, îi

trecea amintiri nobile; iar el, f'iotul, fusese pe vremuri o personalitate cu niri ille
penii n vastele sale cunoștințe, clar și pentru admirația ei; alia de toi ce
venea din apus și, în speță, din America, tinde, după felul cum le descria, păreau să
aibă o anume noblețe pînă și bolile cronice.

Dionisie Arvună răspunse sec la salutul ce veni dinspre ușă. Nu catadicsi să-și
ridice privirile de pe filele masivului tratat. Era prea concentrat și dornic să nu
scape nimic din ce trecea pe ecranul memoriei sale. Vocea omului intrat se auzi
iar, dar cu o descărcare nervoasă ce-o făcea să vibreze puternic.

■— Dumneata mai consulți azi?

— Da, desigur! răspunse doctorul precipitat, ridicându-se din fotoliu și aruncînd la repezeală tratatul pe măsua de alături. Vă rog să mă scuzați, știți. .. îndrăzni să-și ridice privirea. Auzul nu-l înșelase. La cîțiva metri în fața sa era chiar Serafim Tăslăoanu. Și unde mai pui că nu părea a fi un el din zilele sale calme, atît de rare, de altfel. Ci un el cum avusese prilejul să-i vadă și să-i audă la ședințele de demascare și combatere a celor mai mari și nocivi dușmani ai satelor noastre, chiaburii! Adică, un el indispus, agitat, ca un arc încordat, gata să sloboadă săgeata.

— Mă bucur nespun că am onoarea! . .. bolborosi doctorul Arvună. Este o cinste pentru spitalul nostru că-i treceți pragul! Și-o fericită întâmplare pentru mine ...

Încerca, de fapt, să umple golul dintre ei; un gol cu atât mai mare, cu cât erau fizicește mai apropiați. Își dădu, însă,, repede seama că ce dorea el să facă era pe undeva sortit la aceeași reușită ca inițiativa de-a umple un balon destinat zborului la mari altitudini cu pompa de bicicletă.

— Onoarea dumitale se datorează unui moft de-al meu, i-o reteză el cu asprime.

Doctorul simți că și ultimul suport la care apelase de multă vreme în subconștientul său, cel al vreunei boli benefice care să-i netezească nițel asperitățile spre o relație nemijlocită cu mărimile raionului, se frânse. Și, astfel, o serie de ambiții ce constituiau idealul vieții sale, acea minunată combustie din care-și trăgea energia, le auzi deodată năruindu-se. Deci: buuf funcție de director de spital, trosc alegere ca șef al secției raionale pentru sănătate, brr membru al comisiei de cruce roșie, pleosc delegat la adunările de la regiune, zdup alte și alte avantaje și paf, paf, tot mai la vale pe toboganul anonimatului — dumnezeu cel combătut la învățămîntul ideologic și invocat seara acasă, înainte de culcare, știe pînă unde — căci, odată pornită demolarea, nu vor lipsi prietenii săritori, gata să dea o mîină de ajutor . .

De-a dreptul înspăimîntat de ce era să piardă fără a fi avut vreodată, (dar cine a întîlnit doctor în zilele noastre să nu-și palpeze viitorul la fel ca pe bolnavii dați în grija sa?) Dionisie Arvună se adună în sine și întrebă:

— Cu ce vă pot fi de folos?

— Ai un termometru?

— Bineînțeles! răspunse Dionisie, dumerindu-se că moftul lui Serafim Tăslăoanu s-ar putea să fie, totuși, de natură medicală.

— Atunci, pune-1! ordonă el, încercînd să-și lungească gîtul, cum instrumentul de care pomenise ar fi ceva asemănător unui ham, în care tocmai se pregătea să intre.

Dacă, undeva în univers, timpul ar fi tras pe scripeți îre nesfârșita lui trecere dinspre ceva neclar, spre altceva la fel de neclar, cu siguranță s-ar fi auzit și aici un scârțuit ușor» demn, în condiții normale, numai de urechile zeilor. Așa s-a auzit doar cum se cocea fructul nevăzut al tăcerii.

E destul! îndrăzni medicul să intervină după un sfert de oră. El îi întinse mecanic termometrul. Dionisie îl luă și-i privi cu atenție. îl puse pe masă, își șterse ochelarii, îl privi iar, ca, apoi, temător, fisticindu-se, să spună cu glas tremurat:

— Cred că-i o greșeală! ... Ooo,... o defecțiune a ter- mometrului. Vă rog . ..
Avem și termometre noi, încă ne- i'olosite, permiteți-mi să vă pun unul...

Cu o abilitate de prestidigitator se repezi la dulapul din perete, luă un pachet de culoare albă, cu crucea roșie desenată la mijloc, îl desfăcu sfîșiindu-i coperta de hîrtie, smulse un termometru pe care, după ce-l agită bine în aer, îl așeză la subsuoara lui cu un gest a cărui semnificație trimitea, în egală măsură, la ploconire și închinăciune.

Serafim Tăslăoanu deveni mai grav și mai concentrat. Se vedea limpede că micul și banalul instrument de la subsuoara sa îi lezează adînc felul obișnuit de a fi. Înțepenit într-o atitudine autoritară dar fără motivația obișnuită, semăna de minune cu un cocoș obligat să clocească pe un cuibar expus și vederii altora.

Liniștea din încăpere se cocea cu la fel de mare nădejde.

**Făcuse deja măduvă, sîmburi și, desigur, ar fi ajuns să se zemuiască dacă
Dionisie Arvună n-ar fi avut impresia, întărită și de specialitatea sa, că în turla
pieptului, în locui inimii, îi bate o limbă de clopot.**

Înainte de a se apleca iarăși peste termometru, își șterse ochelarii grijuliu și-și frecă mâinile ca să-i treacă emoțiile. Totuși, stupefacția i se întipări pe față. Nu mai încăpea nici un dubiu, și acest termometru indica aceeași imposibilă și absurdă temperatură: patruzeci și cinci de grade!

„Dumnezeule!”¹⁴ vru să strige Dionisie Arvună, dar își mușcă limba la timp, privind cu ochii buimaci de uimire și groază spre supranaturalul său pacient. Acesta își lungi iarăși gâtul — de astă dată cu gândul, parcă, parcă, de-a ajunge, astfel, la înălțimea funcției ce-o deținea, înălțime de la care a fost obligat să coboare puțin din motive fortuite, și întrebă:

— Ei, cum se prezintă lucrurile? Continuînd pentru sine. A«zi, gînd de muier: un țap în călduri! Cum dracu' o mai fi arătînd țapul cînd dă în călduri? Și din nou spre medic: Nici poveste de boală, nu-i așa? Bazaconii! . . .

Dionisie Arvună nu-și găsi cuvintele. După cea mai elegantă apreciere medicală, omul din fața lui trebuia să fie deja o fantomă. Și totuși... Tuși într-un fel aparte, cum obișnuia atunci cînd între vorba și gîndul său se căsca o prăpastie.

— Situația se prezintă relativ bineee! (Un tremur nervos al bărbii îl contrazicea prea vizibil.) E nevoie, însă, da,

o absolută nevoie să vă odihniți! continuă el cu convingerea că recomandarea oricum nu poate face vreun rău celui din fața sa, dacă aceasta există cu adevărat.

•— Să mă odihnesc?! Ha, ha, ha, ha, ha! . . . Păi, tocmai asta mi-a reproșat cineva, că sînt prea odihnit. Iia, ha, ha, ha, ha! ... Ei, nu-i nici un bai, las' că vedem noi pînă la urmă cum o fi și cu odihna, după ce analizăm situația dialectic, din toate punctele: și pro, și contra.

Se ridică de pe scaun, se bătu cu palmele peste șolduri oă și le dezmoștească și-și scutură pantalonii ca după o lungă călătorie în mașină sau căruță, pe drumuri de țară pline de praf. întinse mîna fierbinte și-o strînse pe-a medicului spunînd:

— In catastifele astea a dunitale, nu-i cazul să mă treci.. Apoi, cu un fel de zeflema subversivă: nu vreau concediu medical, nu cer medicamente, nu am nici o pretenție de ordin . . . social!

Doctorul Dionisie Arvună se lăsă literalmente să curgă,, asemeni unui sac de grâu deșertat, pe fotoliul unde, doar cu o jumătate de oră înainte, vechiul tratat de medicină internă îi deschidea cu fiecare pagină amintiri îmbibate cu. parfumul tinereții sale. Cabinetul se smulse și el din toropeala plăcută dinainte, masa, dulapul, fotoliile, suportul de flori cu ghiveciul în care dormitau cele cinci garoafe puse zilnic de sora Eufrosina — femeie simplă, atât de atentă, însă — începură toate o horă lentă, dovada indubitabilă a mișcării lor fiind perdelele geamurilor, care fluturau și ele din cauza rotației dinăuntru, sau cine știe, poate chiar pereții erau părtași la această demonstrație de însuflețire a; naturii prin dans. Cert este că odată cu familiarul și intimul, său cabinet, lui Dionisie Arvună i se învîrtea și mintea în cap, fapt ce făcea să se ciocnească între ele și o puzderie de întrebări, grăbite a se supune singure judecății.

Și, astfel, au trecut minute, sau ore, greu de spus, căci la durerea de măsele, frica de șef și spaima de necuratul, toate unitățile pentru măsurarea timpului sînt mincinoase.

Cînd doctorul ieși din cabinetul său, soarele căzuse peste povîrnișul dealurilor, lăsînd la urmă un cer subțire și roșiatic, asemănător hîrtiei creponate din care se fac jucării copiilor.

„Noaptea e un sfetnic bun“, glăsuiește un vechi proverb,, exprimînd cu siguranță punctul de vedere al vreunui ca- suferea de insomnie, pentru că, altfel, cum ar fi putut să-și dea scama? De iasta s-a convins pe deplin și doctorul Dionisie Arvună. Pe fondul sonor al respirației neveste-si, care aducea de minune cu fișitul unui vînt slăbănog ce se străduia să treacă printre ierburi uscata, noaptea i-a creai nu real privilegiu de a-l consilia îndeaproape în meditația „j cu privire la cele întîmplate. îndeosebi eforturile; iui intelectuale s-au concemrat spre dezlegarea enigmei: e posibil ca un individ, un om ca toți oamenii, să facă o temporalii i-a de patruzeci și cinci de grade păstrînd nealterat în organismul său simburele vieții, ba și o vigoare capabilă să reverse monumentale hohote de rîs?

Ambițios pînă la agresivitate cînd i se punea în cumpănă prestigiul profesional — ceea ce, din' fericire, în pașnicul,, adică pardon, în fost pașnicul raion, unde el tutela cardiacii, se întîmpla o dată la un deceniu, în medie, doctorul căuta minuțios, cu răbdare tenace dar mereu gata să ajungă la margine, o explicație cît de cît verosimilă fenomenului. Scutură cu grijă praful cam gros de pe cunoștințele sale vagi și îndepărtate, legate de cazurile clinice de excepție. Sco-toci cu atenția încordată printre cutele memoriei, dacă nu cumva, undeva, auzise vorbindu-se de o situație similară. Găsise multe lucruri, înJmplări, segmente de viață uitate cu desăvîrșire, greu de crezut că-i aparținuseră vreodată, dar nimic apropiat măcar cazului în speță. încercă să depășească granițele prea rigide ale științei medicale și caută să-și atragă, pentru explicarea fenomenului, argumente

de ordin logic sau filosofic. Asta, însă, îl derută și mai tare, căci pe terenul alunecos al acestor discipline cunoștințele lui erau aproape lipsite de aderență.

Până la urină, setea de cunoaștere și avântul de cercetare

i se estompaseră, germenii străvezii ai unei satisfacții probabile în caz de reușită fură înlocuiți de alții, ai moleșelii, mai puțin serafici dar spornici și rezistenți, care, de îndată, începură să facă vlăstari. întrebările sîcîitoare și istovitoare,, cu aură științifică, fură înlocuite cu una indubitabil mai lumească și mai practică: să spună cuiva, au ba, ce temperatură incredibilă indicaseră cele două termometre, care au avut onoarea de-a fi găzduite cîte un sfert de oră la subsuara noului său pacient?

Odată trecută de la știință la morală, problema începuse, parcă, a se limpezi. E adevărat, împreună cu ferestrele casei, care erau linse deja de dulăii alburii ai zorilor. Concluzia era pe cît de clară, pe atît de imperativă: se va călăuzi după prevederile proverbului care zice că tăcerea-i de aur. în privința vizitei inopinate pe care i-a făcut-o Tăslăoanu, grijă destulă va trebui să aibă ca lumea să primească vestea ca pe ceva nou, misterios, greu de descifrat dintr-o dată. Efectul ei final în opinia publică ar trebui să fie, pe undeva, asemănător cu cel produs de apariția unui sfînt în fața celui predestinat să fie ales.

Lucrurile fiind clarificate și strategia stabilită, Dionisie Arvună avu impresia că se eliberează de o mare năpastă venită asupra lui pe neașteptate. Și — la fel ca bunicul său, după ce termina de adunat finul în căpițe când norii de ploaie și furtună se buluceau pe cerul jos, năvălind de după dealuri, zbîrliți și involburați ca taurii înfuriați — se șterse cu dosul palmei pe temple și răsuflă cu năduf. Apoi se întoarse spre perete și' căută să se cuibărească și mai comod în culcușul moale, în speranța că va reuși să muște și el de câteva ori din fructele dulci ale somnului. Dar. .. însoțin- du-l întreaga noapte, după ce l-a auzit nu doar cu urechile, ci cu toți porii, acel fișuit de vînt slăbănog, furișat prin ierburi uscate — efect onomatopeic al respirației neveste-si —■ încetă brusc, precum o bandă de magnetofon ajunsă la capăt. Cît s-a făcut auzit i se părea insuportabil. Acum, cînd, în sfîrșit, dispăruse sub tăcerea groasă și pufoasă ca un strat de lînă, îi lipsea. Așa că se sculă înbufnat și ca un pretext împotriva destinului, începu să se plimbe prin încăpere flu- ierînd „La donna e mobile! ..

Ar fi greșit dacă cineva și-ar închipui că o nouă zi, și mai ales o nouă zi din viața mai recentă a raionului nostru, își arată onorabililor lui cetățeni toate surprizele de dimineață, așa cum face, bunăoară, cîinele dezvelindu-și colții ia primul lătrat. Ar fi greșit pentru că încercarea nici n-ar avea sorți de izbîndă. Ar fi imposibil de așezat deodată pe orizontul dimineții, după modelul ulcioarelor de lut pe poliță, .multele și importante evenimente cîte apar. De aceea ziua și le scoate pe rînd din cuptorul ei încins de căldura verii, și încă aburind, le plimbă pe sub nasul celor interesați. Era un adevăr de care urma să se convingă ceas de ceas

și Dionisie Arvună.

Micul dejun se desfășură conform obiceiului, excepție făcând doar porția de cafea, dublă acum, din motive lesne de bănuț. Cînd reîntră în dormitor să-și caute cravata, veșnic pierdută lui cravată, patul desfăcut îl momi pentru o clipă ca o tinăără cu brațele întinse. Voința lui se opinti, însă, din greu și cu efort demn de admirație îl scoase în stradă.

Dumnezeu tocmai binevoise a ordona nenumăraților supuși să primenească odăile cerului. Cîteva cearceafuri ușoare de nou-rași se clătinau spre sud în bătaia vîntului, iar răsăritul părea o imensă fereastră deschisă, pe pervazul căreia, stoluri de păsări dereticeau harnice. În atmosfera atît de pașnică a dimineții, chiar coșul fabricii de hîrtie părea mat degrabă că primește aburul turnat în el de o mîină nevăzută, decît să-i trimită ca pe o ofrandă universului.

Uuuf, ce s-ar potrivi 'acum un concediu, conchise pentru sine doctorul, iar gîndul că se află pe o plajă însorită la mare, poate chiar la Mamaia, acolo unde a auzit că au început să se ridice o seamă de hoteluri, ca o briză duioasă îi pipăie pielea cu degete subțiri de răcoare, îl face să iuțească pasul și să fredoneze aceeași „La donna e mobile! .. evident, de astă dată nu ca un protest împotriva destinului, ci ca o acceptare a vieții, așa cum este ea.

Noul portar al spitalului îl salută respectuos, luînd o curioasă poziție de drepti, cu burta împinsă înainte, gîtuî arcuit spre ceafă, postură ce-i făcea și mai caraghios nasul lung și subțire, amintind, prin întreaga sa înfățișare, de un curcan proțăpît pe un gard de nuiele, gata să sloboadă strigare de laudă peste curtea vecinului. „Cine l-o fi pus și pe* ăsta în funcția de portar? se întrebă Dionisie Arvună, răs- punzîndu-i vesel și binevoitor la salut. De unde o fi luat el obiceiul de-a saluta în poziția de drepti? Hm ... Te pomenesti că . . . Dar nu, nu, e prea incorectă poziția de drepti așa cum o ia el, ca să fie o moștenire de dată mai recentă ... De ce o face, totuși? Nu cumva? ..

Totul i se relevă deodată, ca pe o scenă cînd cortina se ridică și, sub incidența sputurilor de lumină începe a se depăna acțiunea. Deci, portarul de ieri l-a recunoscut pe Tăslăoanu. L-a recunoscut, și-a dat seama că el a stat de vorbă cu Dionisie Arvună aproape un ceas, ori, ce înseamnă asta?... A fost suficient ca la predarea schimbului să-i sufle ăstuia ce și cum, ca bietul om să-și ia mijloacele de precauție necesară pentru orice eventualitate ...

Curtea spitalului îl primi cu o neobișnuită agitație. La, secția de urgențe, pacienții erau în număr atât de mare, în- cât, nemaîncăpînd pe coridorul ce ducea la cabinetul de consultație, făcură coadă, afară pe trepte, și pe lîngă zidul clădirii. Nu păreau grav bolnavi, mai degrabă speriați. Își puneau unii altora palmele pe frunți, se priveau reciproc în gît, uneori înghesuindu-se doi, trei ca să privească deodată în gîtul unuia singur cum acolo s-ar afla marele secret al bolii tuturor, apoi gesticulau și discutau aprins.

Auzindu-i, Dionisie Arvună intui pericolul neașteptat ce- se abătu asupra raionului. Din fundul curții, două surori decantate veneau în fugă, aducând în brațe cutii albe de carton cu însemnele crucii roșii. „Pînă și asigurarea cu termometrele necesare va fi o problemă”^{*4} gîndi el.— Doctor Dionisie! Ehei, Dionisie! Vino, te rog, aici la urgență. Las’ că găsești aici halat, nu-i o problemă, dar în schimb e o chestiune . . .

Cel care-l strigase era chiar directorul spitalului. Dionisie Arvună intră afișînd o mutră bîntuită de neliniște și curiozitate. Nimeni, însă, nu era dispus să-i urmărească fizionomia. Medicii și surorile puneau și luau termometre, întocmeau fișe, rețete, iar unor pacienți considerați a fi într-o stare mai gravă li se administrau injecții. Directorul însuși, cu părul vîlvoi și learcă de transpirație, era aplecat peste o targa de pe care un tînăr încerca zadarnic să se ridice căci sfatul medicului, dublat de mîna fermă a aceleiași, îl făcu pînă la urmă să accepte condiția de bolnav care trebuie să stea la orizontală.

Trecuseră încă treizeci și două de ore și doctorul Dionisie Arvună nu reușise să pună geană pe geană. A spune că sînt frînt de oboseală — își zicea el cu aroganță și infatuare ce nu-i intrau în modul obișnuit de-a fi — ar însemna, din partea mea un act de ingraturitudine; ba chiar mai mult: de impietate! Asta, în condițiile cînd pîngelele pantofilor săi primeau o aderență tot mai mare la asfaltul trotuarului, aerul avea parcă o vîscozitate prin care se înainta to; mai greu, iar clădirile de pe-o parte și alta a străzii aveau chef de hîrjoană și glume, dovadă felul cum pendulau și, uneori, chiar schimbau locurile între ele.

Dionisie Arvună își aminti cu plăcere de jurământul lui Hypocrate și nobilele principii ale deontologiei medicale (să vezi și să te tot minunezi cum îi vin cuvintele în memorie ■—■ stol de grauri flămânzi, lăsat pe holda coaptă să-i prade boabele!) și puse exemplara lui comportare profesională din ultimul timp atât de „fierbinte” pe seama neodihnei acestor imperative morale, care, dacă au fost date, aparent, uitării o perioadă de două decenii, nu înseamnă că n-au lucrat asupra lui, că n-au format, modelat și dezvoltat niște calități, odată cu răspunderea civică și iată unde au ajuns! Nu-i mai puțin adevărat, accepta el, că acționase și dintr-o ambiție acerbă, decis să încline odată pentru totdeauna balanța aprecierilor de partea lui, poziție, de fapt, ce onorează însăși condiția justițiară a finului aparat de măsură. Să vadă directorul Gherman pe cine se poate bizui! Nu la partidele de poker — vezi cazul fumegosului doctor Ha- ralambie, la confruntările cu șprițuri și bancuri de ultimă speță — a nu se uita doctorul Priceputu, a cărui caroserie poartă mereu un gabarit depășit, ba nici chiar unele aventuri galante despre care, dacă nu vedem, ¹¹-auzim și nu știm nimic, nu înseamnă că diminețile domnișoarei doctor Cu țina, cu somnul, lehamitea și celelalte urmări greu ma.scnto sub stratul de fard, nu ne sugerează câte ceva! Să vadă el pe cine se poate bizui la muncă, la greu, i la răspundere, că mulți sînt cei ce dau lecții din gură, dar puțini cei care pun osul!

Oricum, animată de morala profesiei spre care tînjea și de ambiția ce nu o putea nega, rezistența sa se dovedise extraordinară. Iar acum, impresiile ce le adunase îl covîrșeau. Fenomenul la care participase rămăsese încă la fel de misterios. Nefiind în stare să-i explice medical, doctorii spitalului raional au fost, în schimb, obligați să-i asiste neîntrerupt, în toată amplexarea lui. Numărul pacienților internați de urgență datorită temperaturii mult peste limita

supraviețuirii firești întrecu de câteva ori numărul locurilor. Au fost aduse paturi de campanie și, în ultima instanță, târgile existente și altele improvizate s-au transformat în locuri de pîrîp pentru bolnavi. Spitalul cu saloane, coridoare, și cîteva porțiuni din curte, înșesate, reproducea imaginea obișnuită din timpul războiului. Cu deosebirea că, acum, nimeni nu era rănit, nimeni nu gemea, nu avea spectrul iminent al morții și nu era terorizat de gîndul invalidității. Ba, dimpotrivă. După alarma și panica de început, o curiozitate ciudată îi luă în stăpînire pe majoritatea pacienților, și era vizibil efortul lor de-a căuta sens celor ce li se întîmplă. Boala continua să rainîă la fel de încifrată. Efectul ei, însă, în cele din urmă, devenise atît de presant că nimeni nu-l mai putea tăinui, sau nega. Și el consta într-o epidemie sufletească generală, cu grave și frenetice erupții de sinceritate. Era, în egală măsură, entuziasmant și stupefiant — reacții extreme, datorate noutății cu totul frapante — să vezi cum se desfac baierile cugetului și se dezleagă limbile, cum pacienții trăiesc volu^atea mărturisirii. Dincolo de cuvinte, fervoarea stării de spirit exulta din galeria bogată și extrem de diversă de fețe, pe care se puteau citi pe rînd: bucurie, tristețe, sfială, îngîndurare, bunătate, delicatețe, cruzime, mîndrie, răutate, orgoliu, dar și hotărîrea neînduplecată de-a trăi în continuare numai și numai egali cu ei înșiși.

129

Dionisie Arvună ar fi ajuns, desigur, pe jos acasă, dacă n-ar fi trecut pe lîngă o stație tocmai cînd autobuzul oprise cu ușile larg deschise. Așa, însă, n-a rezistat tentației, a urcat și și-a găsit cu ușurință chiar un scaun liber. În ciuda oboselii și-a impresiilor puternice sub imperiul cărora se găsea, cîteva femei din fața lui erau atît de joviale, că i-au atras atenția.

— Lasă, dragă, spunea una cu glasul afectat de condescendență voită, că doară toate ștergem praful! . . .

•—■ Aia drept îi, dar vezi, tu, cum stă treaba: depinde tare mult și de pe unde trebuie să-i ștergem!

— Și-apoi, noi am auzit — interveni o alta — că acolo la tine, lucru-i numai o joacă! Se zice că tu ștergi mesele cele lungi și birourile cele lucioase, nu c-ar fi nevoie, c-ar trebui, doar mai mult așa, numai ca să sperii praful.

— Să nu exagerăm, dragă, să nu e-xa-ge-răm! că, dacă prafu-i puțin, răspunderea-i mare. Nu mai departe decît astăzi, dacă mă gîndesc ...

Liniștea ei avea prestigiu. Bîzîitul motorului — uniform și decent — voia, parcă, să exprime regretul că nu poate și el proceda altfel. Reținerea femeilor făcea și mai vizibilă curiozitatea de pe chipurile lor. Femeia ce impuse tăcerea inspiră cu un fel de voluptate orgolioasă aerul acelei curiozități, înainte de-a o ațîța cu alte vorbe oprite la jumătatea înțelesului.. .

— O, dacă ați ști voi, câte frecușuri . . . unul intra, altul ieșea ... ce strigăte sauzeau dinăuntru. Și călduri, dragă, ce călduri! ... Să nu exagerăm, dragă, dar pe unde trecea El, că pînă la urmă luă birourile la rînd, de să nu-ți crezi urechilor ce le spunea tuturor, apăi se pîrjoleau frunzele plantelor din ghivece. . .

Dionisie Arvună coborî și o luă pe mica străduță ce îl ducea pînă în fața casei. Mersul său aducea cu o smulgere tot mai grea dintr-un nămol invizibil. Imaginea lui Tăslăoanu era atît de prezentă și obsedantă, îneît avu senzația acută că frunzele platanilor pe sub care trece sînt pîrjolate de-o mare fierbințeală.

XVI

Petrecea mai bine de o oră, după pofta inimii sale și, totuși, se simțea încă obosit. Prea multă alergătură, invitații, ședințe, exagerări în felul multora de-a privi lucrurile și chiar pe el, cel așezat acum, de drept și de fapt, în mijlocul lor. În plus, aproape zilnic rapoarte, aprecieri și propuneri. Să refuze? Imposibil! Să spună că nu știe, că nu s-a gândit la una sau alta din varietatea problemelor care nasc la rîndul lor alte probleme? Absurd! Cine l-ar crede? Cine n-ar fi tentat să spună: cum, adică, dumneata lansezi o idee genială, o idee cu magnet, care atrage și învolbură în jurul ei viața întregului raion, o idee ce dă sens major timpului și n-ai soluții pentru înlăturarea piedicilor ce se pot ivi în calea realizării ei? Asemenea pericol, deși potențial, exista. Iar, pentru evitarea lui trebuie luptă, muncă, gîndire! Și, adevărul este că în ultimele zile, Oreste Prică și-a prins de seori capul în palme ca să-l oblige la chibzuială. A găsit răspunsuri pertinente la multe din întrebările ce i-au fost puse în cadrul oficial și dincolo de el, pe stradă, la cafenea, în parc, de mulți cunoscuți și, nu rareori, de unii străini. Se întâmpla, însă, un fapt curios. În plin efort de cugetare, între anumite celule gînditoare se stabilea o legătură secretă prin care întreagă energia minții i se concentra în jurul aceleiași întrebări: ce este în esență Serbarea cîmpenească? Și aici începea chinul. Răspunsurile formulate înainte erau Juate pe rînd, analizate, cumpănite și, în cele din urmă, sfărîmate ca niște ulcioare incapabile să treacă prin controlul de calitate. Mîntea, nervii și simțurile, toate lucrau febril. Alte răspunsuri apăreau la orizontul gîndirii. Purtau și ele, aparent, adevărul în pîntec. Repede se dovedea, însă, că-i vlăstarul putred al erorii.

Ca să aflu răspunsul demn de luat în seamă, zicea Oreste Prică, o primă și obligatorie condiție ar fi să recompun pînă la cele mai mici detalii gîndul sau sentimentul ce m-a condus la propunerea de-a organiza Serbarea cîmpenească, și, implicit, imaginea ce mi-o creasem eu despre această Serbare, atunci cînd am propus-o. Așadar, eram după o noapte cînd, dormind, visam cum umblă somnul prin mine. O grămadă de întuneric ca o pală de fin ridicată de vîrtejul vîntu- lui pornit fără veste și purtată la împlinire, așa era somnul ce mă colinda. Întuneric ce frunzărea aspru, uscat. Căci, încă de după amiaza zilei dinainte se împlinise ceva. Sosit de la slujbă, mă afundasem în fotoliul cel mare, tras în fața ferestrei dinspre curte. Afară, soarele vătuia lucrurile, mole- șindu-le, iar înăuntru azeam somnul cum se apropie li- păind. Lîngă mine sună telefonul. O voce relativ cunoscută, un fel de voce sinteză a vocilor cîtorva subordonați, grăi: „Se admite la ora asta o știre, șefule?“ „Da, am răspuns eu auto- mat“. „Atunci află, stimate tovarășe Oreste Prică, spuse vocea, că mult așteptatul soroc a sosit: mîine după masă, la orele cinci, vei avea onoarea să informezi cu tot ce ai făcut, și, mai ales, cu ce trebuie să faci! Era, de altfel, și cazul! Succes! . . mai strigă acea voce și un rîs colectiv, răutăcios, se auzi hohotind. Mîna mi-a căzut moale, o dată cu recepto- rul. Tot felul de sușoteli purtate pe seama funcției mele se